

Zdravotně
sociální fakulta
Faculty of Health
and Social Studies

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Zdravotně sociální fakulta

Katedra sociální práce

Bakalářská práce

Rozvod manželství a jeho dopad na výchovu nezletilých dětí

Vypracoval: Jana Vithová

Vedoucí práce: PhDr. Alena Kajanová, Ph.D.

České Budějovice 2014

ABSTRAKT

Ve své bakalářské práci jsem se zabývala problematikou rozvodu manželství a jeho důsledky na výchovu nezletilých dětí. Rozvod manželství je náročným obdobím pro rodiče a jejich nezletilé děti a jeho důsledky se projevují na změnách každodenního fungování rodiny.

Bakalářská práce je rozdělena do teoretické a praktické části. Teoretická část práce vymezuje základní pojmy, jakými jsou: rozvod a příčiny rozvodu manželství, právní úprava rozvodu a poměrů nezletilých dětí pro dobu po rozvodu manželství. Dále tato část práce popisuje úlohu OSPOD v rozvodové situaci rodiny, reakce nezletilých dětí na rozvod manželství jejich rodičů a doporučení pro rodiče, jak mají postupovat ve výchově nezletilých dětí v době po rozvodu manželství. Závěr teoretické části práce se zabývá komunikací nezletilých dětí po rozvodu manželství s druhým rodičem a se spolužáky a kamarády, školními výsledky dětí po rozvodu manželství a v neposlední řadě změnami a poruchami chování nezletilých dětí v době po rozvodu manželství. Praktická část práce obsahuje stanovení hlavního a dílčího cíle, použitou metodiku, zkrácenou formu zprávy o výsledcích a závěr práce s doporučením pro využití v praxi.

Stěžejním obsahem práce jsou důsledky rozvodu manželství, které se projevují ve výchově nezletilých dětí. Zejména je popisována právní úprava poměrů nezletilých dětí v době po rozvodu manželství (výhradní péče jedním z rodičů, společná nebo střídavá péče obou rodičů) a stanovení výživného pro nezletilé děti. Práce rovněž obsahuje zhodnocení jednotlivých forem péče o nezletilé děti.

Hlavním cílem mé bakalářské práce bylo zjistit, jak rodiče vnímají důsledky rozvodu manželství na výchovu svých nezletilých dětí, dílčím cílem práce bylo zjistit, jakých oblastí výchovy se rozvod manželství nejvíce dotýká.

Práce byla zpracována formou kvalitativního výzkumu a za účelem vypracování

bakalářské práce bylo prováděno výzkumné šetření. K získání dat byla využita metoda dotazování s využitím techniky polo strukturovaného rozhovoru. Data získaná v rámci výzkumného šetření byla zpracována formou kazuistik. Výzkumný soubor byl vytvořen z pětice rozvedených manželství s nezletilými dětmi, které si prošly rozvodovým řízením, a od jejichž rozvodu uplynul nejméně jeden rok.

Všichni rozvedení rodiče si uvědomují, že rozvod manželství je spojen s důsledky ve výchově jejich nezletilých dětí, které spatřují ve „ztrátách“ - otce, dcery, každodenní možnosti výchovy, kontaktu a společně stráveného času se svými dětmi, společného soužití rodiny, bydlení. Rozvedené matky uvádějí, že důsledky rozvodu spatřují ve zhoršení finanční situace rodiny. Rozvedení rodiče dále spatřují důsledky rozvodu ve stanovení péče o jejich nezletilé děti po rozvodu manželství a to buď formou výhradní péče jednoho rodiče, a nebo střídavé nebo společné péče obou rodičů. Zároveň se vyjadřují k tomu, v čem spatřují největší dopad na výchovu svých nezletilých dětí v rámci výhradní péče jednoho rodiče, společné nebo střídavé péče. Rozvedení rodiče si uvědomují možné důsledky rozvodu v podobě ohrožení vývoje jejich dětí. Dále si také uvědomují důsledky rozvodu díky svému chybnému postupu ve výchově svých nezletilých dětí po rozvodu manželství. Rozvedení rodiče se rovněž vyjadřují ke zhoršení a omezení komunikace dětí s druhým rodičem, se spolužáky a kamarády, ke zhoršené školních výsledků a chování jejich dětí po rozvodu manželství.

V rámci výzkumného šetření bylo zjištěno, že rodiče vnímají důsledky rozvodu manželství na výchovu svých nezletilých dětí a snaží se tyto důsledky zmírnit.

Bakalářská práce může posloužit jako námět pro zpracování tohoto tématu formou kvantitativního výzkumu. Výsledky práce by pak bylo možné převést do obecné roviny.

Zpracování tohoto tématu práce mě obohatilo o teoretické poznatky. Zároveň mě práce obohatila o zjištění, jak rozvedení rodiče vnímají důsledky jejich rozvodu na výchovu svých nezletilých dětí a v čem tyto důsledky spatřují.

ABSTRACT

This bachelor's thesis deals with problems associated with divorce of a marriage and its consequences on raising underage children. Divorce is a difficult time for parents and their children and its consequences are manifested in everyday workings of the family.

This work is divided into theoretical and practical parts. Theoretical part explains the basic concepts, for example: divorce of a marriage and its causes, legal interventions of divorce and situation of minors after the divorce. Thesis follows up with description of work and role of "OSPOD" in the divorce, reactions of children to the divorce of their parents and suggestions for parents, how they should proceed in the raising of their children after the divorce. The end of theoretical part deals with communication of minors, after the divorce, with the second parent, classmates, friends and their school result. Last but not least it deals with behaviour disorders after the divorce. Practical part consists of determination of main and secondary targets, usage of methodology and shortened version of results and outcomes with suggestions for use in practice.

Crucial part of this thesis is consequences of marriage divorce which are projected into raising of underage children. Mainly the description of legal interventions into minor's situation after the divorce. (exclusive single parent care, both parent care, alternating care) and determination of alimony. The work also contains evaluation of the different forms of care.

Main target of my bachelor's thesis was to find out how parents perceive the consequences of marriage divorce on the upbringing of their children. The secondary target was to find out which parts of child raising were most touched by the divorce.

Thesis was created with the aid of qualitative research form and in order to make this work, the research inquiry was done. For data collection the questioning method was used with the semi-structured conversation. The data collected was processed with

the form of case interpretation. Research file was created from five divorced marriages with underage children, which lived through divorce proceedings and at least a year passed.

All of the divorced parents are aware that the divorce is connected with consequences in the raising of their children. the consequences of “losing” their father, daughter, everyday chance of upbringing of their children, contact, time together, family time and living together. Divorced mothers state that they see a problem in worsening of financial situation. Divorced parents also see the consequence of who will get to care for their children if it will be exclusive care or alternating care or if both will continue to raise their children. At the same time they express what they see as the biggest effect on the raising of their underage children. In the different types of care. Divorced parents realize the possible negative consequences that the divorce can have on their children’s development. They also realize the consequences in the incorrect steps in the raising of their children after the divorce. The parents also comment on the worse and restricted communication their children have with their second parent, friends, classmates and to the worsening of school results.

In the scope of the research it was found out, that parents perceive the consequences of the divorce on the upbringing of their children and that they try to minimise said consequences.

Bachelor’s thesis can be used as a theme for this subject in the form of qualitative research. Results of the work could be then transferred to the general level. Work on this topic has enriched me of theoretical findings. It also showed me how divorced parents perceive the consequences of their divorce and its effect on their underage children and in which, they see these consequences.

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracoval(a) samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to – v nezkrácené podobě – v úpravě vzniklé vypuštěním vyznačených částí archivovaných fakultou – elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejich internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne 11. 8. 2014

.....
Jana Vithová

Poděkování

Ráda bych poděkovala PhDr. Aleně Kajanové, Ph.D. za odborné vedení a za vznášené připomínky a především za vstřícnost a čas, který mi při zpracování mé bakalářské práce věnovala.

Také bych ráda poděkovala své dceři, která mě ke studiu na této fakultě přivedla a mému manželovi za jeho oporu v době přerušení studia.

Obsah

1 SOUČASNÝ STAV.....	13
1.1 Manželství a jeho vznik.....	13
1.2 Rodina, rodičovství, rodičovská role a rodičovská odpovědnost	14
1.2.1 Výchova nezletilých dětí, definice výchovy, základní typy výchovy.....	15
1.2.2 Výchova dítěte ve vztahu k jeho potřebám a morálním hodnotám.....	17
1.3 Rozvrat a rozvod manželství, jeho příčiny	18
1.3.1 Právní úprava rozvodu manželství a poměrů nezletilých dětí po rozvodu. .	19
1.3.2 Dopad rozvodu manželství na rodiče.....	20
1.3.3 Důsledky rozvodu manželství viditelné ve vývoji a výchově nezl. dětí.....	21
1.3.4 Jak postupovat ve výchově nezletilých dětí po rozvodu.....	22
1.3.5 Výchova nezletilých dětí v době po rozvodu manželství, právní úprava.....	23
1.3.6 Výhradní péče (matky, otce) o nezletilé dítě po rozvodu manželství.....	25
1.3.7 Společná péče obou rodičů o nezletilé dítě po rozvodu manželství.....	28
1.3.8 Střídavá péče obou rodičů o nezletilé dítě po rozvodu manželství.....	29
1.4 Oblasti výchovy, kterých se rozvod manželství nejvíce dotýká.....	30
2 CÍL PRÁCE A VÝZKUMNÉ OTÁZKY.....	34
3 METODIKA.....	35
3.1 Použité metody a techniky sběru dat.....	35
3.2 Typování, výběr a oslovení vytypovaného vzorku	36
3.3 Charakteristika výzkumného souboru.....	36
3.4 Rozhovory a jejich průběh.....	38
3.5 Kazuistiky.....	38
4 VÝSLEDKY.....	39
4.1 Kazuistika č. 1, rozvedený pár Jitky a Tomáše J. (2 roky od rozvodu).....	39
4.2 Kazuistika č. 2, rozvedený pár Jiřiny a Jaroslava V. (3 roky od rozvodu).....	43
4.3 Kazuistika č. 3, rozvedený pár Michaely a Radka P. (1,5 roku od rozvodu).....	47
4.4 Kazuistika č. 4, rozvedený pár Dany a Petra H. (2 roky od rozvodu).....	51

4.5 Kazuistika č. 5, rozvedený pár Renaty a Jiřího K. (3 roky od rozvodu).....	56
4.5.1 Zjištění v rámci výzkumného šetření	61
4.5.2 Zjištění v rámci výzkumného šetření.....	63
5 Diskuse.....	65
6 Závěr.....	70
7 Seznam použitých zdrojů.....	71
8 Klíčová slova.....	79
9 Přílohy.....	80

Seznam použitých zkratek

Kol.	- kolektiv
Nezl.	- nezletilých
MŠ	- mateřská škola
OSPOD	- orgán sociálně-právní ochrany dětí
SOU	- střední odborné učiliště
Tab.	- tabulka
ÚSO	- úplné střední odborné
VŠ	- vysokoškolské
ZŠ	- základní škola

Úvod

Téma mé bakalářské práce - „Rozvod manželství a jeho dopad na výchovu nezletilých dětí“ jsem si vybrala z důvodu, že toto téma je stále aktuální. Rozvodovost v České republice dosahuje stále vysoké úrovně a větší podíl rozvedených manželství tvoří právě manželství s nezletilými dětmi. Dle statistické ročenky České republiky 2013¹ bylo v roce 2010 rozvedeno celkem 30 783 manželství, kde 17 640 rozvodů tvořila manželství s nezletilými dětmi. V roce 2011 bylo rozvedeno celkem 28 113 manželství, kde 15 831 rozvodů tvořila manželství s nezletilými dětmi. V roce 2012 bylo rozvedeno celkem 26 402 manželství, kde 15 189 rozvodů tvořila manželství s nezletilými dětmi (viz příloha 1, tab. 1 a příloha 2, graf 1). V roce 2013 bylo dle rychlých informací o pohybu obyvatelstva, zveřejněných dne 21. 3. 2014 Českým statistickým úřadem rozvedeno celkem 27 900 manželství, kde 15 931 rozvodů tvořila manželství s nezletilými dětmi. V roce 2013 se rozvody dotkly celkem 24 300 dětí.²

Eduard Bakalář³ uvádí, že statistické údaje o rozvodovosti jsou jenom číselné údaje o počtech rozvodů, za kterými jsou někdy skryta utrpení manželů a jejich dětí.

Období po rozvodu je charakterizováno spoustou změn v každodenním fungování rodiny. Jedná se tedy o velice náročné období, vyjadřující obrovskou zátěž po stránce psychické, ale i finanční a materiální.⁴

Rozvodu manželství předchází úprava poměrů nezletilých dětí pro dobu po rozvodu manželství.⁵ Důležitým kritériem při rozhodování o svěřením dítěte do péče jsou životní

1 Český statistický úřad. *Rozvody podle počtu nezletilých dětí z manželství*. Česko. Český statistický úřad: [online]. Praha. Poslední aktualizace: 22.11.2013 [cit. 2014-06-04]. Dostupný z : http://www.czso.cz/csu/2013edici/niplan.nsf/publ/0001-13-r_2013.

2 Český statistický úřad. *Pohyb obyvatelstva - rok 2013*. Česko. Český statistický úřad: [online]. Praha. Poslední aktualizace: 4.6.2014 [cit. 2014-06-04]. Dostupný z: <http://www.czso.cz/csu/csu.nsf/informace/coby032114.docx>.

3 BAKALÁŘ, Eduard, Markéta a Daniel NOVÁKOVI a kol. *Průvodce rozvodem pro všechny zúčastněné*. Praha: Lidové noviny, 1996. 256 s. str. 33. ISBN 80-7106-157-3.

4 POUPĚTOVÁ, Šárka. *Netrapte se po rozvodu*. Vyd. 1. Praha: Grada Publishing, 2009. 176 s. str. 18. ISBN 978-80-247-2046-3.

5 ČESKO. § 755 odst. 3 z. č. 89/2012 Sb., *Občanský zákoník*. Dostupný z: <http://business.center.cz/business/pravo/zakony/obcansky-zakonik/cast2h1d5.aspx#cast2h1d5o2>.

podmínky rodičů, jejich schopnosti zajistit řádnou výchovu a vývoj dítěte jak po stránce rozumové, tak i citové a mravní.⁶ Soud rozhoduje o svěřeni dítěte do péče vždy s přihlédnutím k jeho potřebám a zájmům. Dítě může být svěřeno do výhradní péče jednoho rodiče, do společné nebo střídavé péče obou rodičů.⁷

Důležitou roli v tomto období před rozvodem a po rozvodu manželství hraje činnost orgánu sociálně-právní ochrany dětí (dále jen OSPOD). Sociální pracovníci OSPOD se zaměřují na rodiče dětí, u nichž hrozí, že si nebudou plnit své povinnosti vůči nezletilým dětem, které jim vyplývají z rodičovské odpovědnosti.⁸

Hlavním cílem mé bakalářské práce je zjistit, jak rodiče vnímají důsledky rozvodu manželství na výchovu svých nezletilých dětí.

Dílním cílem mé bakalářské práce je zjistit, jakých oblastí výchovy se rozvod manželství nejvíce dotýká.

S ohledem na cíl jsem použila strategii kvalitativního výzkumu. Pro sběr dat byla použita metoda dotazování, technika polo strukturovaného rozhovoru.

6 ČESKO. § 906 odst. 1 a § 907 odst. 2 z. č. 89/2012 Sb., *Občanský zákoník*. Dostupný z: <http://business.center.cz/business/pravo/zakony/obcansky-zakonik/cast2h2d2.aspx#cast2h2d2o3>.

7 ČESKO. § 907 odst. 1 z. č. 89/2012 Sb., *Občanský zákoník*. <http://business.center.cz/business/pravo/zakony/obcansky-zakonik/cast2h2d2.aspx#cast2h2d2o3>.

8 ČESKO. § 6 písm. a) odst. č. 2 z. č. 359/1999 Sb., *o sociálně-právní ochraně dětí*. Dostupný z: <http://portal.gov.cz/app/zakony/zakonPar.jsp?page=0&idBiblio=48272&recShow=6&fulltext=359~2F1999&nr=&part=&name=&rpp=15#parCnt>.

1 SOUČASNÝ STAV

V teoretické části bakalářské práce jsem se zabývala obecnými poznatky o manželství, rodině, rozvodu manželství, výchově nezletilých dětí po rozvodu manželství a důsledky rozvodu manželství na výchovu nezletilých dětí. Tato část práce je vytvořena jako kompilát názorů jednotlivých odborníků a platné legislativy.

1.1 Manželství a jeho vznik

Manželství je trvalé společenství muže a ženy, k jehož vzniku dochází způsobem, který určuje níže citovaný zákon. Hlavním důvodem pro uzavření manželství je založení rodiny za účelem výchovy dětí.⁹

Manželství vzniká na základě dobrovolného rozhodnutí a souhlasného prohlášení muže a ženy o tom, že spolu vstupují do manželství.¹⁰ Snoubenci takto činí „osobně před orgánem veřejné moci“ za účasti matrikáře, případně „osobně před orgánem církve.“¹¹

Manželství je svazek muže a ženy, ve kterém jsou si oba rovni ve smyslu uplatňování práv a povinností. Hlavní povinností v manželství je společné soužití, věrnost, vzájemný respekt, podpora, pomoc a především péče o děti.¹² Cibulec¹³ zmiňuje plnění základních povinností vyplývajících z institutu manželství, zejména manželské

9 ČESKO. § 655 z. č. 89/2012 Sb., *Občanský zákoník*. Dostupný z: <http://portal.gov.cz/app/zakony/zakonPar.jsp?page=6&idBiblio=74907&recShow=654&fulltext=&nr=89~2F2012&part=&name=&rpp=100#parCnt>.

10 ČESKO. § 656 odst. 1 z. č. 89/2012 Sb., *Občanský zákoník*. Dostupný z: <http://portal.gov.cz/app/zakony/zakonPar.jsp?page=6&idBiblio=74907&recShow=655&nr=89~2F2012&rpp=100#parCnt>.

11 ČESKO. § 657 odst. 1 a 2. z. č. 89/2012 Sb., *Občanský zákoník*. Dostupný z: <http://portal.gov.cz/app/zakony/zakonPar.jsp?page=6&idBiblio=74907&recShow=656&nr=89~2F2012&rpp=100#parCnt>.

12 ČESKO. § 687, odst. 1 a 2. z. č. 89/2012 Sb., *Občanský zákoník*. Dostupný z: <http://portal.gov.cz/app/zakony/zakonPar.jsp?page=6&idBiblio=74907&recShow=686&fulltext=&nr=89~2F2012&part=&name=&rpp=100#parCnt>.

13 CIBULEC, Jindřich. *Láska, partnerství a manželství*. 1. vyd. Ilustroval Oldřich Jelínek. Praha: Práce, 1974. 176 s. str. 117. 24-101-74.

soužití, vzájemnou věrnost, budování klidného rodinného zázemí, plnění vyživovací povinnosti, společné rozhodování o rodině a vzájemnou pomoc.

MUDr. Miroslav Plzák¹⁴ hovoří o proměnných v manželství, z nichž jednou z nich je manželské soužití, které představuje chod domácnosti, hospodaření rodiny, výchovu dětí a využití volného času.

Dle Vágnerové¹⁵ je manželství charakterizováno jako partnerský a intimní vztah. Úkolem manželství je vytvoření bezpečí, jistoty a pomoci v případě nepříznivé životní situace. Manželství může být zdrojem harmonie a vyrovnanosti, naproti tomu může některým jedincům způsobovat stres.

Manželství prochází dvěma úseky - „primární orientací a budováním hnízda.“ Během těchto období může dojít k manželským neshodám a rozvratu a posléze k rozvodu manželství.¹⁶

1.2 Rodina, rodičovství, rodičovská role a rodičovská odpovědnost

Rodina tvoří základní článek v uspořádání jakékoliv lidské společnosti. Existence rodiny je od dávných dob spojována s plozením dětí a péčí o ně. Rodina se svou péčí podílí na osobním vývoji svých dětí.¹⁷

Současná společnost se vyznačuje změnou postoje k rodičovství a k jeho plánování.¹⁸ Rodičovství zpravidla nastupuje v rané dospělosti a přesahuje dále

14 PLZÁK, Miroslav. *Jak dál...? u vás doma, ve vašem manželství*. Vyd. 1. Ilustrace Jiří Slíva. Praha: Troja, 1999. 117 s. str. 18. ISBN 80-902428-1-2.

15 VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie II.: Dospělost a stáří*. Vyd. 1. Editoval Mojmír Horyna. Praha: Karolinum., 2007. 461 s. str. 89. ISBN 978-80-246-1318-5.

16 VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie II.: Dospělost a stáří*. Vyd. 1. Editoval Mojmír Horyna. Praha: Karolinum., 2007. 461 s. s. 96-97. ISBN 978-80-246-1318-5.

17 MATOUŠEK, Oldřich. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. 2. rozšíř. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 1997. str. 8. Studijní texty, 3. sv. ISBN 80-85850-24-9.

18 MOŽNÝ, Ivo. *Rodina a společnost*. © Ivo Možný 2006,2008. Illustrations © Vladimír Jiránek 2006. Vyd. 2., upravené. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2008. str. 149. Studijní texty, sv. 38. ISBN 978-80-86429-87-8.

do období střední a starší dospělosti.¹⁹

Rodič zastává významnou moc a kontrolu nad svým dítětem a rozhoduje o jeho výchově. Naopak dítě je na něm závislé a ve všech ohledech je rodiči podřízené. Rodičovská role je nezrušitelná, matka i otec zůstávají navždy rodičem.²⁰

Rodičovská „odpovědnost“ je souhrn práv a povinností rodičů. Jedná se především o povinnost a právo o dítě pečovat, zejména o jeho zdravotní stav a „jeho tělesný, citový, rozumový a mravní vývoj“. Dále se povinnosti a práva rodičů vztahují k „ochraně dítěte, udržování osobního styku s dítětem, zajišťování jeho výchovy a vzdělání.“²¹ Rodičovská „odpovědnost“ připadá na oba rodiče stejným dílem.²²

1.2.1 Výchova nezletilých dětí, definice výchovy, základní typy výchovy

Výchova je umění, jehož základem je znalost vzájemného vztahu mezi vychovávajícím a vychovávaným. Výchova je vytváření takových podmínek dospělými, aby dítě mělo možnost si osvojit „určitý zvyk, návyk chování.“²³ Výchova dítěte je především hluboký respekt vychovávajícího vůči dítěti. Důležité je dítě brát takové, jaké je, a poskytnout mu dostatek lásky, trpělivosti a vnitřní podpory.²⁴ Výchova dítěte je zodpovědný úkol. Ve výchově dítěte je nezbytný dobrý osobní vzor vychovávajícího, který se stává „nejúčinnějším výchovným prostředkem“ tehdy, když dítě vnímá životní

19 VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie II.: Dospělost a stáří*. Vyd. 1. Editoval Mojmír Horyna. Praha: Karolinum, 2007. 461 s. str. 108. ISBN 978-80-246-1318-5.

20 Tamtéž, str. 109.

21 ČESKO. § 858 z. č. 89/2012 Sb., *Občanský zákoník*. Dostupný z: <http://portal.gov.cz/app/zakony/zakonPar.jsp?page=8&idBiblio=74907&recShow=857&nr=89~2F2012&rpp=100#parCnt>.

22 ČESKO. § 865 odst. 1 z. č. 89/2012 Sb., *Občanský zákoník*. Dostupný z: <http://portal.gov.cz/app/zakony/zakonPar.jsp?page=8&idBiblio=74907&recShow=864&nr=89~2F2012&rpp=100#parCnt>.

23 VANÍČKOVÁ, Eva. *Tělesné tresty dětí: Definice - popis - následky*. Vyd. 1. Praha: Grada Publishing, 2004. 63. © Grada Publishing, 2004. 116 s. str. 20-21. ISBN 80-247-0814-0.

24 PREKOPOVÁ, Jiřina a Christel SCHWEIZEROVÁ. *Děti jsou hosté, kteří hledají cestu*. Vyd. 4. Praha: Portál, 2003. 151 s. str. 6. ISBN 80-7178-854-6. Z německého originálu *Kinder sind Gäste, die nach dem Weg fragen* přeložila Kristina Lišková.

„postoje“ vychovávajícího tak, že je přijímá za vlastní.²⁵ Výchova dítěte vyžaduje stabilitu osoby vychovávající. Děti potřebují důvěřovat vyřčenému slovu vychovávajícího.²⁶ Rodiče by měli v rámci výchovy předat svým dětem to, co se sami naučili a co si v životě vyzkoušeli a potvrdili.²⁷

Kilhof²⁸ cituje Hájka, Hofbauera, Pávkovou, kteří uvádí, že „bývá termín výchova nejčastěji chápán jako záměrné, cílevědomé, dlouhodobé působení vychovávajícího na vychovávaného v pozitivním smyslu.“ Dále cituje Průchu, Walterovou a Mareše, kteří zmiňují, že ve výchově se jedná o „proces záměrného působení na osobnost člověka s cílem dosáhnout pozitivních změn v jejím vývoji.“ Cituje také Kohoutka a kol., kteří popisují výchovu jako „široce založený komplexní a celoživotní společenský proces ovlivňování osobnosti.“

Je důležité podotknout, že „děti nejvíc vychováváme, a to většinou kupodivu docela dobře, když na to vůbec nemyslíme.“²⁹

Vaníčková³⁰ vymezuje výchovu „tvrdou (autoritativní) a měkkou (antiautoritativní).“ Mají odlišnou teorii, ale výsledek výchovy je stejný, protože vychovatelé nejsou ve výchově důslední, nedodržují zásady výchovy. U volnější výchovy se vytrácí základní prvek výchovy, a tím je určitá „hranice.“

25 MATĚJČEK, Zdeněk. *Co, kdy a jak ve výchově dětí*. Vyd. 2. Praha: Portál, 1999. 143 s. str. 104. ISBN 80-7178-320-X.

26 KLÍMOVÁ - FÜGNEROVÁ, Mirka. *Citová výchova v rodině*. Ilustrovala Helena Zmatlíková. 1. vyd. Praha: Práce, vydavatelství a nakladatelství ROH, 1974. 188 s. str. 26. 24-062-74.

27 EYR, Richard a Linda EYROVÁ. *Jak naučit děti hodnotám*. Název originálu: *Teaching your children values*. Vyšlo u nakladatelství Fireside, Simon & Schuster Inc., New York © 1993 by R. M. Eyre & Associates. © Portál, Praha 2000-2007. Vyd. 2. Praha: Portál, 2007. 160 s. str. 9. ISBN 978-80-7367-275-1. Z anglického originálu *Teaching your children values* přeložil Ladislav Dvořák. Translation © 1999-2007 Ladislav Dvořák.

28 KILHOF, Jiří. *Sport jako činitel výchovy ve volném čase*. Zlín, 2010. Bakalářská práce. Fakulta humanitních studií Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně. Vedoucí bakalářské práce Štefan Chudý.

29 MATĚJČEK, Zdeněk. *Co, kdy a jak ve výchově dětí*. Vyd. 2. Praha: Portál, 1999. 143 s. str. 8. ISBN 80-7178-320-X.

30 VANÍČKOVÁ, Eva. *Tělesné testy dětí: Definice - popis - následky*. Vyd. 1. Praha: Grada Publishing, 2004. © Grada Publishing, 2004. 116 s. str. 22. ISBN 80-247-0814-0.

1.2.2 Výchova dítěte ve vztahu k jeho potřebám a morálním hodnotám

Dítě potřebuje vidět zájem rodičů o jeho pocity a chce vědět, zda se v dané situaci chovalo správně či nesprávně. Dále potřebuje vnímat spravedlnost rodičů a jistotu ochrany vlastními rodiči před veřejností.³¹

Dítě potřebuje mít pevný a stabilní vztah k rodičům.³² Dítě potřebuje zázemí jistoty a umět se orientovat v životě. S tím souvisí stanovení hranic a prostoru, kde se dítě učí sociálním vztahům. Hranice může stanovit pouze osoba, která uznává sama sebe a je zároveň uznávána i jinými se všemi svými klady a zápory. Aby se děti mohly dobře orientovat v životě, potřebují pevné vedení. Pevné vedení se podílí na stanovení pevných hranic. Nepřítomnost pevně stanovené hranice vybízí děti k jejich testování tím, že zkouší, kam až mohou ve svém chování zajít. Hranice by se měly měnit v závislosti na vývoji dítěte.³³

Dítě potřebuje denní režim vyplněný opakující se rutinní činností a rodinným rituálem, aby mělo jistotu, že během dne prožije pěknou chvíli v zázemí domova.³⁴

Děti vychováváme tak, aby si osvojili „základní morální hodnoty“. Děti vedené k morálce si více věří, jsou samostatné a nezávislé. Rodina má největší vliv na výchovu a odpovědnost za výchovu, v rodině se dítě nejlépe naučí ctít morální hodnoty.

31 VANÍČKOVÁ, Eva. *Tělesné tresty dětí: Definice - popis - následky*. Vyd. 1. Praha: Grada Publishing, 2004. © Grada Publishing, 2004. 116 s. str. 45. ISBN 80-247-0814-0.

32 MATĚJČEK, Zdeněk. *Co děti nejvíc potřebují*. Vyd. 2. Praha: Portál, 1995. © 1995 Zdeněk Matějček. © 1995 Portál. 108 s. str. 9. ISBN 80-7178-058-8.

33 ROGGE, Jan - Uwe. *Děti potřebují hranice*. Název originálu: *Kinder brauchen Grenzen*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2000. 136 s. str. 21, 23, 127-129. ISBN 80-7178-418-4. Z německého originálu *Kinder brauchen grenzen* přeložila Alžběta Sirovátková.

34 VANÍČKOVÁ, Eva. *Tělesné tresty dětí: Definice - popis - následky*. Vyd. 1. Praha: Grada Publishing, 2004. © Grada Publishing, 2004. 116 s. str. 47. ISBN 80-247-0814-0.

1.3 Rozvrat a rozvod manželství, jeho příčiny

Askham³⁵ charakterizuje manželství jako celek, který tvoří muž a žena, jako něco soukromého, proměnlivého, přirozeně se měnícího. Manželství prochází změnami. Tyto změny přináší životní situace - narození dětí, problémy v zaměstnání, ztráta zaměstnání, zhoršení finanční situace, nemoc v rodině. „Změny zvyšují pravděpodobnost nástupu krize.“³⁶

Soužití manželů neustále čelí krizím. Závažnější jsou ty krize, které trvají po několik týdnů až měsíců. Velice závažné jsou zejména krize, které trvají několik měsíců. Manželé se nenávidí, pociťují vůči sobě odpor. Rodinná pohoda se vytrácí, manželé oddělují své finance, buď vážne komunikace, nebo probíhají zlé hádky. Manželské soužití je rozvráceno.³⁷

Rozvod je náročné období plné stresu a okamžiků, které mohou ohrozit stabilitu obou rodičů a dětí. Jeho konečná fáze - „restrukturace“ začíná ukončením manželství z hlediska právního, finančního, citového a rozdělením rodičovských povinností.³⁸

Rozvod manželství „je ztrátou pro všechny“ zúčastněné. Jednou ze ztrát je „ztráta otců“, kdy otcové již nežijí společně se svými dětmi. Další je „ztráta matek“, která je ve většině případů charakterizována především zhoršením finanční situace. Děti pociťují ztrátu jistoty a bezpečí, neboť jeden z rodičů není po rozvodu trvale nablízku a neúčastní se přímo na péči o ně samé.³⁹

Rozvod manželství je jedna z možností, jak vyřešit nashromážděné neshody mezi manželi. Někdy je lépe se rozvést než být v manželství nešťastný.⁴⁰

35 ASKHAM, Janet. *Identity and stability in marriage*. First published. New York: Cambridge University Press, 1984. 219 s. str. 4. ISBN 978-0-521-12404-1.

36 NOVÁK, Tomáš. *Jak předejít krizi v manželství*. Vyd. 1. Praha: Grada Publishing, 2004. 120 s. str. 11. ISBN 80-247-0935-X.

37 Tamtéž, str. 12-13.

38 KRATOCHVÍL, Stanislav. *Manželská terapie*. 4. rozšířené vyd. Praha: Portál, 2006. 255 s. str. 200-201. ISBN 80-7367-048-8.

39 PLAŇAVA, Ivo. *Jak se (ne)rozvádět*. Vyd. 1. Praha: Grada Publishing, 1994. 120 s. str. 37, 39, 40. ISBN 80-7169-129-1.

40 ŠPATENKOVÁ, Naděžda. *Jak řeší rodinné krize moderní žena*. Vyd. 1. Praha: Grada Publishing, 2006. 148 s. str. 70. ISBN 80-247-1567-8.

Za rozvedení manželství stojí nejčastěji tyto důvody - „rozdílnost povah a názorů, neuvážený sňatek, nevěra, ale i alkoholismus a nezájem o rodinu.“⁴¹ Lengerová⁴² jmenuje nevěru, alkohol, problém nízkého sebevědomí a osobní zakomplexovanosti, vlastnosti a chování partnera, které se projeví až za trvání manželství. Dle statistických údajů o rozvodovosti za rok 2012 je na prvním místě příčinou rozvodů manželství na straně mužů i žen uváděna „rozdílnost povah, názorů a zájmů“ a hned na druhém místě jsou uváděny „ostatní“ příčiny. „Neuvážený sňatek, alkoholismus, nevěra, nezájem o rodinu, zlé nakládání, odsouzení za trestný čin, zdravotní důvody a sexuální neshody“ jsou uváděny až posléze (viz příloha 3, tab. 2).⁴³

1.3.1 Právní úprava rozvodu manželství a poměrů nezletilých dětí po rozvodu

Zánik manželství upravuje zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.⁴⁴ Soud manželství rozvede na základě návrhu manželů, je-li situace v manželství taková, že se již nepředpokládá oživení společného soužití manželů.⁴⁵ Soud zjišťuje, zda je manželství skutečně rozvráceno a taktéž zjišťuje příčiny jeho rozvratu.⁴⁶

Jsou-li v manželství nezletilé děti a existují-li skutečnosti, které by tomuto rozhodnutí bránily, manželství nebude rozvedeno.⁴⁷

41 BAKALÁŘ, Eduard, Markéta a Daniel Nováková a kol. *Průvodce rozvedem pro všechny zúčastněné*. Praha: Lidové noviny, 1996. 256 s. str. 38. ISBN 80-7106-157-3.

42 LENGEROVÁ, Jana. *Rozvod! Rozvod?* 1. Vyd. Edice ERUDIO. Praha: ROAD, 1992. 81 s. str. 10,11,13. ISBN 80-85-385-04-X.

43 Český statistický úřad. *Rozvodovost - příčiny rozvodů*. Česko. Český statistický úřad: [online]. Praha, Poslední aktualizace: 19.8.2013 [cit. 2014-06-30]. Dostupný z : <http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/rozvodovost>.

44 ČESKO. § 754 z. č. 89/2012 Sb., *Občanský zákoník*. Dostupný z:<http://portal.gov.cz/app/zakony/zakonPar.jsp?page=7&idBiblio=74907&recShow=753&nr=89~2F2012&rpp=100#parCnt>.

45 ČESKO. § 755, odst. 1, z. č. 89/2012 Sb., *Občanský zákoník*. Dostupný z:<http://portal.gov.cz/app/zakony/zakonPar.jsp?page=7&idBiblio=74907&recShow=754&nr=89~2F2012&rpp=100#parCnt>.

46 ČESKO. § 756 z. č. 89/2012 Sb., *Občanský zákoník*. Dostupný z:<http://portal.gov.cz/app/zakony/zakonPar.jsp?page=7&idBiblio=74907&recShow=755&nr=89~2F2012&rpp=100#parCnt>.

47 ČESKO. § 755, odst. 2, písm. a) z. č. 89/2012 Sb., *Občanský zákoník*. Dostupný z:<http://portal.gov.cz/app/zakony/zakonPar.jsp?page=7&idBiblio=74907&recShow=754&nr=89~2F2012&rpp=100#parCnt>.

Rozvodu manželství s nezletilými dětmi předchází úprava poměrů nezletilých dětí pro dobu po rozvodu manželství.⁴⁸ Soud rozhodne o budoucí výchově nezletilých dětí a přitom vezme v úvahu i vazbu dítěte k oběma rodičům, sourozencům a případně i k prarodičům.⁴⁹

Činnost OSPOD se řídí zákonem č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí a vykonávají ji krajské a obecní úřady, obce s rozšířenou působností, Ministerstvo práce a sociálních věcí a Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí se sídlem v Brně. OSPOD se v rámci rozvodové situace zaměřuje na „blaho dítěte,“ hájí zájmy dítěte, dohlíží zejména na dodržování práv dítěte, na řádnou výchovu, zdravý vývoj, ochranu majetku dítěte a na obnovení funkce rozvrácené rodiny.⁵⁰

1.3.2 Dopad rozvodu manželství na rodiče

Rozvedení rodiče potřebují určitý „čas, prostor a porozumění“ na zvládnutí zátěžové situace, kterou rozvod přináší. Zátěž představují změny v každodenním fungování a hospodaření jako samostatné jednotky, změny bydliště, taktéž budování nových přátelství a vztahů.⁵¹ Rozvedení rodiče potřebují úlevu od každodenních povinností, cítit oporu a pomoc přátel, sourozenců a svých rodičů. Rodičům v tomto období prospívá, když jim někdo pomůže s činnostmi, které se týkají běžného denního fungování. Je dobré a vhodné, aby se rodič pečující o děti obrátil na bývalého partnera s prosbou o pomoc a radu, která se týká péče a řešení záležitostí výchovy jejich dětí. Rodiče by se měli řídit pravidlem, že děti pro ně nejsou partnerem a ani jim ho

48 ČESKO. § 755, odst. 3, z. č. 89/2012 Sb., *Občanský zákoník*. Dostupný z: <http://portal.gov.cz/app/zakony/zakonPar.jsp?page=7&idBiblio=74907&recShow=754&nr=89~2F2012&rpp=100#parCnt>.

49 ČESKO. § 906 odst. 1, z. č. 89/2012 Sb., *Občanský zákoník*. Dostupný z: <http://portal.gov.cz/app/zakony/zakonPar.jsp?page=9&idBiblio=74907&recShow=905&nr=89~2F2012&rpp=100#parCnt>.

50 NOVÁK, Tomáš a Bohumila PRŮCHOVÁ. *Předrozvodové a rozvodové poradenství*. Vyd. 1. Praha: Grada Publishing, 2007. 144 s. str. 86 - 87. ISBN 978-80-247-1449-3.

51 POUPĚTOVÁ, Šárka. *Netrapte se po rozvodu*. Vyd. 1. Praha: Grada Publishing, 2009. 176 s. str. 18. ISBN 978-80-247-2046-3.

nenahrazují, neměli by na děti přenášet břímě svých starostí, trápení a povinností.⁵²

Rozvedení manželé se potýkají se „ztrátami partnera, role manžela, manželky, dětí.“ Rozvedení pocítují „ztrátu finančního“ a materiálního zajištění, zejména „ztrátu domu nebo bytu.“⁵³

1.3.3 Důsledky rozvodu manželství viditelné ve vývoji a výchově nezletilých dětí

Dle Matějčka⁵⁴ je neshodami uvnitř manželství a následně jeho rozvodem narušen „zdravý vývoj osobnosti dítěte“. Děti vnímají rozvod a trpí rozvodem svých rodičů v každém věku, jen reakce dětí na rozvod se projevují různě a v závislosti na pohlaví a stupni vývoje jejich osobnosti. Důsledky rozvodu manželství se projevují v období dospívání a dospělosti dětí. Děti v životě jednají dle vzorců chování, které viděly u svých rodičů.

Děti rozvedených rodičů jsou stresovány „napětím“ mezi rodiči, mají viditelné obtíže, avšak samotné důsledky rozvodu se projeví až později v dospělosti v jejich vztazích.⁵⁵

Rozvod rodičů znamená pro děti ztrátu klidu, pohody a zázemí domova. S rozvodem rodičů přichází stěhování rodičů, hledání nového zaměstnání a rovněž mohou nastat finanční problémy. Míra dopadu rozvodu rodičů na děti se odvíjí od schopnosti rodičů rozvod zvládnout. Především záleží na „vůli“, emocionální

52 POUPĚTOVÁ, Šárka. *Netrapte se po rozvodu*. Vyd. 1. Praha: Grada Publishing, 2009. 176 s. str. 63 - 65. ISBN 978-80-247-2046-3

53 WOLFOVÁ, Doris. *Když partner odchází... Praktické rady k překonání osamělosti z rozchodu a rozvodu*. Copyright © 1985 by PAL Verlagsgesellschaft mbH Mannheim. Praha: IKAR, 1994. 144 s. str. 36. ISBN 80-85830-23-X. Z německého originálu *Wenn der Partner geht* přeložila Jarmila Kantová.

54 MATĚJČEK, Zdeněk a Zdeněk DYTRYCH. *Děti, rodina a stres: Výbrané kapitoly z prevence psychické zátěže u dětí*. 1. vyd. Praha: Galén, © Zdeněk Matějček, 1994. © Zdeněk Dytrych, 1994. © Galén, 1994. 214 s. str. 134. ISBN 80-85824-06-X.

55 MATĚJČEK, Zdeněk. *Co děti nejvíc potřebují*. Vyd. 2. Praha: Portál, 1995. © 1995 Zdeněk Matějček. © 1995 Portál. 108 s. str. 16. ISBN 80-7178-058-8.

a rozumové „vyspělosti“ rodičů a u dětí na „pohlaví“ a stupni vývoje jejich osobnosti po stránce emocionální a psychické.⁵⁶

Rodiče mohou zmírnit dopady rozvodu manželství na své děti tím, že jim budou nabízet blízkost a dohodnou se na podstatných záležitostech týkajících se jejich výchovy.⁵⁷

Rodiče zmírní následky rozvodů tím, že se dohodnou na dalším fungování v rámci rodičovské odpovědnosti a sdělí dětem skutečnost o rozvodu společně a dříve, než dojde k odstěhování jednoho z nich. Děti potřebují slyšet pravdu a ujištění, že mají stále dva milující rodiče.⁵⁸

Špaňhelová⁵⁹ zmiňuje několik reakcí dítěte na rozchod rodičů, které jsou přiměřené věku, chování a charakteru dítěte. Tyto reakce jsou někdy obranným mechanismem, kterým se dítě chrání před nadměrným stresem z rozchodu rodičů. Často se jedná o reakce jako je lež, krádež, lhostejnost, útek z domova. Některé děti jsou zamlklé, přemýšlí, trpí bolestmi na psychosomatické úrovni, často koktají a pomáhají si. Častým projevem je zhoršení školních výsledků, zhoršení vztahů s kamarády a spolužáky, neposlušnosti rodičů, používání nadávek. Někdy jsou děti naopak nadměrně poslušné. Některé dítě může zareagovat na rozvod rodičů sebe poškozováním, ubližováním až šikanou okolních dětí (viz příloha 4, tab. 3).

1.3.4 Jak postupovat ve výchově nezletilých dětí po rozvodu

Bakalář⁶⁰ upozorňuje na chyby rodičů ve výchově dětí po rozvodu manželství

56 COLOROSOVÁ, Barbara. *Krizové situace v rodině*. Copyright © 1999 by Barbara Coloroso. Vyd. 1. Praha: Euromedia Group, 2008. 240 s. str. 95. ISBN 978-80-249-1027-7. Z anglického originálu *Parenting through Crisis* přeložila Hana Mayerová.

57 Tamtéž, str. 96 - 97.

58 Tamtéž str. 97.

59 ŠPAÑHELOVÁ, Ilona. *Dítě a rozvod rodičů*. © Grada Publishing, 2010. Vyd. 1. Praha: Grada Publishing, 2010. 184 s. str. 46-70. ISBN 978-80-247-3181-0.

60 BAKALÁŘ, Eduard, Markéta a Daniel NOVÁKOVI a kol. *Průvodce rozvodem pro všechny zúčastněné*. Praha: Lidové noviny, 1996. 256 s. str. 122 - 132. ISBN 80-7106-157-3.

a nabádá rodiče ke zvýšené opatrnosti, neboť jejich dítě s nimi rozvod prožívá, i když přímo nepláče a psychicky se nehroučí. Děti se s rozvodem rodičů těžce smiřují, některé jsou hodné, u jiných dětí se projevuje strach, neklid a chovají se agresivně. Dále rodiče vyzývá k odstranění nepřátelství, manipulace s dětmi a navádění dětí proti druhému rodiči, k vypěstování „dobrého mínění“ o druhém rodiči, k nekupování si dětí drahými předměty a nezaměňování tak „uspokojování citových potřeb za potřeby materiální“, k umožnění kontaktu a „styku“ dětí s druhým rodičem a k pravdivému podání informací o situaci v rodině, a to vždy přiměřeně věku dětí.

1.3.5 Výchova nezletilých dětí v době po rozvodu manželství, právní úprava

Výchovu nezletilých dětí v době po rozvodu upravuje zákon č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník. Nedohodnou-li se rodiče na tom, kdo bude o dítě po rozvodu pečovat, soud rozhodne tak, že přihlédne k citovým vztahům dítěte ke každému z rodičů, k sourozencům a také ostatním blízkým osobám.⁶¹ Soud rozhodne ve prospěch dítěte a to tak, že zkoumá, kde bude mít dítě lepší podmínky vzhledem k jeho osobnímu vývoji. Soud dále zkoumá osobní poměry rodičů, zda je pro dítě vytvořeno stabilní zázemí pro zdárnou výchovu po stránce citové, rozumové a mravní a zjišťuje, kdo doposud o dítě pečoval a kdo z rodičů splňuje výchovné předpoklady.⁶² Soud nesmí opomenout skutečnost, že dítě má nárok na péči obou rodičů, a kontakt s oběma rodiči.⁶³ Soud musí pamatovat na nároky druhého z rodičů, kterému nebude dítě svěřeno do péče. Soud přihlíží k tomu, zda budou rodiče ochotni a schopni se domlouvat na výchově dětí, a zda rodič, jemuž bude dítě svěřeno do péče, bude ve výchově

61 ČESKO. § 906, odst. 1 a 2, z. č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník. Dostupný z: <http://portal.gov.cz/app/zakony/zakonPar.jsp?page=9&idBiblio=74907&recShow=905&nr=89~2F2012&rpp=100#parCnt>.

62 ČESKO. § 907, odst. 2, z. č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník. Dostupný z: <http://portal.gov.cz/app/zakony/zakonPar.jsp?page=9&idBiblio=74907&recShow=906&nr=89~2F2012&rpp=100#parCnt>.

63 ČESKO. § 907, odst. 3, z. č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník. Dostupný z: <http://portal.gov.cz/app/zakony/zakonPar.jsp?page=9&idBiblio=74907&recShow=906&nr=89~2F2012&rpp=100#parCnt>.

spolupracovat s druhým rodičem a bude mu sdělovat veškeré skutečnosti týkající se výchovy jejich dítěte.⁶⁴ Soudce, který rozhoduje o svěřeni dítěte do péče po rozvodu manželství by měl rozumět významu jednotlivých „kritérií pro posuzování kvality výchovných předpokladů rodičů.“⁶⁵ Bakalář⁶⁶ uvádí kritéria jako je „osobnost rodiče, vztah rodiče k dítěti, charakter, morálka, struktura mravních norem rodičů, respekt k právu dítěte stýkat se s druhým rodičem, vztah dítěte k rodiči, vzor pro vytvoření sociální, zejména sexuální role, identity, úroveň vzdělání a inteligence rodiče, šíře rodinného zázemí, kontinuita prostředí pro dítě, socioekonomický status.“

64 ČESKO. § 907, odst. 3, z. č. 89/2012 Sb., *Občanský zákoník*. Dostupný z: <http://portal.gov.cz/app/zakony/zakonPar.jsp?page=9&idBiblio=74907&recShow=906&nr=89~2F2012&rpp=100#parCnt>.

65 BAKALÁŘ, Eduard. *Rozvodová tematika a moderní psychologie*. Vyd. 1. Paha: Karolinum, 2006. © Eduard Bakalář a kol., 2006. 124 s. str. 16 - 24. ISBN 80-246-1089-2.

66 Tamtéž, str. 16 - 24.

Stanovení péče a výše výživného u nezletilé dítěte v době po rozvodu manželství

Soud může rozhodnout o „výkonu rodičovské odpovědnosti po rozvodu manželství“ tak, že určí, že dítě bude vychováváno buď jedním z rodičů, společně nebo střídavě oběma rodiči.⁶⁷ Z vývoje právní úpravy výkonu rodičovské odpovědnosti po rozvodu manželství vyplývá, že soud by měl nejdříve a standardně rozhodovat o střídavé péči, pokud tedy oba rodiče disponují schopností o dítě pečovat, jeví o dítě opravdový zájem a jsou schopni zajistit dítěti „výchovu po stránce citové, rozumové a mravní“. Pouze v řádně odůvodněných případech by měl soud rozhodnout o svěřeni dítěte do výlučné péče matky či otce.⁶⁸

Nezletilé dítě má nárok na „výživné“, pokud zisk z jeho nabytého majetku včetně jeho příjmů nepokryjí náklady na jeho obživu.⁶⁹ Pro stanovení výše výživného se berou v úvahu odůvodněné nároky vyživovaného dítěte, přičemž se přihlíží též k schopnostem a finančním možnostem osoby povinné platit výživné. U osoby povinné se zjišťuje, zda nemá možnost lepšího výdělků, zda neuváženě nezachází s majetkem. Současně se musí zohlednit míra péče povinného rodiče o nezletilé dítě a péče o domácnost.⁷⁰

1.3.6 Výhradní péče (matky, otce) o nezletilé dítě po rozvodu manželství

Po rozvodu manželství je většinou rozhodováno o „výhradní péči“ jedním z rodičů.

67 ČESKO. § 907, odst. 1, z. č. 89/2012 Sb., *Občanský zákoník*. Dostupný z: <http://portal.gov.cz/app/zakony/zakonPar.jsp?page=9&idBiblio=74907&recShow=906&nr=89~2F2012&rpp=100#parCnt>.

68 ČESKO. ÚSTAVNÍ SOUD ČESKÉ REPUBLIKY. *Další rozhodnutí Ústavního soudu ke střídavé péči*. [online]. [cit. 2014-07-07]. Dostupný z: http://www.usoud.cz/aktualne/?tx_ttnews%5Btt_news%5D=2481&cHash=a8bcd0490e847addc4c066149a326088.

69 ČESKO. § 912, z. č. 89/2012 Sb., *Občanský zákoník*. Dostupný z: <http://portal.gov.cz/app/zakony/zakonPar.jsp?page=9&idBiblio=74907&recShow=911&nr=89~2F2012&rpp=100#parCnt>.

70 ČESKO. § 913, odst. 1 a 2, z. č. 89/2012 Sb., *Občanský zákoník*. Dostupný z: <http://portal.gov.cz/app/zakony/zakonPar.jsp?page=9&idBiblio=74907&recShow=912&nr=89~2F2012&rpp=100#parCnt>.

Ve prospěch matky je rozhodováno z „důvodů tradice a z důvodů biologických.“⁷¹ V rámci výchovy je třeba zajistit a udržet dítěti pravidelný kontakt nejen s matkou, ale i s otcem, žijí-li rodiče odděleně. Nárok na tento osobní kontakt s oběma rodiči plyne dítěti na základě čl. 9 Úmluvy o právech dítěte, která byla schválena v New Yorku dne 20. listopadu 1989 (naši tehdejší ČSFR ratifikována v září 1990).⁷²

Typickým důsledkem rozvodu manželství je „role osamělého rodiče.“ Osamělý rodič je zahrnutý povinnostmi a nemá dostatek času ani sil na výchovu a kontrolu svého dítěte. Výchova nezletilého dítěte jedním rodičem je v období procesu socializace ochuzena o klasické rozdělení role matky a role otce, a dále o možnost vnímat rozdíl mezi mateřskými (ženskými) a otcovskými (mužskými) rysy chování, tedy o projevy „feminity“ a „maskulinity“, „ženskosti a mužnosti.“⁷³ Holmes⁷⁴ definuje „Gender“ jako pohlaví, které ve skutečnosti vyjadřuje mužnost, ženskost a rovněž jako očekávání pravidel a norem chování, vztahujících se k mužnosti a ženskosti.

Zhodnocení výhradní péče matky o nezletilé dítě v době po rozvodu manželství:

výhody plynoucí dítěti z tohoto ustanovení péče

- dítě vychovává jeden rodič, dítě má „jednotnou výchovu jednoho z rodičů,“ druhý rodič nemá možnost rozhodovat o výchově, neboť dítě s rodičem nekomunikuje
- dítě vyrůstá stabilně v jednom domově, druhého rodiče navštěvuje
- dítě vidí „plně“ pouze roli matky, tato role je přetížena povinnostmi

71 BAKALÁŘ, Eduard, Markéta a Daniel NOVÁKOVI a kol. *Průvodce rozvodem pro všechny zúčastněné*. Praha: Lidové noviny, 1996. 256 s. str. 56. ISBN 80-7106-157-3.

72 ČESKO. čl. 9 odst. 3 sdělení FMZV 104/1991 Sb., úmluva o právech dítěte. Dostupný z.:

<http://portal.gov.cz/app/zakony/zakonPar.jsp?page=0&idBiblio=39097&recShow=8&nr=104~2F1991&rpp=15#parCnt>.

73 VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie II.: Dospělost a stáří*. Vyd. 1. Editoval Mojmír Horyna. Praha: Karolinum, 2007. 461 s. str. 35, 36, 162. ISBN 978-80-246-1318-5.

74 HOLMES, Mary. *Gender and everyday life*. © 2009 Mary Holmes. First published 2009. Routledge Taylor and Francis Group: London and New York, 2009. 162 s. str. 2,18. ISBN 978-0-415-42348-9.

nevýhody pro dítě plynoucí z tohoto ustanovení péče

- dítě nemá možnost poznat druhou rodičovskou roli - roli muže a otce rodiny
- dítě nemá možnost poznat, jak se otec chová v běžných situacích života
- dítě vidí každodenní shon matky, problémy jejího běžného fungování
- dítě vnímá, že mu matka nevěnuje dostatek pozornosti, matka nemá dostatek času se s dítětem zastavit a jen tak si popovídat
- dítě vnímá matčiny finanční starosti, ví, že mu matka nemůže dopřát vše.⁷⁵

Zhodnocení výhradní péče otce o nezletilé dítě v době po rozvodu manželství :

výhody plynoucí dítěti z tohoto ustanovení péče

- dítě vidí „plně“ roli otce, vidí, jak je schopný zajistit rodinu, rozvrhnout povinnosti, postavit se čelem k problémům
- dítě má téměř „jednotnou výchovu“, otec většinou nežadá nikoho o pomoc, chce si o všech záležitostech výchovy rozhodovat sám, občas požádá o pomoc své rodiče

nevýhody pro dítě plynoucí z tohoto ustanovení péče

- dítě nemá vzor matky, nevidí chování matky, které by potřebovalo vidět
- dítě postrádá matčinu lásku, pohlazení, mazlení a chování
- dítě někdy vyrůstá v „nejednotné výchově“ otce a jeho rodičů⁷⁶

75 ŠPAŇHELOVÁ, Ilona. *Dítě a rozvod rodičů*. © Grada Publishing, 2010. Vyd. 1. Praha: Grada Publishing, 2010. 184 s. str. 132 - 133. ISBN 978-80-247-3181-0.

76 Tamtéž, str. 134.

1.3.7 Společná péče obou rodičů o nezletilé dítě po rozvodu manželství

Dohodnou-li se rodiče na společné péči o jejich nezletilé dítě v době po rozvodu manželství, soud jejich dohodu o společné péči schválí.⁷⁷ Společná péče umožňuje oběma rodičům rozhodovat o důležitých záležitostech výchovy jejich nezletilých dětí, zejména vzdělání a léčby. V rámci společné péče jde o zachování „hlavního domova,“ který má dítě u jednoho z rodičů, rozdíl tohoto uspořádání péče oproti „výhradní péči jednoho rodiče“ spočívá pouze v rovnoměrnosti rozvržení času, který dítě tráví u matky a u otce.⁷⁸

Zhodnocení společné péče o nezletilé dítě v době po rozvodu manželství:

výhody plynoucí dítěti z tohoto ustanovení péče

- o dítě pečují nadále oba rodiče
- dítě není stresováno nepřátelstvím mezi rodiči
- dítě pozoruje u svých rodičů slušnou spolupráci a komunikaci
- dítě nepocítuje nedostatek finančních prostředků rodičů

nevýhody pro dítě plynoucí z tohoto ustanovení péče

- jeden z rodičů už nemůže o dítě pečovat jako dopsud
- dítě musí častěji cestovat do vzdáleného bydliště druhého rodiče⁷⁹

77 ČESKO. § 907, odst. 1, z. č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník. Dostupný z: <http://portal.gov.cz/app/zakony/zakonPar.jsp?page=9&idBiblio=74907&recShow=906&nr=89~2F2012&rpp=100#parCnt>.

78 WARSHAK, Richard A. *Revoluce v porozvodové péči o děti*. Vyd. 1. Praha: Portál, 1996. 240 s. str. 148 - 149. ISBN 80-7178-089-8. Z anglického originálu *The custody revolution, the father factor* přeložil Eduard Bakalář.

79 Tamtéž, str. 172.

1.3.8 Střídavá péče obou rodičů o nezletilé dítě po rozvodu manželství

Dohodnou-li se rodiče na střídavé péči o jejich nezletilé dítě v době po rozvodu manželství, soud jejich dohodu schválí a upraví práva a povinnosti obou rodičů pro dobu, kdy o dítě bude pečovat jeden z rodičů, a zároveň pro dobu, kdy o dítě bude pečovat druhý z rodičů.⁸⁰ Rovněž slovenský zákon o rodině pamatuje na střídavou péči obou rodičů. Jeho změna přináší s účinností od 1.7.2010 možnost svěřit nezletilé dítě do střídavé péče obou rodičů, obdobně jako v našem občanském zákoníku, pokud mají oba rodiče o výchovu zájem a je-li toto rozhodnutí v zájmu nezletilého dítěte.⁸¹

Na základě stanovení tohoto druhu výchovy se rodiče v péči o jejich nezletilé dítě střídají přibližně ve stejných časových úsecích. Děti tak pobývají střídavě u obou rodičů a ve dvou různých prostředích.⁸² Střídavá výchova je vhodná nejdříve od tří let věku dítěte, neboť do této doby si dítě vytváří představu o domově, k němuž patří „pocit jistoty a bezpečí,“ stálí lidé v jeho blízkosti a stálé prostředí, v němž žije. Pro střídavou výchovu je nezbytná dobrá úroveň komunikace rodičů, jasná představa dítěte o tom, kdy a kde bude, blízká vzdálenost mezi bydlišti obou rodičů, přesná vymezení odpovědnosti rodičů, schopnost dítěte žít střídavě v obou zázemích rodičů, komunikace rodičů ohledně mimoškolních zájmů dítěte a v neposlední řadě dohoda rodičů o financování všech potřeb dítěte.⁸³

80 NOVÁK, Tomáš a Bohumila PRŮCHOVÁ. *Předrozvodové a rozvodové poradenství*. Vyd. 1. Praha: Grada Publishing, 2007. 144 s. str. 67. ISBN 978-80-247-1449-3.

81 SLOVENSKO. § 24, odst. 2 z. č. 36/2005 *O rodině a o změně doplnění niektorých zákonov*. Dostupný z: <http://www.vyvlastnenie.sk/predpisy/zakon-o-rodine/>.

82 ŠPAÑHELOVÁ, Ilona. *Dítě a rozvod rodičů*. © Grada Publishing, 2010. Vyd. 1. Praha: Grada Publishing, 2010. 184 s. str. 139. ISBN 978-80-247-3181-0.

83 Tamtéž, str. 139 - 141.

Zhodnocení střídavé péče o nezletilé dítě v době po rozvodu manželství:

výhody plynoucí dítěti z tohoto ustanovení péče

- dítě prožívá dětství s oběma rodiči, vidí obě rodičovské role
- dítě se neustále učí od obou rodičů
- dítě nadále pozoruje oba rodiče v každodenním životě
- rodič může pečovat o dítě v závislosti na úpravě pracovní doby

nevýhody pro dítě plynoucí z tohoto ustanovení péče

- rodiče si zvykají na nová pravidla výchovy jejich nezletilého dítěte
- dítě je málo přizpůsobivé změnám prostředí, cítí se často unavené⁸⁴

1.4 Oblasti výchovy, kterých se rozvod manželství nejvíce dotýká

Plaňava⁸⁵ popisuje celou řadu změn chování a prožitků, které se u nezletilých dětí mohou vyskytovat jako následek prožívání rozvodu svých rodičů. Děti mohou trpět úzkostmi, mohou špatně spát, často se obviňují za rozvod rodičů, stahují se do sebe a přestávají komunikovat s okolím, přestávají být pozorné, dostávají se do konfliktu se spolužáky a kamarády, ztrácí zájem o výsledky ve škole, výrazně mění své chování k sobě, ke svému okolí i k druhému rodiči, unikají k partě a utíkají z domova, stávají se agresivními.

84 ŠPAŇHELOVÁ, Ilona. *Dítě a rozvod rodičů*. © Grada Publishing, 2010. Vyd. 1. Praha: Grada Publishing, 2010. 184 s. str. 141 - 142. ISBN 978-80-247-3181-0.

85 PLAŇAVA, Ivo. *Jak se (ne)rozvádět*. Vyd. 1. Praha: Grada Publishing, 1994. 120 s. str. 43. ISBN 80-7169-129-1.

Zhoršení, omezení a úplné ukončení komunikace dítěte s druhým rodičem, syndrom zavrženého rodiče a odstranění jeho vlivu na výchovu

Po rozvodu může dojít k „odcizení“ dítěte a rodiče, který jej nevychovává. Dítě i rodič pociťují zpočátku vzájemně svou každodenní nepřítomnost, dítěti chybí podpora rodiče, možnost obracet se na něj při učení. Ke vzájemnému „odcizení“ rodiče s dítětem může dojít už v době před rozpadem manželství a tato situace jej už jen znásobí. Někdy za tento stav může rodič, který žije jinde, je v této situaci bezradný, potřebuje čas sám pro sebe na vybudování svého zázemí. Dítě může tuto „pauzu“ rodiče vnímat jako nezáměr o něj samé. Záleží na tom, na jak dlouho jsou omezeny kontakty rodiče s dítětem. Rodič, který nežije s dítětem, ztrácí možnost působit na dítě ve smyslu výchovy.⁸⁶

K odcizení dítěte a druhého rodiče dochází rovněž za situace, že se již v rodině po rozvodu manželství plně rozvinul „syndrom zavrženého rodiče.“ Pokud i po rozvodu manželství trvá nepřátelství mezi partnery, působí vychovávající „programující“ rodič latentní i otevřenou formou na psychický stav dítěte, začíná boj o „duši dítěte.“ „Programující“ rodič brání kontaktu dítěte s druhým rodičem a to i v době nemoci, zaplňuje veškerý čas dítěte, aby nezbyl čas na druhého rodiče, brání telefonickému kontaktu, neposkytuje druhému rodiči informace o školních výsledcích, v tomto smyslu ovlivňuje i školu, kterou dítě navštěvuje, dítěti předkládá špatný vzor chování k druhému rodiči. Za nejzávažnější lze považovat skutečnost, že „programující“ rodič posiluje závislost dítěte, místo toho, aby ho vychovával k samostatnosti. Zde platí pravidlo: „čím je dítě závislejší na programujícím rodiči, tím silněji samo projevuje nenávisť k druhému rodiči, resp. musí ji projevovat, aby se zavděčilo rodiči, na němž je závislé, a neztratilo jeho lásku.“⁸⁷ Dítě tak ztrácí respekt z druhého rodiče jako autority

86 POUPĚTOVÁ, Šárka. *Netrapte se po rozvodu*. Vyd. 1. Praha: Grada Publishing, 2009. 176 s. str. 158, 162 - 163. ISBN 978-80-247-2046-3.

87 BAKALÁŘ, Eduard. *Rozvodová tematika a moderní psychologie*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 2006. © Eduard Bakalář a kol., 2006. 124 s. str. 42 - 44. ISBN 80-246-1089-2.

a později ztrácí i vztah k ostatním autoritám v příbuzenství a k autoritám jako takovým.⁸⁸

U dětí, které vyrůstají v tomto prostředí, se výraznou měrou naruší sebedůvěra, častěji se u nich vyskytují problémy v komunikaci s ostatními lidmi, problémy s učením, a tyto děti častěji inklinují k patologickému chování.⁸⁹

Zhoršení komunikace dítěte se spolužáky a kamarády

Rozvod manželství může mít za následek zhoršení vztahů dítěte ke spolužákům a kamarádům. Dítě se může chovat nevhodně ke svým kamarádům, nebo s nimi přestává komunikovat, straní se kolektivu, přestane chodit s ostatními ven a docházet na mimoškolní aktivity, raději pospíchá domů. Dítě se často před svými spolužáky stydí za rozvod svých rodičů.⁹⁰

Zhoršení školní výkonnosti u dětí

Rozvod manželství může mít za následek také zhoršení školních výsledků. Dítě, které se dříve dobře učilo, má najednou výkyvy ve školních výsledcích. Dítě se obtížně soustředí, neustále myslí na komplikovanou situaci doma, přemýšlí o tom, co bude dál.⁹¹ Matějček⁹² uvádí, že se po rozvodu manželství často projevuje zhoršení školní výkonnosti. Dítě se díky trvalému strachu a obavám z budoucnosti hůře koncentruje. Rodiče ho pak často za horší školní výsledky trestají a navzájem se obviňují z nesprávné výchovy. U chlapců přispívá ke zhoršení školních výsledků agresivní projev chování,

88 BAKALÁŘ, Eduard. *Rozvodová tematika a moderní psychologie*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 2006. © Eduard Bakalář a kol., 2006. 124 s. str. 32. ISBN 80-246-1089-2.

89 Tamtéž, str. 33, 49.

90 ŠPAÑHELOVÁ, Ilona. *Dítě a rozvod rodičů*. Vyd. 1. Praha: Grada Publishing, 2010. 184 s. str. 57. ISBN 978-80-247-3181-0.

91 Tamtéž, str. 56.

92 MATĚJČEK, Zdeněk a Zdeněk DYTRYCH. *Děti, rodina a stres: Vybrané kapitoly z prevence psychické zátěže u dětí*. 1. vyd. Praha: Galén, © Zdeněk Matějček, 1994. © Zdeněk Dytrych, 1994. © Galén, 1994. 214 s. str. 135. ISBN 80-85824-06-X.

který je důsledkem dlouhodobého konfliktu v rodině. Naopak u dívek se projevuje spíše úzkostlivost, která je důsledkem špatné koncentrace. Lze připustit, že některé děti mají ve škole problémy a to díky rozvodu manželství.

Děti se v myšlenkách zabývají konfliktem rodičů, který nadále trvá. Tato situace je rozptyluje, jejich koncentrace a chuť do učení je ohrožována. Myšlení dětí je v nepřítomnosti obou rodičů neuspořádané. Znamená to tedy, že ani v době, kdy byla rodina pospolu, neměly děti prostor myslet samostatně.⁹³

Změny a poruchy chování dítěte

Matoušek, Koláčková a Kodymová⁹⁴ uvádí, že se u dětí (u dívek a chlapců) z rozvedených rodin vyskytují změny a poruchy chování častěji, než u dětí z úplných rodin. Děti z rozvedených rodin vykazují známky psychického stresu, horších výsledků ve škole, narušeného sebevědomí a problémů s přizpůsobováním se ve společnosti. Bohužel některé z těchto potíží přetrvávají a projevují se i v dospělosti.

Změny chování dítěte lze pozorovat v době, když je dítě přítomno konfliktům rodičů, když se dítě obviňuje za vzniklou situaci v rodině, když se dítě bojí, co s ním bude, v době, kdy se rodič po rozvodu soustřeďuje na budování nového zázemí, zkrátka tehdy, je-li dítě příliš vnímavé a doposud se nenaučilo zvládat složité situace.⁹⁵

Nejčastěji pozorovanou změnou v chování je lež, drobná krádež, neposlušání rodičů, nadávání a používání sprostých výrazů, útěk k partě, zvýšená agresivita.⁹⁶ Děti přestávají poslouchat a nadávají rodičům, někdy utíkají k partě, jsou agresivní vůči rodičům a ostatnímu okolí, někdy ubližují sami sobě, šikanují děti ve škole.⁹⁷

93 BERGER, Maurice a GRAVILLON, Isabelle. *Když se rodiče rozvádějí*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2011. 136 s. str. 85 - 87. ISBN 978-80-7367-843-2. Z francouzského originálu *Mes parents se séparent* přeložila Abigail Kozlíková.

94 MATOUŠEK, Oldřich, KOLÁČKOVÁ, Jana a Pavla KODYMOVÁ. *Sociální práce v praxi*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2005. 352 s. str. 66. ISBN 80-7367-002-X.

95 ŠPAÑHELOVÁ, Ilona. *Dítě a rozvod rodičů*. Vyd. 1. Praha: Grada Publishing, 2010. 184 s. str. 71 - 72. ISBN 978-80-247-3181-0.

96 Tamtéž, str. 46 - 68.

97 ŠPAÑHELOVÁ, Ilona. *Dítě a rozvod rodičů*. Vyd. 1. Praha: Grada Publishing, 2010. 184 s. str. 46 - 48. ISBN 978-80-247-3181-0.

2 CÍL PRÁCE A VÝZKUMNÉ OTÁZKY

Hlavním cílem bakalářské práce je zjistit: „Jak rodiče vnímají důsledky rozvodu manželství na výchovu svých nezletilých dětí.“

Na základě hlavního cíle jsem si stanovila výzkumnou otázku: „Jakých oblastí výchovy se rozvod manželství nejvíce dotýká?“

3 METODIKA

3.1 Použité metody a techniky sběru dat

K vypracování této bakalářské práce jsem zvolila metodu „kvalitativního výzkumu.“⁹⁸

Hendl⁹⁹ cituje Greswella, který definuje “kvalitativní výzkum“ jako „proces hledání“, který napomáhá k porozumění a pochopení určité životní situace, v níž se vybraný výzkumný vzorek (soubor) nachází. Hendl¹⁰⁰ popisuje „základní charakteristiky kvalitativního výzkumu a jeho výsledků“ autorů Milese a Greswella, Hubermana, Bogdana a Biklena (dlouhodobější kontakt s osobami a jejich konkrétními životními situacemi a využití několika „metod získávání dat od pozorování, rozhovory, audio - a videozáznamy, deníky, osobní komentáře, poznámky, až po úřední dokumenty“). Hendl¹⁰¹ zdůrazňuje pozitiva kvalitativního výzkumu, kterými jsou každodenní prostředí osob a situací, možnost rozebrat zkoumaný problém do hloubky a popsat příčiny jeho vzniku. Hlavní nevýhodou je zobecnitelnost (generalizování) výsledků výzkumu z důvodů malého počtu vzorků (malého výzkumného souboru).

Za účelem vypracování bakalářské práce bylo prováděno výzkumné šetření. K získání dat byla využita metoda dotazování s využitím techniky polo strukturovaného rozhovoru.¹⁰² Získaná data byla zpracována formou kazuistik.

98 KOZLOVÁ, Lucie a Veronika KUBELOVÁ. *Jak psát bakalářskou a diplomovou práci*. 2. vyd. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích Zdravotně sociální fakulta. České Budějovice: 2009. 55 s. str. 28. ISBN 978-80-7394-155-0.

99 HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum. Základní teorie, metody a aplikace*. Vyd. 2. Praha: Portál: 2008. 408 s. str. 48. ISBN 978-80-7367-485-4.

100 Tamtéž, str. 49,50.

101 Tamtéž, str. 50,51.

102 Tamtéž, str. 48 a 164.

3.2 Typování, výběr a oslovení vytypovaného vzorku

Nejdříve proběhlo typování a výběr vzorků, z nichž byl vytvořen výzkumný soubor, který představoval pěti rozvedených manželství s nezletilými dětmi s minimální dobou od rozvodu manželství jeden rok. Poté došlo k oslovení vybraných vzorků. Bylo jim vysvětleno, proč probíhá sběr dat k tomuto tématu, a kde budou data využita. Po vyslovení a poskytnutí souhlasu byl domluven termín dalšího výzkumného šetření.

3.3 Charakteristika výzkumného souboru

Osoby, které charakterizovaly výzkumný vzorek byly vytypovány tak, aby jejich životní situace odpovídaly zkoumanému problému a tak, aby mohly být později vybrány pro výzkumné šetření.¹⁰³

Výzkumný soubor byl vytvořen z pěti výzkumných vzorků (z okruhu mých bývalých spolužáků a jejich přátel) a představoval rozvedená manželství s nezletilými dětmi, které si prošly rozvodovým řízením a od jejich rozvodu uplynul nejméně jeden rok. Ve všech těchto manželstvích soud rozhodoval o úpravě poměrů nezletilých dětí v době po rozvodu manželství.

Rozvedení manželé byli informováni o výzkumu na téma Rozvod manželství a jeho dopad na výchovu nezletilých dětí. Všichni manželé s účastí na výzkumu souhlasili a svůj souhlas poskytli písemně (viz příloha 5).¹⁰⁴ Rozvedení manželé byli ujištěni, že údaje získané v rámci výzkumu budou použity pouze za tímto účelem a to za dodržení podmínek anonymity.

103 HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum. Základní teorie, metody a aplikace*. Vyd. 2. Praha: Portál: 2008. 408 s. str. 151, 152. ISBN 978-80-7367-485-4.

104 Tamtéž, str. 154.

Tabulka 4: Charakteristika výzkumného vzorku (souboru)

Rozvedený pár žena/muž	Věk	Vzdělání	Současné zaměstnání	Děti, věk	Péče o děti	Doba trvání manželství	Doba od rozvodu manželství
Jitka J.	39	SOU	kadeřnice	Dcera, 8 let	matkou	10 let	2 roky
Tomáš. J.	42	SOU	truhlář				
Jiřina V.	41	ÚSO	účetní	Dcera, 12 let	matkou	13 let	3 roky
Jaroslav V.	43	SOU	řidič	Syn, 10 let			
Michaela P.	38	ÚSO	recepční	Dcera, 15 let	matkou	16 let	1,5 roku
Radek P.	40	VŠ	vedoucí provozu				
Dana H.	50	VŠ	učitelka ZŠ	Syn, 16 let	matkou	18 let	2 roky
Petr H.	50	VŠ	učitel ZŠ	Syn, 14 let			
Renata K.	50	ÚSO	provozní hotelu	Syn, 15 let	střídavá	17 let	3 roky
Jiří K.	51	ÚSO	technik				

Zdroj: vlastní výzkumné šetření

3.4 Rozhovory a jejich průběh

Se všemi zúčastněnými rozvedenými páry byly v období od 17. 2. 2013 do 20. 5. 2013 uskutečněny tři rozhovory, které trvaly v průměru od 15 do 55 minut. Děti nebyly výzkumného šetření přítomny, jen bylo zjišťováno, zda probíhá jejich styk s druhým rodičem. Rodičům byly kladeny připravené polo strukturované otázky.¹⁰⁵ Rozhovory byly písemně zaznamenávány.

3.5 Kazuistiky

Celkem bylo na základě rozhovorů s rozvedenými páry vypracováno pět kazuistik. Obsah jednotlivých kazuistik byl vytvořen na základě postavení výzkumných otázek, které byly vodítkem pro rozhovory s rozvedenými manželi (viz příloha 6, tab. 5). Jednotlivé kazuistiky se od sebe liší rozdílným počtem dětí, různými druhy péče o děti, množstvím zjištěných informací a tím, jak rozvedení rodiče vnímají důsledky rozvodu manželství na výchovu svých nezletilých dětí a dále se odlišují zjištěními, kterých oblastí výchovy jejich dětí se rozvod manželství nejvíce dotýká. Veškerá jména a příjmení jsou z důvodu zachování anonymity pozměněna.

¹⁰⁵ HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum. Základní teorie, metody a aplikace*. Vyd. 2. Praha: Portál: 2008. 408 s. str. 164. ISBN 978-80-7367-485-4.

4 VÝSLEDKY

4.1 Kazuistika č. 1, rozvedený pár Jitky a Tomáše J. (2 roky od rozvodu)

Z rozvedeného manželství pochází dcera, 8 let.

Kazuistika paní Jitky J.

Věk: 39 let, vzdělání: střední odborné učiliště, současné zaměstnání: kadeřnice, sociální zázemí: žije ve městě a bydlí v bytě, společně s dcerou

Rozvod manželství a jeho důsledky na výchovu nezletilých dětí

Manželství paní Jitky trvalo 10 let. Paní Jitka si uvědomovala důsledky rozvodu, za kterými viděla odstěhování otce od rodiny a zhoršení vlastní finanční situace.

Právní úprava rozvodu manželství

Paní Jitka si uvědomovala, že dojde na rozhodnutí ohledně určení péče o jejich dceru. Zároveň věřila, že jí bude dcera po rozvodu manželství svěřena do výhradní péče.

Důsledky rozvodu manželství, které se projevují ve výchově nezletilých dětí

Paní Jitka řešila neshody v manželství bez přítomnosti dcery, proto neměla obavy o narušení jejího dalšího vývoje. Paní Jitka řešila rozvodové záležitosti v klidu a snažila se domluvit na návštěvách jejich dcery u otce. Skutečnost, že se budou rozvádět sdělili rodiče své dceři společně před rozvodem. Dcera zareagovala pláčem, byla zamlklá, odmítala poslouchat, ve školce byla unavená a ospalá.

Výchova nezletilých dětí po rozvodu manželství

Manželé se dohodli na péči o dceru po rozvodu manželství a na výši výživného.

Výhradní péče matky/otce

Paní Jitka spatřovala největší dopad rozvodu manželství v tom, že bude mít málo času na péči o dceru, a že dcera neuvidí vzor otce.

Společná péče obou rodičů

Negativní dopad na výchovu dcery po rozvodu formou této péče by paní Jitka spatřovala v nepravdelnosti péče otce.

Střídavá péče obou rodičů

Paní Jitka by negativní dopad na výchovu dcery po rozvodu manželství formou této péče spatřovala v novém uspořádání života rodičů a dcery, která by měla dva domovy, dva pokojíčky a musela by stále měnit prostředí.

Postup ve výchově nezletilých dětí po rozvodu manželství

Paní Jitka přiznala, že dceři kupovala více věcí než dříve, aby nepocítovala nedostatek finančních prostředků.

Oblasti výchovy, kterých se rozvod manželství nejvíce dotýká

Paní Jitka po rozvodu manželství pozorovala u své dcery zvýšenou úzkostlivost a zlobu na otce. Zpočátku neprojevovala velký zájem o kontakt s otcem. Paní Jitka si

všimla, že se dcera ve školce stydí a málo komunikuje. Paní Jitka nemusela u své dcery čelit žádným závažným poruchám chování.

Kazuistika pana Tomáše J.

Věk: 42 let, vzdělání: střední odborné učiliště, současné zaměstnání: truhlář

Sociální zázemí: žije a bydlí sám v bytě ve městě

Rozvod manželství a jeho důsledky na výchovu nezletilých dětí

Manželství pana Tomáše trvalo 10 let. Pan Tomáš věděl, že bude mít ještě menší příležitost vychovávat a vidět dceru.

Právní úprava rozvodu manželství

Pan Tomáš věděl, že v souvislosti s rozvodem bude řešena péče o jejich dceru. Uvedl, že sám o dceru pečovat nemůže.

Důsledky rozvodu manželství, které se projevují ve výchově nezletilých dětí

Pan Tomáš uvedl, že neshody v manželství řešil bez přítomnosti dcery a proto se neobával jejího dalšího vývoje. Pan Tomáš se s paní Jitkou domluvil ohledně rozvodu a návštěv své dcery. Skutečnost o rozvodu sdělili své dceři společně. Pan Tomáš popsal reakce dcery na jejich rozvod, tak jako paní Jitka.

Výchova nezletilých dětí po rozvodu manželství

Manželé se shodli na péči o dceru po rozvodu manželství a na výši výživného.

Výhradní péče matky/otce

Pan Tomáš spatřoval největší dopad na výchovu své dcery po rozvodu manželství v tom, že dcera bude v době dospívání postrádat vzor otce. Měl obavy z toho, že dcera bude vnímat matčin nedostatek času na její výchovu.

Společná péče obou rodičů

Pan Tomáš se přiznal, že v době manželství nevěnoval dostatek času výchově své dcery a proto by společná péče o jejich dceru po rozvodu manželství postrádala na významu.

Střídavá péče obou rodičů

Pan Tomáš by v případě střídavé péče musel hledat jiné zaměstnání. Za největší dopad v rámci této formy výchovy by označil neustálé cestování dcery mezi rodiči a změny prostředí.

Postup ve výchově nezletilých dětí po rozvodu manželství

Pan Tomáš přiznal, že chtěl svou nepřítomnost dceři vynahradit kapesným a nákupem dárků.

Oblasti výchovy, kterých se rozvod manželství nejvíce dotýká

Pan Tomáš pozoroval po rozvodu manželství u své dcery zvýšenou úzkostlivost a zlobu. Otec s dcerou často komunikoval, aby nedošlo k jejich vzájemnému odcizení. Pan Tomáš si ve školce všiml, že dcera nekomunikuje s dětmi, ani s paní učitelkou, a že se stydí. Pan Tomáš nemusel u své dcery čelit nějakému závažnému chování.

4.2 Kazuistika č. 2, rozvedený pár Jiřiny a Jaroslava V. (3 roky od rozvodu)

Z rozvedeného manželství pochází dcera 12 let a syn 10 let.

Kazuistika paní Jiřiny V.

Věk: 41 let, vzdělání: úplné střední odborné, současné zaměstnání: účetní

Sociální zázemí: žije a bydlí ve městě v rodinném domě rodičů, společně s dětmi

Rozvod manželství a jeho důsledky na výchovu nezletilých dětí

Manželství paní Jiřiny trvalo 13 let. Paní Jiřina si uvědomovala důsledky rozvodu, za kterými viděla horší finanční situaci rodiny a odstěhování otce.

Právní úprava rozvodu manželství

Paní Jiřina věděla, že bude nejdříve rozhodováno o péči o jejich děti v době po rozvodu manželství a věřila, že děti budou svěřeny do její péče.

Důsledky rozvodu manželství, které se projevují ve výchově nezletilých dětí

Paní Jiřina řešila neshody s manželem v době nepřítomnosti dětí. Proto neměla obavy z narušení dalšího vývoje svých dětí. Skutečnost, že se budou rozvádět, sdělili rodiče svým dětem společně. Řekli jim, že budou moci dle vzájemné domluvy vídat i otce. Dcera zareagovala pláčem, syn byl zamlklý. Obě děti se stranily kamarádům, ve škole byly zamyšlené, nesoustředěné a unavené.

Výchova nezletilých dětí po rozvodu manželství

Manželé se dohodli, že o děti bude pečovat paní Jiřina, dohodli se i na výši výživného pro děti.

Výhradní péče matky/otce

Paní Jiřina viděla největší dopad na výchovu svých dětí po rozvodu manželství v tom, že bude o děti pečovat sama, že otec nebude děti učit, jak mají v životě reagovat na danou situaci. Také se obávala, že děti budou vnímat její vytížení a nedostatek času pro ně samé.

Společná péče obou rodičů

Negativní dopad na výchovu svých dětí po rozvodu manželství formou této péče by paní Jiřina viděla v nepravdělné péči otce.

Střídavá péče obou rodičů

Negativní dopad této péče o jejich děti by spatřovala ve změně zaměstnání otce, ve shodné době a společném pobytu dětí u otce a poté u ní, že by děti měly dva domovy, dva pokoje, možná i dvě školy. Jako další zápor by viděla časovou náročnost při organizaci a realizaci této péče.

Postup ve výchově nezletilých dětí po rozvodu manželství

Paní Jiřina před dětmi nevhodně hovořila o otci. Řekla jim, že bude lepší když k němu chodit nebudou, aby neviděly, co dělá a jak se chová.

Oblasti výchovy, kterých se rozvod manželství nejvíce dotýká

Paní Jiřina zpozorovala po rozvodu manželství, že dcera často plakala, syn mlčel. Děti se na otce se zlobily, neprojevovaly velký zájem o návštěvy u něj. Paní Jiřina se ve škole na třídních schůzkách dozvěděla, že jsou obě děti v hodinách unavené, roztěkané, nesoustředěné a že se zhoršily v prospěchu. Učitelé si všimli, že jsou děti smutné, nekomunikativní a podrážděné, zejména syn byl často výbušný.

Kazuistika pana Jaroslava V.

Věk: 43 let, vzdělání: střední odborné učiliště, současné povolání: řidič

Sociální zázemí: žije a bydlí ve městě v pronajatém bytě

Rozvod manželství a jeho důsledky na výchovu nezletilých dětí

Pan Jaroslav byl ženatý 13 let. Uvědomoval si důsledky rozvodu manželství pro jejich děti a skutečnost, že s nimi nebude trávit společný čas, že se bude muset odstěhovat, že ho děti budou vidět ještě méně než za trvání manželství.

Právní úprava rozvodu manželství

Pan Jaroslav věděl, že s rozvodem jejich manželství bude upravena i péče o jejich děti po rozvodu manželství. Věděl, že sám o děti pečovat nemůže.

Důsledky rozvodu manželství, které se projevují ve výchově nezletilých dětí

Pan Jaroslav řešil své neshody s manželkou bez přítomnosti dětí, proto neměl obavy o jejich další vývoj. Skutečnost o rozvodu manželství dětem sdělili oba rodiče. Dcera plakala, syn byl zamlklý. Obě děti rozvod zasáhl, ztratily zájem o kamarády,

byly zaražené, nesoustředěné a unavené.

Výchova nezletilých dětí po rozvodu manželství

Manželé se dohodli, že bude po rozvodu manželství o děti pečovat paní Jiřina, dohodli se i na výši výživného.

Výhradní péče matky/otce

Pan Jaroslav spatřoval největší dopad na výchovu svých nezletilých dětí po rozvodu manželství v tom, že děti budou dospívat bez vzoru otce, že jim nebude moci ukázat jak mají postupovat v daných životních situacích.

Společná péče obou rodičů

Negativní dopad v případě formy této péče o jejich děti by pan Jaroslav viděl v tom, že by do péče zasahoval minimálně a nemohl by o děti pečovat soustavně.

Střídavá péče obou rodičů

Negativní dopad v případě formy této péče viděl pan Jaroslav v plánovaném stěhování svých dětí a všech věcí z jedné domácnosti do druhé, dále by se obával schopnosti dětí se společně rozhodnout a podstoupit přestěhování k druhému rodiči, schopnosti dětí se neustále přizpůsobovat změnám.

Postup ve výchově nezletilých dětí po rozvodu manželství

Pan Jaroslav se přiznal, že oběma dětem pořídil drahé mobilní telefony. Hradil jim

nemalé částky za hovorné, které později začal snižovat.

Oblasti výchovy, kterých se rozvod manželství nejvíce dotýká

Pan Jaroslav pozoroval po rozvodu u své dcery přílišnou úzkostlivost, u syna pozoroval zamlklost. Děti neprojevovaly příliš velký zájem o návštěvy u pana Jaroslava. Musel se hodně snažit, aby nedošlo k jejich vzájemnému odcizení. Od manželky se dozvěděl o nesoustředěnosti a zhoršení školních výsledků jejich dětí. Děti rovněž odmítaly komunikovat s vrstevníky a spolužáky. U syna se projevovala zloba, vůči spolužákům se choval neurvale. Se závažnějšími poruchami chování nemusel u svých dětí bojovat.

4.3 Kazuistika č. 3, rozvedený pár Michaely a Radka P. (1,5 roku od rozvodu)

Z rozvedeného manželství pochází dcera, 15 let.

Kazuistika paní Michaely P.

Věk: 38 let, vzdělání: úplné střední odborné, současné povolání: recepční

Sociální zázemí: žije a bydlí ve městě v bytě, společně s dcerou

Rozvod manželství a jeho důsledky na výchovu nezletilých dětí

Manželství paní Michaely trvalo 16 let. Paní Michaela si uvědomovala důsledky rozvodu, za nimiž spatřovala především finanční stránku rodiny, výchovu dospívající dcery a nepřítomnost otce jako pozitivního vzoru výchovy.

Právní úprava rozvodu manželství

Paní Michaela věděla, že bude rozhodováno ohledně péče o jejich dceru po rozvodu manželství, ale věděla, že dcera chce zůstat v její péči.

Důsledky rozvodu manželství, které se projevují ve výchově nezletilých dětí

Paní Michaela nezabránila tomu, aby jejich dcera nebyla přítomná neshodám s manželem a doufala, že jejich rozvod manželství dceru nějak vážně v jejím dalším vývoji neohrozí. Snažila se celou záležitost urychlit, domluvit se s manželem na rozvodu a na návštěvách jejich dcery u něj. O skutečnosti rozvodu dcera již věděla, bylo jí třeba vysvětlit, jak to s ní po rozvodu bude a kdy bude vídat otce. Dcera byla neklidná, přestala komunikovat s oběma rodiči, jednou nepřišla večer domů, rodiče ji našli pozdě večer u kamarádky, utrhovala se na ně a nechtěla jít domů.

Výchova nezletilých dětí po rozvodu manželství

Manželé se dohodli, že bude dcera po rozvodu manželství v péči matky. Současně se dohodli na vyšší výživného pro jejich dceru.

Výhradní péče matky/otce

Paní Michaela spatřovala největší dopad na výchovu dcery po rozvodu manželství v tom, že o ni bude pečovat sama, a že dcera bude ošizena o otcovský vzor, a že bude vnímat matčin nedostatek času z důvodu směnnosti jejího povolání.

Společná péče obou rodičů

Za největší dopad na výchovu jejich dcery formou společné péče by paní Michaela

viděla neschopnost domluvy na společném postupu ve výchově. Dcera by začala inklinovat k rodiči, který jí více ulevuje od povinností, a který jí více uplácí.

Střídavá péče obou rodičů

Podobně jako u společné péče by paní Michaela viděla negativní dopad střídavé výchovy na její dceru. Ještě by spatřovala negativní dopad formy této výchovy v měnícím se prostředí a v možnosti unikát k pohodlnějšímu způsobu života.

Postup ve výchově nezletilých dětí po rozvodu manželství

Paní Michaela zpočátku dceru hodně zaměstnávala. Svým způsobem přiznala, že chtěla odstranit otce z výchovy. Nechtěla, aby dcera viděla rozdílné názory na výchovu, kterých by později mohla zneužívat.

Oblasti výchovy, kterých se rozvod manželství nejvíce dotýká

Paní Michaela pozorovala po rozvodu manželství u své dcery snahu unikát z domova k partě kamarádů. Dcera paní Michaely neprojevovala velký zájem o návštěvy u otce. Paní Michaela zjišťovala, že dcera neposlouchá, používá nadávky a dochází ke zhoršení jejích školních výsledků.

Kazuistika pana Radka P.

Věk: 40 let, vzdělání: vysokoškolské, současné povolání: vedoucí provozu

Sociální zázemí: žije a bydlí ve městě v bytě

Rozvod manželství a jeho důsledky na výchovu nezletilých dětí

Manželství pana Radka trvalo 16 let. Uvědomoval si, že nebude dceři nablízku a vzorem v období jejího dospívání.

Právní úprava rozvodu manželství

Pan Radek věděl, že bude rozhodováno o péči o jejich dceru po rozvodu manželství. Souhlasil, aby dceru vychovávala manželka.

Důsledky rozvodu manželství, které se projevují ve výchově nezletilých dětí

Pak Radek připustil, že jejich neshody se odehrávaly za přítomnosti dcery. Věřil, že tato situace neovlivní její další vývoj. Snažil se o urychlení rozvodových záležitostí a o nastolení klidu do jejich rodiny. S manželkou se domluvil na budoucí podobě návštěv jejich dcery u něj. Poté s tímto návrhem oba rodiče dceru seznámili. Dcera tuto situaci hůře snášela, jednou ji hledali u spolužačky. Byla na ně nazlobená, nechtěla jít domů.

Výchova nezletilých dětí po rozvodu manželství

Manželé se dohodli, že bude dcera po rozvodu manželství vychovávána matkou. Manželé se dohodli i na výši výživného pro jejich dceru.

Výhradní péče matky/otce

Pan Radek spatřoval dopad této formy výchovy na jejich dceru v chybějícím vzoru otce v průběhu dospívání. Dále viděl negativní stránku této výchovy v nedostatku času matky na výchovu jejich dcery vzhledem ke směnnosti jejího zaměstnání.

Společná péče obou rodičů

Pan Radek by považoval největší dopad na výchovu jejich dcery formou této péče v neschopnosti domluvy na jednotné výchově. Dcera by si tak mohla uvědomovat „pohodlnější a výhodnější podmínky“ ve výchově.

Střídavá péče obou rodičů

Podobně by vnímal negativní dopad na výchovu jejich dcery u střídavé výchovy. Dále viděl náročnost neustálého stěhování dcery a všech věcí a přizpůsobování dcery dvěma různým způsobům výchovy.

Postup ve výchově nezletilých dětí po rozvodu manželství

Pan Radek přiznal, že se snažil dostat dceru na svou stranu. Nabízel jí vysoké kapesné.

Oblasti výchovy, kterých se rozvod manželství nejvíce dotýká

Pan Radek pozoroval po rozvodu manželství u své dcery používání nadávek a snahu unikat k partě kamarádů. Dále vnímal, že nemá zájem o návštěvy u něj. Báł se odcizení s dcerou a neustále se snažil s dcerou komunikovat. Od manželky se dozvěděl, že dcera neposlouchá, nadává, uniká k partě kamarádů a polevuje v učení.

4.4 Kazuistika č. 4, rozvedený pár Dany a Petra H. (2 roky od rozvodu)

Z rozvedeného manželství pochází synové, 16 a 14 let.

Kazuistika paní Dany H.

Věk: 50 let, vzdělání: vysokoškolské, současné povolání: učitelka základní školy

Sociální zázemí: žije a bydlí ve městě v bytě, společně se syny

Rozvod manželství a jeho důsledky na výchovu nezletilých dětí

Manželství paní Dany trvalo 18 let. Paní Dana si uvědomovala důsledky rozvodu manželství na výchovu jejich nezletilých synů, v nichž spatřovala nepřítomnost otce při výchově jejich synů, finanční stránku rodiny a změnu bydlení pro obě strany.

Právní úprava rozvodu manželství

Paní Dana věděla, že bude rozhodováno o výchově jejich synů v období po rozvodu manželství, a že synové chtějí zůstat v její péči.

Důsledky rozvodu manželství, které se projevují ve výchově nezletilých dětí

Paní Dana přiznala, že synové byli často přítomni jejich neshod a sporů, které se týkaly každodenního života. Celou situaci snášeli poměrně špatně, mladší syn snášel rozvod hůře. Z tohoto důvodu se rodiče obávali o jeho další vývoj. Paní Dana se s manželem na rozvodu domluvila, domluvila se i na návštěvách synů u otce.

Výchova nezletilých dětí po rozvodu manželství

Manželé se dohodli na výhradní péči matky o jejich nezletilé syny. Posléze se dohodli i na výši výživného pro jejich syny.

Výhradní péče matky/otce

Paní Dana spatřovala největší dopad na výchovu svých synů po rozvodu manželství v tom, že bude vychovávat syny sama, dále vzpomínala chybějící roli otce v období dospívání chlapců.

Společná péče obou rodičů

Za největší dopad na výchovu jejich synů formou společné péče by paní Dana spatřovala nepravidelnou péči otce.

Střídavá péče obou rodičů

Podobně jako u společné péče popisovala paní Dana negativní dopad na výchovu jejich synů v případě střídavé péče. Navíc popisovala časté a časově náročné stěhování k otci, nutnost přizpůsobovat se novému prostředí a nevýhodu návštěvy dvou škol.

Postup ve výchově nezletilých dětí po rozvodu manželství

Paní Dana přiznala, že před svými syny pronesla nevhodnou poznámku na adresu otce.

Oblasti výchovy, kterých se rozvod manželství nejvíce dotýká

Paní Dana pozorovala u staršího syna nenávisť, kterou projevoval vůči otci. S tímto projevem souvisel jeho nezáměr o návštěvy u otce. Paní Dana vnímala změny chování svého staršího syna negativně. Syn byl neurvalý vůči otci a vůči kamarádům, někdy se nevhodně choval i k učitelům. Ve škole se špatně soustředil a jeho prospěch se zhoršil. U mladšího syna naopak paní Dana pozorovala zamlklost, stud, jednou ho přistihla, jak

si chtěl ublížit. Ve škole se nijak neprojevoval.

Kazuistika pana Petra H.

Věk: 50 let, vzdělání: vysokoškolské, současné povolání: učitel základní školy

Sociální zázemí: žije ve městě v pronajatém bytě

Rozvod manželství a jeho důsledky na výchovu nezletilých dětí

Manželství pana Petra trvalo 18 let. Pan Petr si uvědomoval důsledky rozvodu manželství na výchovu jejich synů, které viděl hlavně ve své nepřítomnosti při výchově, dále si uvědomoval finanční stránku celé rodiny po rozvodu manželství.

Právní úprava rozvodu manželství

Pan Petr věděl, že dojde na rozhodování o výchově jejich nezletilých synů po rozvodu manželství. Smířil se s tím, že oba synové chtějí zůstat u matky.

Důsledky rozvodu manželství, které se projevují ve výchově nezletilých dětí

Pan Petr uvedl, že synové byli často přítomni neshod rodičů, které vznikaly za každodenního fungování. Jejich neshody nesnášeli dobře. Pan Petr se obával o další vývoj synů. S manželkou se snažili o zmírnění následků rozvodu na jejich syny tím, že se na všem domluvili, chtěli, aby se situace v rodině uklidnila. Domluvili se i na návštěvách synů u otce.

Výchova nezletilých dětí po rozvodu manželství

Manželé se dohodli, že synové zůstanou v péči matky a dohodli si i na výši výživného pro oba syny.

Výhradní péče matky/otce

Pan Petr viděl největší dopad na výchovu svých nezletilých synů po rozvodu manželství v tom, že budou vyrůstat a dospívat bez otce, že jim nebude pomáhat v učení a radit jim, jak se zachovat v dané situaci.

Společná péče obou rodičů

Za největší dopad na výchovu svých nezletilých synů v případě společné péče by pan Petr spatřoval jeho vzdálené bydliště, osobní přítomnost rodiče považoval za základ výchovy dítěte.

Střídavá péče obou rodičů

Pan Petr by spatřoval negativní dopad na výchovu svých synů v případě této formy péče v jeho vzdáleném bydlišti. Rovněž zmiňoval časté a časově náročné stěhování dětí, přizpůsobování se dvěma prostředím a školám.

Postup ve výchově nezletilých dětí po rozvodu manželství

Pan Petr přiznal, že před svými syny několikrát utrousil poznámku na adresu matky.

Oblasti výchovy, kterých se rozvod manželství nejvíce dotýká

Pan Petr věděl, že se na něj jeho starší syn zlobí. Zpočátku pan Petr bojoval s nezájmem syna o návštěvy u něj. Pan Petr věděl o nevhodném chování svého syna ke kamarádům a k některým učitelům. Také věděl o zhoršeném prospěchu svého syna ve škole. Mladší syn byl zamlklý, měl problémy s komunikací, stranil se kamarádům a spolužákům, od manželky se dozvěděl, že se u něj projevíly náznaky sebe poškození. Jeho trápení se na školním prospěchu neprojevalo.

4.5 Kazuistika č. 5, rozvedený pár Renaty a Jiřího K. (3 roky od rozvodu)

Z rozvedeného manželství pochází syn, 15 let.

Kazuistika paní Renaty K.

Věk: 50 let, vzdělání: úplné střední odborné, současné zaměstnání: provozní hotelu

Sociální zázemí: žije a bydlí ve městě v bytě, společně se synem

Rozvod manželství a jeho důsledky na výchovu nezletilých dětí

Manželství paní Renaty trvalo 17 let. Paní Renata si uvědomovala důsledky rozvodu na výchovu svého syna, které viděla v častém stěhování syna k otci a v přizpůsobení se celé rodiny novým pravidlům fungování.

Právní úprava rozvodu manželství

Manželé se dohodli na střídavé péči o jejich syna a předpokládali, že soud schválí jejich dohodu a rozhodne tak o střídavé péči o jejich syna.

Důsledky rozvodu manželství, které se projevují ve výchově nezletilých dětí

Paní Renata uvedla, že syn byl přítomen jejich neshod v manželství. Obávala se jeho dalšího vývoje. Proto se snažila celou rozvodovou situaci vyřešit co nejdříve. S manželem se domluvili na střídavé péči o jejich syna. Celou skutečnost synovi sdělili společně s manželem. Syn se rozzlobil na oba rodiče.

Výchova nezletilých dětí po rozvodu manželství

Manželé se vzhledem k věku syna a jejich odlišné pracovní době dohodli na střídavé péči o jejich syna. Dohodli se i na výživném a úhradě nákladů spojených s výchovou a výživou, o které se společně podělili.

Výhradní péče matky

Paní Renata by spatřovala největší dopad na výchovu svého syna v případě, že by o něj pečovala sama, především v nedostatku času na syna o víkendech, kdy pracovala.

Společná péče obou rodičů

Paní Renata by nechtěla společnou péči obou rodičů, neboť manžel nechtěl pochopit, že ona pečovala o syna více v týdnu, kdy měla volno.

Střídavá péče obou rodičů

Paní Renata byla naopak pro rozvržení střídavé péče, neboť věděla, že bude upravena péče o jejich syna, tak aby to oběma rodičům vyhovovalo a o péči o jejich nezletilého syna se s manželem střídali.

Postup ve výchově nezletilých dětí po rozvodu manželství

Paní Renata přiznala, že před synem nevhodně mluvila o otci v tom smyslu, že si alespoň syna užije se vším všudy a ne jen při zábavě o víkendech. Viděla, že syn cítil nespravedlnost této poznámky vůči otci.

Oblasti výchovy, kterých se rozvod manželství nejvíce dotýká

Paní Renata věděla, že se syn zlobí na oba rodiče, protože s nimi nemůže žít společně. Věděla, že syn jejich rozhodnutí o střídavé péči respektuje. Na jednu stranu byl moc poslušný, uvnitř příliš trpěl. Ztrácel zájem o komunikaci s kamarády, málo chodil ven, ve škole příliš nekomunikoval, byl zamlklý, unavený a ospalý. Paní Renata pocítila zhoršení školních výsledků jejich syna. Paní Renata nemusela po rozvodu manželství čelit závažnějším poruchám chování u svého syna.

Kazuistika pana Jiřího K.

Věk: 51 let, vzdělání: úplné střední odborné, současné zaměstnání: technik

Sociální zázemí: žije a bydlí ve městě v pronajatém bytě, společně se synem

Rozvod manželství a jeho důsledky na výchovu nezletilých dětí

Pan Jiří byl ženatý 17 let. Uvědomoval si důsledky rozvodu manželství, které s sebou nesla forma střídavé péče o jejich syna. Zejména uváděl časté stěhování syna od jednoho rodiče k druhému.

Právní úprava rozvodu manželství

Manželé se dohodli na střídavé péči o jejich syna a věřili, že soud jejich dohodu

schválí a v tomto smyslu rozhodne.

Důsledky rozvodu manželství, které se projevují ve výchově

Pan Jiří uvedl, že syn byl přítomen neshod v jejich manželství, přesto se neobával dalšího vývoje u svého syna. Snažil se urychlit rozvod a domluvil se na střídavé péči o jejich syna. Celou skutečnost sdělil synovi společně s manželkou. Syn se na ně zlobil.

Výchova nezletilých dětí po rozvodu manželství

Manželé se s ohledem na věk syna a jejich odlišné pracovní doby dohodli na vhodnosti střídavé péče o jejich syna. Dohodli se i na rozdělení nákladů spojených s výchovou a výživou jejich nezletilého syna.

Výhradní péče matky/otce

Pan Jiří považoval za největší dopad na výchovu svého syna v případě, že by o něj pečovala matka, hlavně nedostatek času na péči o syna v době víkendů, kdy matka převážně celé dny pracovala.

Společná péče obou rodičů

Pan Jiří nechtěl společnou péči o jejich syna. Stále ukazoval na nespravedlivé rozvržení péče o jejich syna.

Střídavá péče obou rodičů

Pan Jiří se přiklonil k rozvržení střídavé péče. Tvrdil, že to tak bude oběma rodičům

lépe vyhovovat, syn bude nadále vychováván oběma rodiči, jen střídavě dle možností svých rodičů.

Postup ve výchově nezletilých dětí po rozvodu manželství

Pan Jiří přiznal, že před synem řešil otázku spravedlnosti péče o něj samého. Posléze si uvědomil, že by syn mohl cítit vinu, za to, co se v rodině stalo. Dále se pan Jiří přiznal, že se snažil synovi dávat vysoké kapesné, koupil mu drahé kolo a telefon.

Oblasti výchovy, kterých se rozvod manželství nejvíce dotýká

Pan Jiří zpozoroval, že syn se hůře přizpůsobuje pobývání ve dvou domovech. Zároveň viděl, že syn byl se vším smířen. Připadal mu moc ukázněný. Všiml si, že nekomunikuje s kamarády. Ve škole zjistil, že syn je často ospalý, unavený a nesoustředěný. Bylo mu sděleno, že se syn nepatrně zhoršil ve školním prospěchu. Závažným poruchám chování otec nemusel ve výchově syna čelit.

4.5.1 Zjištění v rámci výzkumného šetření

Tabulka 6: Jak rodiče vnímají důsledky rozvodu manželství na výchovu svých nezletilých dětí

Komentář k tabulce 6:

Tabulka 6 obsahuje zjištění, jak rodiče vnímají důsledky rozvodu manželství na výchovu svých nezletilých dětí a jsou v ní uvedeny konkrétní důsledky jako je „ztráta“, horší finanční situace, úprava poměrů nezletilých dětí pro dobu po rozvodu manželství, ohrožení vývoje dětí a chybný postup rodičů ve výchově. Vzorek č. 1 - 4 představuje rozvedená manželství, kde po rozvodu manželství o děti pečuje matka. Vzorek č. 5 představuje rozvedené manželství, kde po rozvodu o dítě pečují rodiče střídavě.

Vnímání důsledků rozvodu manželství z pohledu rodičů	vzorek č.1	vzorek č. 2	vzorek č. 3	vzorek č. 4	vzorek č. 5
	Vnímání matky	Vnímání matky	Vnímání matky	Vnímání matky	Vnímání matky
	Vnímání otce	Vnímání otce	Vnímání otce	Vnímání otce	Vnímání otce
„Ztráty“	„ztráta“ otce	„ztráta“ otce	„ztráta“ otce	„ztráta“ otce, „ztráta“ bydlení	„ztráta“ společného soužití rodiny
	„ztráta“ dcery, „ztráta“ každodenní možnosti výchovy	„ztráta“ společného trávení času s rodinou a každodenního kontaktu s rodinou	„ztráta“ každodenního kontaktu s rodinou, „ztráta“ vzoru otce	„ztráta“ každodenního kontaktu s rodinou	„ztráta“ společného soužití rodiny
Finanční situace	zhoršení	zhoršení	zhoršení	pouhé zmínění	bez vyjádření
	bez vyjádření	bez vyjádření	bez vyjádření	pouhé zmínění	bez vyjádření

Vnímání důsledků rozvodu manželství z pohledu rodičů	vzorek č. 1	vzorek č. 2	vzorek č. 3	vzorek č. 4	vzorek č. 5
	Vnímání matky	Vnímání matky	Vnímání matky	Vnímání matky	Vnímání matky
	Vnímání otce	Vnímání otce	Vnímání otce	Vnímání otce	Vnímání otce
Úpravy poměrů nezl. dětí pro dobu po rozvodu manželství	pozitivně	pozitivně	pozitivně	pozitivně	pozitivně
	negativně	negativně	pozitivně	pozitivně	pozitivně
Ohrožení vývoje dětí	bez obav	bez obav	bez obav	odůvodněné obavy	existence obav
	bez obav	bez obav	bez obav	odůvodněné obavy	bez obav
Výhradní péče matky	péče 1 rodiče, chybí vzor otce, čas na péči	péče 1 rodiče, chybí vzor otce, čas na péči	péče 1 rodiče, chybí vzor otce, čas na péči	péče 1 rodiče, chybí vzor otce	péče 1 rodiče, čas na péči
	chybí vzor otce, obavy o dceru	chybí vzor otce	chybí vzor otce, čas na péči	chybí vzor otce	péče 1 rodiče, čas na péči
Společná péče obou rodičů	nepravidelná péče otce	nepravidelná péče otce	neschopnost domluvy rodičů, vypočítavost dcery	nepravidelná péče otce	trvajících neshody rodičů
	čas na péči	minimální zásah do výchovy, nepravidelná péče	neschopnost domluvy rodičů, vypočítavost dcery	vzdálené bydliště, osobní nepřítomnost ve výchově	ukazuje na nespravedlivé rozvržení péče
Střídavá péče obou rodičů	jiné fungování, 2 domovy, změny prostředí	společné stěhování dětí, 2 domovy, časová náročnost	změny prostředí, vypočítavost dcery	nepravidelná péče otce, náročnost stěhování, 2 školy, změny prostředí	vnímá pozitivně rozdělení péče, a vyhovující podmínky pro oba rodiče
	cestování dcery, 2 domovy, změny prostředí	stěhování dětí, stěhování věcí, změny prostředí	neschopnost domluvy rodičů, neustálé stěhování dcery, změny prostředí	vzdálené bydliště, stěhování dětí, 2 školy, změny prostředí	vnímá pozitivně rozdělení péče, a vyhovující podmínky pro oba rodiče, a výchovu dvěma rodiči
Chybný postup rodiče ve výchově	uplácení dcery	mínění o 2. rodiči	omezování styku s 2. rodičem	ovlivňování názorů dětí na 2. rodiče	ovlivňování názorů syna na 2. rodiče
	uplácení dcery	uplácení dětí	mínění o 2. rodiči, uplácení dcery	mínění o 2. rodiči,	mínění o 2. rodiči, uplácení syna

Zdroj: vlastní výzkum

4.5.2 Zjištění v rámci výzkumného šetření

Tabulka 7: Jakých oblastí výchovy se rozvod manželství nejvíce dotýká

Komentář k tabulce 7:

Tabulka 7 obsahuje zjištění, jakých oblastí výchovy se rozvod manželství nejvíce dotýká a jsou v ní uvedeny dotčené oblasti jako je komunikace dítěte s 2. rodičem, komunikace dítěte se spolužáky a kamarády, školní výsledky dětí, změny chování dětí a poruchy chování dětí. Vzorek č. 1 - 4 představuje rozvedená manželství, kde po rozvodu manželství o děti pečuje matka. Vzorek č. 5 představuje rozvedené manželství, kde po rozvodu o dítě pečují rodiče střídavě.

Dotčené oblasti	vzorek č.1	vzorek č. 2	vzorek č. 3	vzorek č. 4	vzorek č. 5
	Vnímání matky	Vnímání matky	Vnímání matky	Vnímání matky	Vnímání matky
	Vnímání otce	Vnímání otce	Vnímání otce	Vnímání otce	Vnímání otce
Komunikace s 2. rodičem	zpočátku nezájem dcery o kontakt s otcem	nevelký zájem dětí o kontakt s otcem	nevelký zájem dcery o kontakt s otcem	nevelký zájem staršího syna o kontakt s otcem, mladší syn s otcem komunikuje	syn komunikuje s oběma rodiči
	probíhá díky zvýšenému zájmu otce	probíhá díky zvýšenému zájmu otce	nevelký zájem dcery o kontakt s otcem, probíhá díky zvýšenému zájmu otce	nevelký zájem staršího syna o kontakt s otcem, mladší syn s otcem komunikuje	syn komunikuje s oběma rodiči
Komunikace se spolužáky a kamarády	omezená	obě děti bez komunikace	funguje	u staršího syna nevhodná, u mladšího syna stranění se kol.	syn ztrácel zájem o komunikaci
	omezená	omezená	funguje	u staršího syna nevhodná, mladšího syna stranění se kol.	syn ztrácel zájem o komunikaci

Dotčené oblasti	vzorek č. 1	vzorek č. 2	vzorek č. 3	vzorek č. 4	vzorek č. 5
	Vnímání matky	Vnímání matky	Vnímání matky	Vnímání matky	Vnímání matky
	Vnímání otce	Vnímání otce	Vnímání otce	Vnímání otce	Vnímání otce
Školní výsledky a (výkonnost) dětí	nelze hodnotit	únava, špatná koncentrace, zhoršení prospěchu obou dětí	zhoršení prospěchu dcery	u staršího syna špatná koncentrace a zhoršení prospěchu, u mladšího syna beze změn	zhoršení výsledků syna
	nelze hodnotit	špatná koncentrace, zhoršení prospěchu u obou dětí	zhoršení prospěchu dcery	u staršího syna zhoršení prospěchu, u mladšího syna beze změn	nepatrné zhoršení prospěchu syna
Změny chování dětí	zvýšená úzkostlivost dcery, stydlivost dcery	úzkostlivost dcery, syn byl často zamlklý, projevy smutku u dětí	výrazné, snaha dcery na sebe upozornit	u staršího syna projev nenávisť vůči otci, u mladšího syna zamlklost a stud	zloba na oba rodiče, přílišná poslušnost syna, zamlklost syna
	zvýšená úzkostlivost dcery, stydlivost dcery	přílišná úzkostlivost dcery, zamlklost syna	výrazné, snaha dcery na sebe upozornit	u staršího syna projev zloby na otce, u mladšího syna zamlklost	přílišná ukázněnost syna
Poruchy chování dětí	bez závažných poruch, zloba na otce	bez závažných poruch, podrážděnost dětí, výbušnost syna	únik z domova, útěk k partě, používání nadávek, neposlušnost dcery	u staršího syna nevhodné chování vůči otci, spolužákům a kamarádům, někdy i k učitelům, u mladšího syna snaha o sebe poškozování	bez závažných poruch
	bez závažných poruch, zloba na otce	bez závažných poruch, zloba a neurvalé chování syna ke spolužákům	únik z domova, útěk k partě, používání nadávek, odmítání poslušnosti dcery	u staršího syna nevhodné chování vůči otci, spolužákům a kamarádům, někdy i k učitelům, u mladšího syna snaha o sebe poškozování	bez závažných poruch

Zdroj: vlastní výzkum

5 Diskuse

Za účelem vypracování této práce bylo v rámci výzkumného šetření zjišťováno, jak rodiče vnímají důsledky rozvodu manželství na výchovu svých nezletilých dětí a jakých oblastí výchovy se rozvod manželství nejvíce dotýká.

Výzkumného šetření se zúčastnily rozvedené páry různé věkové kategorie a s různou věkovou kategorií a pohlavím nezletilých dětí, neboť dle Matějčka¹⁰⁶ se důsledky rozvodu manželství projevují v každém věku dětí, a to v závislosti na pohlaví nebo stupni vývoje jejich osobnosti.

Rozvedené matky vnímají důsledky rozvodu manželství na výchovu svých nezletilých dětí převážně v chybějící každodenní přítomnosti otce. Rozvedení otcové vnímají důsledky rozvodu manželství na výchovu svých nezletilých dětí v chybějící každodenní přítomnosti dětí, možnosti výchovy, trávení volného času s rodinou a kontaktu s rodinou. Naproti tomu rozvedení, střídavě pečující rodiče o nezletilé dítě, vnímají důsledky rozvodu manželství na výchovu svého nezletilého dítěte ve „ztrátě“ společného soužití rodiny. Plaňava¹⁰⁷ uvádí, že důsledky rozvodu v podobě ztrát pociťují všichni. Dětem chybí otec, matky pociťují zhoršení finanční situace a životní úrovně. Otcové postrádají možnost každodenního kontaktu s dětmi a zásahu do výchovy dětí. Naproti tomu Wolfová¹⁰⁸ nastínila, že se může jednat i o „ztráty dětí, bytu nebo domu a finančního zajištění.“

Všichni rozvedení rodiče vnímají důsledky rozvodu manželství na výchovu svých nezletilých dětí také v podobě úpravy poměrů nezletilých dětí pro dobu po rozvodu manželství. V případě výhradní péče o jejich nezletilé děti, vnímají rodiče důsledky

106 MATĚJČEK, Zdeněk a Zdeněk DYTRYCH. *Děti, rodina a stres: Vybrané kapitoly z prevence psychické zátěže u dětí*. 1. vyd. Praha: Galén, © Zdeněk Matějček, 1994. © Zdeněk Dytrych, 1994. © Galén, 1994. 214 s. str. 134. ISBN 80-85824-06-X.

107 PLAŇAVA, Ivo. *Jak se (ne)rozvádět*. Vyd. 1. Praha: Grada Publishing, 1994. 120 s. str. 37, 39. ISBN 80-7169-129-1.

108 WOLFOVÁ, Doris. *Když partner odchází... Praktické rady k překonání osamělosti z rozchodu a rozvodu*. Copyright © 1985 by PAL Verlagsgesellschaft mbH Mannheim. Praha: IKAR, 1994. 144 s. str. 36. ISBN 80-85830-23-X. Z německého originálu *Wenn der Partner geht* přeložila Jarmila Kantová.

především v péči jednoho rodiče, chybějícího vzoru otce a nedostatku času na péči. V případě společné péče obou rodičů o jejich nezletilé děti, vnímají rodiče důsledky především v trvajících neshodách a neschopnosti domluvy, nepravidelné péči a zásahu otce do výchovy. V případě střídavé péče obou rodičů o jejich nezletilé děti, vnímají rodiče důsledky především v úpravě každodenního fungování rodiny, v častém a časově náročném stěhování dětí od jednoho rodiče k druhému, v časté změně prostředí a v existenci dvou domovů a škol. Soud¹⁰⁹ musí upravit poměry nezletilých dětí pro dobu po rozvodu manželství v zájmu dětí, a může je tak svěřit do péče jednoho rodiče, do společné nebo střídavé péče obou rodičů, kteří dítěti zajistí podmínky pro jeho citový, rozumový a morální vývoj. Soud musí pamatovat na schopnost domluvy rodičů v záležitostech výchovy, dále na práva druhého rodiče ohledně získávání informací, které se vztahují k záležitostem výchovy jeho dítěte a v neposlední řadě musí soud pamatovat na práva dítěte ve smyslu nároku dítěte na kontakt a styk s druhým rodičem. Bakalář¹¹⁰ zmiňuje úlohu soudce, který rozhoduje o svěřením dítěte do péče rodiče nebo rodičů. Aby soudce mohl rozhodnout v zájmu dítěte, měl by vědět, jak se schopnost rodiče vychovávat dítě projevuje na výchově jeho dítěte. Přitom měl na mysli hodnocení rodiče jako osoby s jeho charakterovými a morálními vlastnostmi, hodnocení pouta rodiče s dítětem a hodnocení znalosti rodiče ve vztahu k právům dítěte. Soudce by měl zhodnotit rodiče tak, aby byl rodič dítěti dobrým vzorem, aby byl rodič schopen zajistit dítěti vzdělání a aby tak rodič zajistil dítěti dobré podmínky pro utváření jeho identity a sociálně ekonomického postavení v životě.

Všichni rozvedení rodiče připouští důsledky rozvodu manželství na výchovu svých nezletilých dětí také v ohrožení vývoje jejich dětí, ale většina rodičů u svých dětí ohrožení ve vývoji nevnímá. U jednoho rodiče se vyskytla obava z možného narušení vývoje jeho dítěte a u dvou rodičů (bývalých partnerů) se vyskytly důvodné obavy

109 ČESKO, § 907, odst. 2 a odst. 3, z. č. 89/2012 Sb., *Občanský zákoník*. Dostupný z:

<http://portal.gov.cz/app/zakony/zakonPar.jsp?page=9&idBiblio=74907&recShow=906&nr=89~2F2012&rpp=100#parCnt>.

110 BAKALÁŘ, Eduard. *Rozvodová tematika a moderní psychologie*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 2006. © Eduard Bakalář a kol., 2006. 124 s. str. 16 - 24. ISBN 80-246-1089-2.

z ohrožení vývoje jejich dítěte. Matějček¹¹¹ uvádí, že děti trpí nepřátelstvím a posléze rozchodem svých rodičů, a dále se vyjadřuje, že děti rozvod svých rodičů prožívají a že rozvod rodičů narušuje jejich plynulý a bezproblémový vývoj. Špaňhelová¹¹² popisuje, jak děti prožívají rozvod svých rodičů v jednotlivých „vývojových etapách.“ U kojence je ohrožen zdravý vývoj z důvodu chybějící harmonie v rodině, a tato „nepohoda“ v rodině se na něm podepíše neklidem, pláčem a špatným spánkem. U batolete je ohrožen zdravý vývoj z důvodu, že v období sporů mezi rodiči ztrácí pocit bezpečí, neboť dítě v období kolem 3 let rozumí jednodušším větám rodičů, chápe některá slova. Tato situace v rodině se může na dítěti projevit tím, že se vzteká a špatně spí. U předškoláka je ohrožen zdravý vývoj z důvodu, že v tomto období lze dítě nejvíce ovlivňovat v utváření názoru na druhého rodiče. U dítěte mladšího školního věku je ohrožen zdravý vývoj z důvodu, že si dítě v tomto období hledá své místo v širší sociální skupině, mezi svými kamarády a spolužáky. Dále může být jeho vývoj ohrožen z důvodu chybějící role jednoho rodiče. U dítěte v období dospívání je ohrožen jeho vývoj z pohledu pátrání po své identitě, toto období mu rozvod komplikuje, neboť dítě neví, co s ním bude, kde bude, kdo ho bude vychovávat.

Všichni rozvedení rodiče vnímají důsledky rozvodu manželství na výchovu svých nezletilých dětí také v jejich chybném postupu ve výchově. Rodiče uvádí své chyby jako je uplácení dětí, ovlivňování názorů dětí na druhého rodiče, nespravedlivé mínění o druhém rodiči a nepřímé omezování styku dítěte s druhým rodičem. Mezi tyto chybné postupy ve výchově patří dle Bakaláře¹¹³ navádění dítěte proti druhému rodiči, podporování špatného mínění o druhém rodiči, zaměňování citových potřeb dítěte za materiální a zamezování styku dítěte s druhým rodičem. Špaňhelová¹¹⁴ se vyjadřuje

111 MATĚJČEK, Zdeněk a Zdeněk DYTRYCH. *Děti, rodina a stres: Vybrané kapitoly z prevence psychické zátěže u dětí*. 1. vyd. Praha: Galén, © Zdeněk Matějček, 1994. © Zdeněk Dytrych, 1994. © Galén, 1994. 214 s. str. 134. ISBN 80-85824-06-X.

112 ŠPAŇHELOVÁ, Ilona. *Dítě a rozvod rodičů*. Vyd. 1. Praha: Grada Publishing, 2010. 184 s. str. 85 - 94. ISBN 978-80-247-3181-0.

113 BAKALÁŘ, Eduard, Markéta a Daniel NOVÁKOVI a kol. *Průvodce rozvodem pro všechny zúčastněné*. Praha: Lidové noviny, 1996. 256 s. str. 122 - 132. ISBN 80-7106-157-3.

114 ŠPAŇHELOVÁ, Ilona. *Dítě a rozvod rodičů*. Vyd. 1. Praha: Grada Publishing, 2010. 184 s. str. 66. ISBN 978-80-247-3181-0.

o spojení s dítětem proti druhému rodiči. Rodič dítě zatěžuje starostmi dospělých a připraví ho tak o klidné dětství. Dítě předčasně dospívá a mívá tak na sebe příliš vysoké nároky.

Rozvedení rodiče uvádí, že se rozvod manželství dotkne komunikace dětí s druhým rodičem, která často vázne. U rozvedeného manželství, kde je po rozvodu manželství o dítě pečováno formou střídavé péče, dítě komunikuje s oběma rodiči. Špaňhelová¹¹⁵ promlouvá k rodičům, aby pamatovali na potřebu dítěte komunikovat s oběma rodiči. Bakalář¹¹⁶ se rozepisuje o snaze vychovávajícího rodiče vyloučit druhého rodiče z kontaktu s dítětem a z jeho výchovy.

Rozvedení rodiče se zmiňují, že rozvod manželství ovlivní i komunikaci dětí se spolužáky a kamarády a uvádí, že děti komunikují se spolužáky a kamarády méně než před rozvodem manželství. Dle Špaňhelové¹¹⁷ je dítě po rozvodu manželství zamlklé, stydlivé, může se stranit kolektivu, ke kamarádům se chová nevhodně. Spolužáci ani kamarádi se v jeho chování neorientují. Dítě tak může zůstat se svými pocity osamocené. Špaňhelová¹¹⁸ uvádí, že dítě hledá své místo mezi spolužáky a vrstevníky v období mladšího školního věku. Proto rozvod manželství v tomto období dítěte výrazně ovlivní utváření jeho vztahů s kamarády a spolužáky.

Rozvedení rodiče se vyjadřují také ke školní výkonnosti jejich dětí po rozvodu manželství. Dle postřehu většiny rodičů jsou děti unavené, nesoustředěné, dochází u nich ke zhoršení prospěchu. Špaňhelová¹¹⁹ spatřuje dopad rozvodu manželství na školní výkonnost dětí ve špatné koncentraci, neboť neustále přemýšlí o tom, co s nimi bude. Dle Matějčka¹²⁰ je dítě rozvodovou situací stresováno a z toho pramení obavy

115 ŠPAŇHELOVÁ, Ilona. *Dítě a rozvod rodičů*. Vyd. 1. Praha: Grada Publishing, 2010. 184 s. str. 131. ISBN 978-80-247-3181-0.

116 BAKALÁŘ, Eduard, Markéta a Daniel NOVÁKOVI a kol. *Průvodce rozvodem pro všechny zúčastněné*. Praha: Lidové noviny, 1996. 256 s. str. 129. ISBN 80-7106-157-3.

117 ŠPAŇHELOVÁ, Ilona. *Dítě a rozvod rodičů*. Vyd. 1. Praha: Grada Publishing, 2010. 184 s. str. 57. ISBN 978-80-247-3181-0.

118 Tamtéž, str. 92.

119 Tamtéž, str. 56.

120 MATĚJČEK, Zdeněk a Zdeněk DYTRYCH. *Děti, rodina a stres: Vybrané kapitoly z prevence psychické zátěže u dětí*. 1. vyd. Praha: Galén, © Zdeněk Matějček, 1994. © Zdeněk Dytrych, 1994. © Galén, 1994. 214 s. str. 135 a 136. ISBN 80-85824-06-X.

o jeho budoucnost a tak u něj často dochází ke zhoršení prospěchu. Berger¹²¹ připouští problém s koncentrací dětí ve škole, neboť děti potřebují mnoho sil na to, aby se s rozvedem rodičů vyrovnaly.

Rozvedení rodiče popisují změny a poruchy chování jejich dětí po rozvodu manželství. Děti jsou více úzkostlivé, stydlivé, zamlklé a smutné. Z vážnějších poruch chování u dětí rodiče uvádí zejména výbušnost, nevhodné chování vůči kamarádům, spolužákům a někdy i k učitelům. Nejzávažnější porucha chování se vyskytla u jednoho dítěte a projevila se snahou o sebe poškození. Špaňhelová¹²² se rozsáhle věnuje změnám a poruchám chování dítěte v rozvodovém a porozvodovém období. Těmito změnami chování děti reagují na spory a rozvod rodičů a chtějí ukázat na existující problém v rodině. Zároveň tyto projevy chování děti chrání před stresovou situací v rodině a stávají se pro ně obranným mechanismem, pomocí něhož od problémů v rodině unikají.

V rámci výzkumného šetření bylo zjištěno mnoho poznatků, které se vztahují k dané problematice. Výzkumného šetření se účastnila pouze pětice rozvedených párů s nezletilými dětmi. Z tohoto důvodu nelze získané poznatky generalizovat a uvádět je jako obecně platné.

121 BERGER, Maurice a GRAVILLON, Isabelle. *Když se rodiče rozvádějí*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2011. 136 s. str. 85. ISBN 978-80-7367-843-2. Z francouzského originálu *Mes parents se séparent* přeložila Abigail Kozlíková.

122 ŠPAÑHELOVÁ, Ilona. *Dítě a rozvod rodičů*. Vyd. 1. Praha: Grada Publishing, 2010. 184 s. str. 46-70. ISBN 978-80-247-3181-0.

6 Závěr

V práci byl stanoven hlavní cíl: „Jak rodiče vnímají důsledky rozvodu manželství na výchovu svých nezletilých dětí“ a dílčí cíl: „Jakých oblastí výchovy se rozvod manželství nejvíce dotýká.“

Všichni rozvedení rodiče si uvědomují, že rozvod manželství je spojen s důsledky na výchovu jejich nezletilých dětí, které spatřují ve „ztrátách.“ Rodiče dále popisují důsledky rozvodu manželství ve stanovení péče o jejich nezletilé děti po rozvodu manželství. Vyjadřují se k výhradní péči jednoho rodiče, ke společné nebo střídavé péči obou rodičů. Rodiče si zároveň uvědomují důsledek rozvodu manželství, který spatřují v jejich chybném postupu ve výchově. Rodiče dále jako důsledek rozvodu manželství vnímají zhoršení komunikace dětí s druhým rodičem, spolužáky a kamarády, zhoršení školních výsledků a chování jejich dětí po rozvodu manželství.

V rámci výzkumného šetření bylo zjištěno, že rodiče vnímají důsledky rozvodu manželství na výchovu svých nezletilých dětí a snaží se tyto důsledky zmírnit.

Bakalářská práce může posloužit jako námět pro zpracování tohoto tématu formou kvantitativního výzkumu. Výsledky práce by pak bylo možné převést do obecné roviny.

Zpracování tohoto tématu práce mě obohatilo o teoretické poznatky. Zároveň mě práce obohatila o zjištění, jak rozvedení rodiče vnímají důsledky jejich rozvodu na výchovu svých nezletilých dětí a v čem tyto důsledky spatřují.

7 Seznam použitých zdrojů

1. ASKHAM, Janet. Identity and stability in marriage. First published. New York: Cambridge University Press, 1984. 219 s. ISBN 978-0-521-12404-1.
2. BAKALÁŘ, Eduard, Markéta a Daniel NOVÁKOVI a kol. Průvodce rozvodem pro všechny zúčastněné. Praha: Lidové noviny, 1996. 256 s. ISBN 80-7106-157-3.
3. BAKALÁŘ, Eduard. Rozvodová tematika a moderní psychologie. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 2006. © Eduard Bakalář a kol., 2006. 124 s. ISBN 80-246-1089-2.
4. BERGER, Maurice a GRAVILLON, Isabelle. Když se rodiče rozvádějí. Vyd. 1. Praha: Portál, 2011. 136 s. ISBN 978-80-7367-843-2. Z francouzského originálu Mes parents se séparent přeložila Abigail Kozlíková.
5. CIBULEC, Jindřich. Láska, partnerství a manželství. 1. vyd. Ilustroval Oldřich Jelínek. Praha: Práce, 1974. 176 s. 24-101-74.
6. COLOROSOVÁ, Barbara. Krizové situace v rodině. Copyright © 1999 by Barbara Coloroso. Vyd. 1. Praha: Euromedia Group, 2008. 240 s. ISBN 978-80-249-1027-7. Z anglického originálu Parenting through Crisis přeložila Hana Mayerová.
7. ČESKO. § 6 písm. a) odst. č. 2 z. č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí. Dostupný z: <http://portal.gov.cz/app/zakony/zakonPar.jsp?page=0&idBiblio=48272&recShow=6&fulltext=359~2F1999&nr=&part=&name=&rpp=15#parCnt>.

8. ČESKO. § 655 z. č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník. Dostupný z:
[http://portal.gov.cz/app/zakony/zakonPar.jsp?
page=6&idBiblio=74907&recShow=654&fulltext=&nr=89~2F2012&part=&name=&rpp=100#parCnt](http://portal.gov.cz/app/zakony/zakonPar.jsp?page=6&idBiblio=74907&recShow=654&fulltext=&nr=89~2F2012&part=&name=&rpp=100#parCnt).
9. ČESKO. § 656 odst. 1 z. č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník. Dostupný z:
[http://portal.gov.cz/app/zakony/zakonPar.jsp?
page=6&idBiblio=74907&recShow=655&nr=89~2F2012&rpp=100#parCnt](http://portal.gov.cz/app/zakony/zakonPar.jsp?page=6&idBiblio=74907&recShow=655&nr=89~2F2012&rpp=100#parCnt).
10. ČESKO. § 657 odst. 1 a 2. z. č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník. Dostupný z:
[http://portal.gov.cz/app/zakony/zakonPar.jsp?
page=6&idBiblio=74907&recShow=656&nr=89~2F2012&rpp=100#parCnt](http://portal.gov.cz/app/zakony/zakonPar.jsp?page=6&idBiblio=74907&recShow=656&nr=89~2F2012&rpp=100#parCnt).
11. ČESKO. § 687, odst. 1 a 2. z. č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník. Dostupný z:
[http://portal.gov.cz/app/zakony/zakonPar.jsp?
page=6&idBiblio=74907&recShow=686&fulltext=&nr=89~2F2012&part=&name=&rpp=100#parCnt](http://portal.gov.cz/app/zakony/zakonPar.jsp?page=6&idBiblio=74907&recShow=686&fulltext=&nr=89~2F2012&part=&name=&rpp=100#parCnt).
12. ČESKO. § 754 z. č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník. Dostupný z:
[http://portal.gov.cz/app/zakony/zakonPar.jsp?
page=7&idBiblio=74907&recShow=753&nr=89~2F2012&rpp=100#parCnt](http://portal.gov.cz/app/zakony/zakonPar.jsp?page=7&idBiblio=74907&recShow=753&nr=89~2F2012&rpp=100#parCnt).
13. ČESKO. § 755 odst. 3 z. č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník. Dostupný z:
[http://business.center.cz/business/pravo/zakony/obcansky-
zakonik/cast2h1d5.aspx#cast2h1d5o2](http://business.center.cz/business/pravo/zakony/obcansky-zakonik/cast2h1d5.aspx#cast2h1d5o2).
14. ČESKO. § 755, odst. 1, z. č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník. Dostupný z:
[http://portal.gov.cz/app/zakony/zakonPar.jsp?
page=7&idBiblio=74907&recShow=754&nr=89~2F2012&rpp=100#parCnt](http://portal.gov.cz/app/zakony/zakonPar.jsp?page=7&idBiblio=74907&recShow=754&nr=89~2F2012&rpp=100#parCnt).
15. ČESKO. § 755, odst. 2, písm. a) z. č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník. Dostupný z:
[http://portal.gov.cz/app/zakony/zakonPar.jsp?
page=7&idBiblio=74907&recShow=754&nr=89~2F2012&rpp=100#parCnt](http://portal.gov.cz/app/zakony/zakonPar.jsp?page=7&idBiblio=74907&recShow=754&nr=89~2F2012&rpp=100#parCnt).

16. ČESKO. § 755, odst. 3, z. č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník. Dostupný z:
[http://portal.gov.cz/app/zakony/zakonPar.jsp?
page=7&idBiblio=74907&recShow=754&nr=89~2F2012&rpp=100#parCnt](http://portal.gov.cz/app/zakony/zakonPar.jsp?page=7&idBiblio=74907&recShow=754&nr=89~2F2012&rpp=100#parCnt).
17. ČESKO. § 756 z. č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník. Dostupný z:
[http://portal.gov.cz/app/zakony/zakonPar.jsp?
page=7&idBiblio=74907&recShow=755&nr=89~2F2012&rpp=100#parCnt](http://portal.gov.cz/app/zakony/zakonPar.jsp?page=7&idBiblio=74907&recShow=755&nr=89~2F2012&rpp=100#parCnt).
18. ČESKO. § 858 z. č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník. Dostupný z:
[http://portal.gov.cz/app/zakony/zakonPar.jsp?
page=8&idBiblio=74907&recShow=857&nr=89~2F2012&rpp=100#parCnt](http://portal.gov.cz/app/zakony/zakonPar.jsp?page=8&idBiblio=74907&recShow=857&nr=89~2F2012&rpp=100#parCnt).
19. ČESKO. § 865 odst. 1 z. č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník. Dostupný z:
[http://portal.gov.cz/app/zakony/zakonPar.jsp?
page=8&idBiblio=74907&recShow=864&nr=89~2F2012&rpp=100#parCnt](http://portal.gov.cz/app/zakony/zakonPar.jsp?page=8&idBiblio=74907&recShow=864&nr=89~2F2012&rpp=100#parCnt)
20. ČESKO. § 871 odst. 1 z. č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník. Dostupný z:
[http://portal.gov.cz/app/zakony/zakonPar.jsp?
page=8&idBiblio=74907&recShow=870&nr=89~2F2012&rpp=100#parCnt](http://portal.gov.cz/app/zakony/zakonPar.jsp?page=8&idBiblio=74907&recShow=870&nr=89~2F2012&rpp=100#parCnt).
21. ČESKO. § 906 odst. 1 a § 907 odst. 2 z. č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník.
Dostupný z: [http://business.center.cz/business/pravo/zakony/obcansky-
zakonik/cast2h2d2.aspx#cast2h2d2o3](http://business.center.cz/business/pravo/zakony/obcansky-zakonik/cast2h2d2.aspx#cast2h2d2o3).
22. ČESKO. § 906 odst. 1, z. č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník. Dostupný z:
[http://portal.gov.cz/app/zakony/zakonPar.jsp?
page=9&idBiblio=74907&recShow=905&nr=89~2F2012&rpp=100#parCnt](http://portal.gov.cz/app/zakony/zakonPar.jsp?page=9&idBiblio=74907&recShow=905&nr=89~2F2012&rpp=100#parCnt).
23. ČESKO. § 906, odst. 1 a 2, z. č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník. Dostupný
z:[http://portal.gov.cz/app/zakony/zakonPar.jsp?
page=9&idBiblio=74907&recShow=905&nr=89~2F2012&rpp=100#parCnt](http://portal.gov.cz/app/zakony/zakonPar.jsp?page=9&idBiblio=74907&recShow=905&nr=89~2F2012&rpp=100#parCnt).

24. ČESKO. § 907 odst. 1 z. č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník. Dostupný z: <http://business.center.cz/business/pravo/zakony/obcansky-zakonik/cast2h2d2.aspx#cast2h2d2o3>.
25. ČESKO. § 907, odst. 2 a odst. 3. z. č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník. Dostupný z: <http://portal.gov.cz/app/zakony/zakonPar.jsp?page=9&idBiblio=74907&recShow=906&nr=89~2F2012&rpp=100#parCnt>.
26. ČESKO. § 907, odst. 1, z. č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník. Dostupný z: <http://portal.gov.cz/app/zakony/zakonPar.jsp?page=9&idBiblio=74907&recShow=906&nr=89~2F2012&rpp=100#parCnt>.
27. ČESKO. § 907, odst. 2, z. č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník. Dostupný z: <http://portal.gov.cz/app/zakony/zakonPar.jsp?page=9&idBiblio=74907&recShow=906&nr=89~2F2012&rpp=100#parCnt>.
28. ČESKO. § 907, odst. 3, z. č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník. Dostupný z: <http://portal.gov.cz/app/zakony/zakonPar.jsp?page=9&idBiblio=74907&recShow=906&nr=89~2F2012&rpp=100#parCnt>.
29. ČESKO. § 912. z. č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník. Dostupný z: <http://portal.gov.cz/app/zakony/zakonPar.jsp?page=9&idBiblio=74907&recShow=911&nr=89~2F2012&rpp=100#parCnt>.
30. ČESKO. § 913, odst. 1 a 2. z. č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník. Dostupný z: <http://portal.gov.cz/app/zakony/zakonPar.jsp?page=9&idBiblio=74907&recShow=912&nr=89~2F2012&rpp=100#parCnt>.
31. ČESKO. čl. 9 odst. 3 sdělení FMZV 104/1991 Sb., úmluva o právech dítěte. Dostupný z: <http://portal.gov.cz/app/zakony/zakonPar.jsp?page=0&idBiblio=39097&recShow=8&nr=104~2F1991&rpp=15#parCnt>.

32. ČESKO. ÚSTAVNÍ SOUD ČESKÉ REPUBLIKY. Další rozhodnutí Ústavního soudu ke střídavé péči. [online]. [cit. 2014-07-07]. Dostupný z: http://www.usoud.cz/aktualne/?tx_ttnews%5Btt_news%5D=2481&cHash=a8bcd0490e847addc4c066149a326088.
33. Český statistický úřad. Rozvodovost - příčiny rozvodů. Česko. Český statistický úřad: [online]. Praha. Poslední aktualizace: 19.8.2013 [cit. 2014-06-30]. Dostupný z : <http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/rozvodovost>.
34. Český statistický úřad. Rozvody podle počtu nezletilých dětí z manželství. Česko. Český statistický úřad: [online]. Praha. Poslední aktualizace: 22.11.2013 [cit. 2014-06-04]. Dostupný z: http://www.czso.cz/csu/2013edicniplan.nsf/publ/0001-13-r_2013.
35. Český statistický úřad. Pohyb obyvatelstva - rok 2013. Česko. Český statistický úřad: [online]. Praha. Poslední aktualizace: 4.6.2014 [cit. 2014-06-04]. Dostupný z: <http://www.czso.cz/csu/csu.nsf/informace/coby032114.docx>.
36. EYR, Richard a Linda EYROVÁ. Jak naučit děti hodnotám. Název originálu: Teaching your children values. Vyšlo u nakladatelství Fireside, Simon & Schuster Inc., New York © 1993 by R. M. Eyre & Associates. © Portál, Praha 2000-2007. Vyd. 2. Praha: Portál, 2007. 160 s. ISBN 978-80-7367-275-1. Z anglického originálu Teaching your children values přeložil Ladislav Dvořák. Translation © 1999-2007 Ladislav Dvořák.
37. HENDL, Jan. Kvalitativní výzkum. Základní teorie, metody a aplikace. Vyd. 2. Praha: Portál: 2008. 408 s. ISBN 978-80-7367-485-4.
38. HOLMES, Mary. Gender and everyday life. © 2009 Mary Holmes. First published 2009. Routledge Taylor and Francis Group: London and New York, 2009. 162 s. ISBN 978-0-415-42348-9.

39. KILHOF, Jiří. Sport jako činitel výchovy ve volném čase. Zlín, 2010. Bakalářská práce. Fakulta humanitních studií Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně. Vedoucí bakalářské práce Štefan Chudý.
40. KLÍMOVÁ - FŮGNEROVÁ, Mirka. Citová výchova v rodině. Ilustrovala Helena Zmatlíková. 1. vyd. Praha: Práce, vydavatelství a nakladatelství ROH, 1974. 188 s. 24-062-74.
41. KOZLOVÁ, Lucie a Veronika KUBELOVÁ. Jak psát bakalářskou a diplomovou práci. 2. vyd. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích Zdravotně sociální fakulta. České Budějovice: 2009. 55 s. ISBN 978-80-7394-155-0.
42. KRATOCHVÍL, Stanislav. Manželská terapie. 4. rozšířené vyd. Praha: Portál, 2006. 255 s. ISBN 80-7367-048-8.
43. LENGEROVÁ, Jana. Rozvod! Rozvod? 1. Vyd. Edice ERUDIO. Praha: ROAD, 1992. 81 s. ISBN 80-85 385-04-X.
44. MATĚJČEK, Zdeněk a Zdeněk DYTRYCH. Děti, rodina a stres: Vybrané kapitoly z prevence psychické zátěže u dětí. 1. vyd. Praha: Galén, © Zdeněk Matějček, 1994. © Zdeněk Dytrych, 1994. © Galén, 1994. 214 s. ISBN 80-85824-06-X.
45. MATĚJČEK, Zdeněk. Co děti nejvíc potřebují. Vyd. 2. Praha: Portál, 1995. © 1995 Zdeněk Matějček. © 1995 Portál. 108 s. ISBN 80-7178-058-8.
46. MATĚJČEK, Zdeněk. Co, kdy a jak ve výchově dětí. Vyd. 2. Praha: Portál, 1999. 143 s. ISBN 80-7178-320-X.
47. MATOUŠEK, Oldřich, KOLÁČKOVÁ, Jana a Pavla KODYMOVÁ. Sociální práce v praxi. Vyd. 1. Praha: Portál, 2005. 352 s. ISBN 80-7367-002-X.
48. MATOUŠEK, Oldřich. Rodina jako instituce a vztahová síť. 2. rozšíř. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 1997. str. 8. Studijní texty, 3. sv. ISBN 80-85850-24-9.

49. MOŽNÝ, Ivo. Rodina a společnost. © Ivo Možný 2006,2008. Illustrations © Vladimír Jiránek 2006. Vyd. 2., upravené. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2008. Studijní texty, sv. 38. ISBN 978-80-86429-87-8.
50. NOVÁK, Tomáš a Bohumila PRŮCHOVÁ. Předrozvodové a rozvodové poradenství. Vyd. 1. Praha: Grada Publishing, 2007. 144 s. ISBN 978-80-247-1449-3.
51. NOVÁK, Tomáš. Jak předejít krizi v manželství. Vyd. 1. Praha: Grada Publishing, 2004. 120 s. ISBN 80-247-0935-X.
52. PLAŇAVA, Ivo. Jak se (ne)rozvádět. Vyd. 1. Praha: Grada Publishing, 1994. 120 s. ISBN 80-7169-129-1.
53. PLZÁK, Miroslav. Jak dál...? u vás doma, ve vašem manželství. Vyd. 1. Ilustrace Jiří Slíva. Praha: Troja, 1999. 117 s. ISBN 80-902428-1-2.
54. POUPĚTOVÁ, Šárka. Netrapte se po rozvodu. Vyd. 1. Praha: Grada Publishing, 2009. 176 s. ISBN 978-80-247-2046-3.
55. PREKOPOVÁ, Jiřina a Christel SCHWEIZEROVÁ. Děti jsou hosté, kteří hledají cestu. Vyd. 4. Praha: Portál, 2003. 151 s. ISBN 80-7178-854-6. Z německého originálu Kinder sind Gäste, die nach dem Weg fragen přeložila Kristina Lišková.
56. ROGGE, Jan - Uwe. Děti potřebují hranice. Název originálu: Kinder brauchen Grenzen . Vyd. 2. Praha: Portál, 2000. 136 s. ISBN 80-7178-418-4. Z německého originálu Kinder brauchen grenzen přeložila Alžběta Sirovátková.
57. SLOVENSKO. § 24, odst. 2 z. č. 36/2005 O rodine a o změne doplnění niektorých zákonov. Dostupný z:<http://www.vyvlastnenie.sk/predpisy/zakon-o-rodine/>.
58. ŠPAŇHELOVÁ, Ilona. Dítě a rozvod rodičů. © Grada Publishing, 2010. Vyd. 1. Praha: Grada Publishing, 2010. 184 s. ISBN 978-80-247-3181-0.

59. ŠPATENKOVÁ, Naděžda. Jak řeší rodinné krize moderní žena. Vyd. 1. Praha: Grada Publishing, 2006. 148 s. ISBN 80-247-1567-8.
60. VÁGNEROVÁ, Marie. Vývojová psychologie II.: Dospělost a stáří. Vyd. 1. Editoval Mojmír Horyna. Praha: Karolinum., 2007. 461 s. ISBN 978-80-246-1318-5.
61. VANÍČKOVÁ, Eva. Tělesné tresty dětí: Definice - popis - následky. Vyd. 1. Praha: Grada Publishing, 2004. © Grada Publishing, 2004. 116 s. ISBN 80-247-0814-0.
62. WARSHAK, Richard A. Revoluce v porozvodové péči o děti. Vyd. 1. Praha: Portál, 1996. 240 s. ISBN 80-7178-089-8. Z anglického originálu The custody revolution, the father factor přeložil Eduard Bakalář.
63. WOLFOVÁ, Doris. Když partner odchází... Praktické rady k překonání osamělosti z rozchodu a rozvodu. Copyright © 1985 by PAL Verlagsgesellschaft mbH Mannheim. Praha: IKAR, 1994. 144 s. ISBN 80-85830-23-X. Z německého originálu Wenn der Partner geht přeložila Jarmila Kantová.

8 Klíčová slova

manželství

rozvod manželství

rodičovská odpovědnost

nezletilé dítě

výchova

9 Přílohy

Příloha 1: Rozvodovost v letech 2010 - 2013

Příloha 2: Rozvody podle počtu nezletilých dětí v letech 2010 - 2013

Příloha 3: Pořadí příčin u rozvodů manželství

Příloha 4: Reakce dětí na spory a rozvod rodičů

Příloha 5: Informovaný souhlas

Příloha 6: Výzkumné otázky

Příloha 7: CD s kazuistikami

Příloha 1: Rozvodovost v letech 2010 – 2013

Tabulka 1: Údaje o rozvodovosti v letech 2010 – 2013

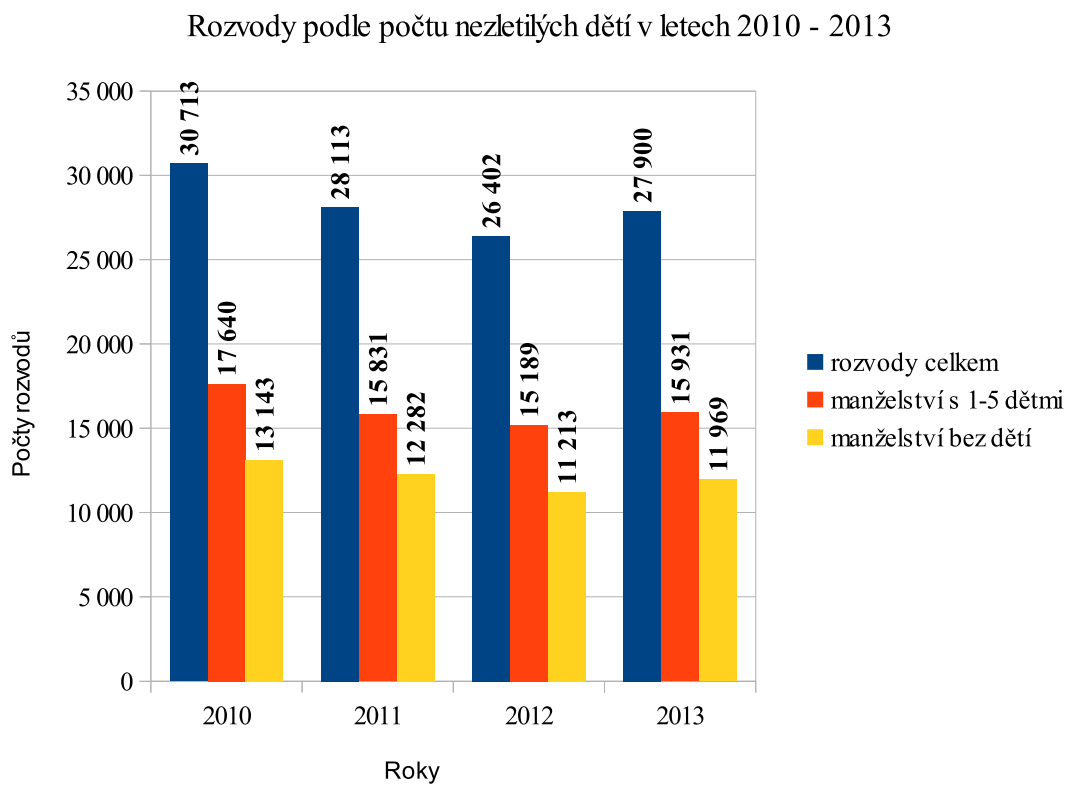
Rok	Rozvody celkem	Manželství s 1-5 dětmi	Manželství bez dětí
2010	30 713	17 640	13 143
2011	28 113	15 831	12 282
2012	26 402	15 189	11 213
2013	27 900	15 931	11 969

Zdroj: http://www.czso.cz/csu/2013ediciplan.nsf/publ/0001-13-r_2013

<http://www.czso.cz/csu/csu.nsf/informace/coby032114.docx>.

Příloha 2: Rozvody podle počtu nezletilých dětí v letech 2010 - 2013

Graf 1: Rozvody podle počtu nezletilých dětí z rozvedených manželství

Zdroj 2010, 2011: http://www.czso.cz/csu/2012edicniplan.nsf/kapitola/0001-12-r_2012-0400

Zdroj 2012: http://www.czso.cz/csu/2012edicniplan.nsf/publ/4001-12-q4_2012.

Příloha 3: Pořadí příčin u rozvodů manželství

Tabulka 2: Nejčastější příčiny rozvodů manželství v roce 2012

Pořadí příčiny rozvodů	Nejčastější příčiny rozvodů manželství v roce 2012	
	Na straně muže	Na straně ženy
1.	Rozdíl povah, názorů a zájmů	Rozdíl povah, názorů a zájmů
2.	Ostatní příčiny	Ostatní příčiny
3.	Nevěra	Nevěra
4.	Alkoholismus	Nezájem o rodinu, opuštění soužití
5.	Nezájem o rodinu, opuštění soužití	Alkoholismus
6.	Neuvážený sňatek	Neuvážený sňatek
7.	Sexuální neshody	Sexuální neshody
8.	Zdravotní důvody	Zdravotní důvody

Zdroj: <http://www.czso.cz/csu/2013edicniplan.nsf/p/4032-13>

Příloha 4: Reakce dětí na spory a rozvod rodičů

Tabulka 3: Nejčastější reakce dětí na spory rodičů a jejich rozchod

Skupina	Reakce dětí na spory rodičů a jejich rozchod
1	lež
	krádež
	útěk z domova
	útěk k partě
2	lhostejnost
	popření
	pocit viny
	zamlklost
	separační úzkost
3	projevy dítěte se somatickými prvky
	nechutenství
	pomočování
	koktání
4	koalice s rodičem proti 2. rodiči
	zvýšená rozmazlenost (kupování dárků)
	řešení problémů přes dítě
5	zhoršení výsledků ve škole
	zhoršení vztahů (kamarádi a spolužáci)
	zhoršení poslušnosti
	zvýšená ukázněnost

Zdroj: ŠPAŇHELOVÁ, Ilona. *Dítě a rozvod rodičů*. Str. 46 – 70.

Příloha 5: Informovaný souhlas

Informovaný souhlas

Jmenovaná osoba souhlasí s tím, že Jana Vithová, studentka Zdravotně sociální fakulty Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích, může použít údaje, zjištěné v rámci výzkumného šetření, ve své bakalářské práci „Rozvod manželství a jeho dopad na výchovu nezletilých dětí.“

V Českých Budějovicích dne..... Podpis jmenované osoby

(Zdroj: Vlastní výzkum)

Příloha 6: Výzkumné otázky

Tabulka 5: Postavení výzkumných otázek, přehled položených otázek v rámci rozhovoru a jejich vztah k teorii

Postavení výzkumných otázek	Výzkumné otázky a jejich vztah k teorii	Otázky položené v průběhu rozhovoru v rámci výzkumného šetření
<i>1. Jak rodiče vnímají důsledky rozvodu manželství na výchovu svých nezletilých dětí.</i>	Manželství	Co bylo podle Vás hlavním smyslem manželství?
	Vznik manželství	Co Vás vedlo k rozhodnutí uzavřít manželství?
	Rozvod manželství a jeho důsledky na výchovu nezletilých dětí.	Jak dlouho jste byli manželé? Co bylo příčinou krize Vašeho manželství? Měl/a jste představu o tom, co s sebou přináší rozvod manželství? Spojoval/a jste si rozvod manželství se ztrátami? (otce, matky, zhoršení finanční situace, budování nového zázemí, ztráty jistoty a bezpečí dítěte z důvodu chybějící přítomnosti jednoho rodiče)
	Právní úprava rozvodu manželství.	Do jaké míry jste si uvědomoval/a, že s rozvodem manželství souvisí právní úprava poměru nezletilých dětí (péče o nezletilé děti v době po rozvodu)?
	Dopad rozvodu manželství na rodiče	Jak jste pociťoval/a dopad rozvodu manželství na sobě samém/samém?
	Důsledky rozvodu manželství, které se projevují ve výchově nezletilých dětí	Připouštěl/a jste si, že vlivem rozvodu manželství může dojít k narušení zdravého vývoje dítěte/děti? Snažil/a jste se o to, aby rozvod manželství dítě/děti zasáhl co nejméně? Kdy a jak jste dítěti/dětem sdělil/a skutečnost, že se budete rozvádět? Jak Vaše dítě/děti reagovalo/y na Váš rozvod?
	Výchova nezletilých dětí po rozvodu manželství	Dohodl/a jste se s partnerem na péči o Vaše dítě/děti po rozvodu manželství, nebo musel rozhodovat soud? Dohodl/a jste se na výši výživného pro Vaše dítě/děti?

Postavení výzkumných otázek	Výzkumné otázky a jejich vztah k teorii	Otázky položené v průběhu rozhovoru v rámci výzkumného šetření
	Výhradní péče (matky, otce)	V čem spatřujete největší dopad rozvodu manželství na výchovu nezletilých dětí, v případě, že o dítě/děti pečuje výhradně matka/ otec?
	Společná péče obou rodičů	V čem spatřujete největší dopad rozvodu manželství na výchovu nezletilých dětí, v případě, že o dítě/děti pečují rodiče společně?
	Střídavá péče obou rodičů	V čem spatřujete největší dopad rozvodu manželství na výchovu nezletilých dětí, v případě, že o dítě/děti pečují rodiče střídavě?
	Postup ve výchově nezletilých dětí po rozvodu manželství	Uvědomil/a jste si někdy Vaše nesprávné chování ve výchově, které by se později mohlo projevit na Vašem dítěti/dětech?
<i>2. Jakých oblastí výchovy se rozvod manželství nejvíce dotýká</i>	Oblasti výchovy, kterých se rozvod manželství nejvíce dotýká	Pozoroval/a jste po rozvodu manželství nějaké změny chování u Vašeho dítěte/dětí a jaké? Všiml/a jste si po rozvodu manželství změn chování Vašeho dítěte/dětí ve vztahu k otci/matce a jakých? Jak Vaše dítě/děti projevovalo/y zájem o druhého rodiče? Jak jste se snažil/a o to, aby nedošlo k odcizení dítěte/dětí s druhým rodičem? Co víte o syndromu zavrženého rodiče a v čem spatřujete jeho nejhorší důsledky na výchovu nezletilých dětí? Všiml/a jste si změn chování Vašeho dítěte/dětí ve vztahu ke spolužákům a kamarádům a jakých? Po rozvodu často dochází ke zhoršení školní výkonnosti dětí, jak tomu bylo u Vašeho/Vašich dítěte/dětí? Jakým poruchám chování jste čelil/a u Vašeho/Vašich dítěte/dětí po rozvodu manželství ?

Příloha 7: Kazuistiky č. 1 - 5 úplné texty (uloženo na CD)

Popis obsahu CD:

- 1/ Kazuistika č. 1 - rozvedený pár Jitky a Tomáše J.
- 2/ Kazuistika č. 2 - rozvedený pár Jiřiny a Jaroslava V.
- 3/ Kazuistika č. 3 - rozvedený pár Michaely a Radka P.
- 4/ Kazuistika č. 4 - rozvedený pár Dany a Petra H.
- 5/ Kazuistika č. 5 - rozvedený pár Renaty a Jiřího K.

1. Kazuistika č. 1

Kazuistiku č. 1 představuje rozvedený pár Jitky a Tomáše J. Jejich manželství trvalo 10 let. Od rozvodu uplynuly 2 roky. Z rozvedeného manželství pochází dcera, 8 let.

Kazuistika paní Jitky J.

Osobní údaje:

Věk: 39 let

Vzdělání: střední odborné učiliště

Současné zaměstnání: kadeřnice

Sociální situace (zázemí): žije ve městě a bydlí v bytě s dcerou, 8 let

Manželství a jeho vznik

Manželství bylo pro paní Jitku J. základem pro založení rodiny. Vdávala se na základě svého rozhodnutí ve věku 27 let, po 4 letech manželství se jí narodila dcera. Tímto okamžikem se jí naplnily představy o rodině.

Rozvod manželství a jeho důsledky na výchovu nezletilých dětí

Manželství paní Jitky J. trvalo 10 let. Po 7 letech trvání manželství se dostavila první krize. Za příčinu krize v jejím manželství považovala manželovy problémy v zaměstnání. Pracoval jako truhlář, jeho nadřízený si manžela cenil jako zkušeného řemeslníka, svěřoval mu náročné zakázky a spoléhal především na něj. Domů chodil pozdě večer, na rodinu mu nezbyval čas. Dcera byla v té době malá, potřebovala také otce. Tato situace trvala asi tak 3 roky. Paní Jitka se s manželem neustále dohadovala, chtěla, aby si manžel udělal čas na rodinu. Později začala paní Jitka postrádat

komunikaci ve vztahu s manželem. Nakonec se paní Jitka rozhodla, že podá žádost o rozvod manželství. Paní Jitka věděla, že rozvodové řízení samo o sobě není nic příjemného. Zároveň si uvědomovala důsledky rozvodu, za kterými viděla odstěhování otce od rodiny, zhoršení vlastní finanční situace a především si uvědomovala, že její dcera uvidí svého otce ještě méně, než za trvání manželství.

Právní úprava rozvodu manželství

Paní Jitka si uvědomovala, že s rozvodem manželství dojde na rozhodnutí ohledně určení péče o jejich nezletilou dceru. Zároveň však věřila, že jí bude jejich dcera svěřena po rozvodu manželství do výhradní péče, neboť do doby rozvodu převážně pečovala o dítě ona sama vzhledem k pracovnímu zaneprázdnění otce.

Dopad rozvodu manželství na rodiče

Paní Jitka byla po rozvodu manželství poměrně dost zatížená péčí o malou dceru. Kromě péče o dceru musela řešit finanční situaci. V této nelehké situaci jí pomáhala sestra společně s rodiči.

Důsledky rozvodu manželství, které se projevují ve výchově nezletilých dětí

Paní Jitka řešila neshody s manželem bez přítomnosti dcery. Rovněž takto řešila rozvodové záležitosti. Proto dcera nebyla touto situací stresována. Z tohoto důvodu neměla paní Jitka obavy o narušení dalšího vývoje své dcery. Paní Jitka pozorovala, že se dcera snažila pochopit, proč je otec stále méně doma. Uvědomila si, že dcera částečně a vzhledem ke svému věku pochopila, co se doma děje. Proto paní Jitka řešila rozvodové záležitosti v klidu, snažila se rovněž domluvit návštěvy jejich dcery u otce. Skutečnost, že se budou rozvádět sdělili rodiče své dceři společně a opatrně až těsně před rozvodem. Vysvětlili jí, že bude mít nadále oba rodiče, ale nebudou bydlet společně. Dcera zareagovala tak, že začala plakat, několik dní trucovala, odmítala poslouchat a byla zamlklá, ve školce byla unavená a ospalá.

Výchova nezletilých dětí po rozvodu manželství

Manželé se dohodli, že bude po rozvodu manželství pečovat o dceru paní Jitka. Rovněž se bez problémů dohodli na výši výživného pro dceru. Oba se shodli, že nebude v budoucnu problém, tuto výši výživného pro dceru upravit a to v závislosti na růstu nákladů na výchovu a výživu.

Výhradní péče matky/otce

Paní Jitka spatřovala největší dopad na výchovu nezletilé dcery po rozvodu manželství v tom, že bude pečovat o dítě sama, že dcera neuvidí to, jak se chová otec, manžel, a jak by reagoval v dané situaci, a také hlavně v tom, že dcera bude vnímat přemíru jejích povinností, práce a málo času na to, aby se jí mohla dostatečně věnovat.

Společná péče obou rodičů

Paní Jitka společnou péči neodsuzuje, ale u nich v rodině nefungovala vzhledem k pracovní vytíženosti manžela ani za trvání manželství. Negativní dopad na výchovu dcery po rozvodu formou této péče by spatřovala v nepravdelnosti péče z důvodu pracovního vytížení otce.

Střídavá péče obou rodičů

Paní Jitka by střídavou péči vítala, negativní dopad na výchovu dcery po rozvodu manželství formou této péče by spatřovala v novém uspořádání života rodičů i dítěte, (rodiče by pečovali o dceru střídavě a dcera by měla dva domovy, dva pokojíčky) a dále v nutnosti dítěte neustále se přizpůsobovat změnám prostředí.

Postup ve výchově nezletilých dětí po rozvodu manželství

Paní Jitka postupovala ve výchově své nezletilé dcery tak jako předtím za doby

trvání manželství. Uznává výchovu, kde je dítě více pochváleno, pomazleno, než potrestáno. Paní Jitka přiznala, že zpočátku chybně zareagovala na stížnost dcery, že tatínek na ní nemá čas. Dcera nějaký čas odmítala návštěvy u otce právě z důvodů, že si otec něco připravoval do práce a nevěnoval se jí. Paní Jitka přiznala, že se dceři snažila kupovat více věcí než dříve, aby nepociťovala nedostatek finančních prostředků. Později ale měla s odbouráním častého nakupování být jen drobností docela problém.

Oblasti výchovy, kterých se rozvod manželství nejvíce dotýká

Paní Jitka pozorovala u své dcery po rozvodu manželství zvýšenou úzkostlivost. Dcera se střídavě na otce zlobila, střídavě se na něj těšila. Nejdříve neprojevovala velký zájem o kontakt s otcem, později se situace zlepšila. Paní Jitka dala dceři prostor a čas na to, aby se s touto situací vyrovnala. Snažila se ale o otci mluvit, zavolat mu a předat ho dceři. Chtěla zabránit tomu, aby nedošlo k odcizení dcery s otcem. O syndromu zavržení rodiče věděla, nikdy by se k takovému jednání rodiče neuchýlila. Uvědomuje si následky chování rodiče, který v důsledku způsobí vypěstování odporu dítěte k druhému rodiči. Paní Jitka si všimla, že se dcera chová ve školce jinak, méně komunikuje s dětičkami, jako by se styděla. Paní Jitka vzhledem k věku dcery nemusela čelit žádným závažným poruchám chování.

Kazuistika pana Tomáše J.

Osobní údaje:

Věk: 42 let

Vzdělání: střední odborné učiliště

Současní zaměstnání: truhlář

Sociální situace (zázemí): žije a bydlí sám v bytě ve městě

Manželství a jeho vznik

Manželství s paní Jitkou uzavřel z důvodu založení rodiny. Ženíl se ve 30 letech. Po 4 letech manželství se mu narodila dcera. I pan Tomáš měl radost ze založení rodiny.

Rozvod manželství a jeho důsledky na výchovu nezletilých dětí

Manželství pana Tomáše J. S paní Jitkou trvalo 10 let. Jak uvedla paní Jitka, po 7 letech trvání manželství se dostavila první krize. Za příčinu krize a později rozvodu manželství považoval pan Tomáš jeho vysoké pracovní vytížení. Zpočátku si situaci neuvědomoval, myslel, že je to tak dobře, neboť rodinu slušně finančně zabezpečil. Pan Tomáš přiznal, že chodil domů pozdě, neměl na rodinu čas, dcera většinou spala, sám byl unavený. Začaly první neshody s manželkou, které trvaly nejméně 2 roky. Později vnímal, že nemá čas ani na manželku a komunikace mezi nimi vázla. Nakonec paní Jitka požádala o rozvod manželství. Pan Tomáš cítil, že je jako rodinu nečeká nic příjemného, uvědomoval si plně následky rozvodu, že bude mít ještě menší příležitost vychovávat a vidět dceru, neboť se s paní Jitkou dohodli, že se odstěhuje on sám.

Právní úprava rozvodu manželství

I pan Tomáš věděl, že v souvislosti s rozvodem bude řešena péče o jejich nezletilou dceru. Věděl, že sám o dceru pečovat nemůže z důvodu pracovního vytížení. Zároveň ale přiznal, že paní Jitka pečovala o jejich dceru vzorně.

Dopad rozvodu manželství na rodiče

Pan Tomáš byl rozvodem zaskočen, musel se s touto situací vyrovnat. Musel řešit nové bydlení, neboť se s paní Jitkou dohodli, že se od rodiny odstěhuje. I pan Tomáš přivítal pomoc svého bratra při budování nového zázemí.

Důsledky rozvodu manželství, které se projevují ve výchově nezletilých dětí

Pan Tomáš uvedl jako paní Jitka, že neshody řešili bez přítomnosti dcery, rovněž takto řešili rozvod. Nechtěli dceru stresovat, aby neohrozili její duševní vývoj. Proto se neobával nějakých závažných důsledků jejich rozvodu na výchovu nezletilé dcery. Pan Tomáš nestačil postřehnout, že by dcera vnímala a prožívala rozvod s nimi. Zpočátku pan Tomáš s rozvodem nesouhlasil, ale později uznal, že by se situace zhoršovala a raději se v klidu s paní Jitkou domluvil ohledně rozvodu i ohledně návštěv své dcery. Skutečnost o rozvodu sdělili své dceři společně a opatrně. Pan Tomáš pak dceři vysvětlil, že bude bydlet jinde, ale že za ním bude moci kdykoliv přijít. Pan Tomáš popsal stejné reakce dcery na jejich rozvod, tak jako paní Jitka.

Výchova nezletilých dětí po rozvodu manželství

Manželé se shodli jak na péči o dceru po rozvodu manželství, tak na výši výživného pro dceru. Oba se shodli na tom, že nebude problém se kdykoliv domluvit na záležitostech týkajících se výchovy jejich dcery.

Výhradní péče matky/otce

Pan Tomáš spatřoval největší dopad na výchovu své nezletilé dcery po rozvodu manželství v tom, že nebude přítomen jejího dospívání, že dcera bude postrádat vzor otce. Měl obavy z toho, že dcera bude vnímat nepřítomnost obou rodičů, neboť matka bude mít také spoustu povinností a nebude mít na dceru tolik času.

Společná péče obou rodičů

Pan Tomáš se obviňoval z toho, že jako otec v době manželství nevěnoval dostatek času výchově své dcery. Zároveň přiznal, že by společná péče o jejich dceru po rozvodu manželství rovněž postrádala na významu.

Střídavá péče obou rodičů

Pan Tomáš neměl proti střídavé péči výhrady. Musel by ale nejdřív řešit jiné zaměstnání. Uměl si představit a za největší dopad v rámci této formy výchovy by viděl zmatek v životě dcery, neustálé cestování mezi otcem a matkou.

Postup ve výchově nezletilých dětí po rozvodu manželství

Pan Tomáš byl za trvání manželství na dceru přísný, ale uznával pochvaly. Na mazlení s dcerou mu nezbývalo moc času. A právě nedostatek času se snažil dceři vynahradit nákupem dárků, začal i s kapesným. Uvědomil si, že tímto svou blízkost dceři nevynahradí a pozvolna tento přístup měnil za časté telefonáty s dcerou, které vlastně iniciovala paní Jitka. Na závěr konstatoval, že to byl asi jediný prohřešek ve výchově své nezletilé děti, který by se mohl později negativně projevit.

Oblasti výchovy, kterých se rozvod manželství nejvíce dotýká

Pan Tomáš si také všiml zvýšené úzkostlivosti své dcery po rozvodu manželství. Během návštěv dcery a telefonátů s dcerou pan Tomáš poznal, že se dcera na něj zlobí, někdy mu řekla, že se na něj těší. Dcera se postupně s rozvodem rodičů vyrovnala. Otec se obával odcizení s dcerou, naštěstí k tomu nedošlo. Syndrom zavrženého rodiče znal, věděl, že by se bývalá žena nějakého podobného chování nedopustila. Uvědomoval si, že pokud by k něčemu takovému došlo, znamenalo by to pro něj úplné odstranění z výchovy. Pan Tomáš občas vyzvedával dceru ze školky a poté se vracel do práce. I přes velký spěch si všiml, že byla dcera ve školce zaražená, moc nekomunikovala ani s dětmi, ani s paní učitelkou. Když jí vyzvedával on, dcera klopila hlavu, jako by se styděla. Vzhledem k věku dcery nemuseli pan Tomáš s paní Jitkou čelit nějakému závažnému chování.

2. Kazuistika č. 2

Kazuistiku č. 2 představuje rozvedený pár Jiřiny a Jaroslava V. Jejich manželství trvalo 13 let. Od rozvodu uplynuly 3 roky. Z rozvedeného manželství pochází dcera 12 let a syn 10 let.

Kazuistika paní Jiřiny V.

Osobní údaje:

Věk: 41 let

Vzdělání: úplné střední odborné

Současné zaměstnání: účetní

Sociální situace (zázemí): žije a bydlí ve městě v rodinném domě u rodičů společně s dcerou a synem

Manželství a jeho vznik

Manželství bylo pro paní Jiřinu důležité, chtěla založit rodinu. Vdávala se ve 25 letech z důvodů, že chtěla vytvořit zázemí pro rodinu. Po 4 letech se jí narodila dcera, po 6 letech syn.

Rozvod manželství a jeho důsledky na výchovu nezletilých dětí

Manželství paní Jiřiny trvalo 13 let. Zhruba tak po 8 letech trvání manželství se dostavila první delší krize. Za příčinu krize v jejich manželství považovala manželovu nevěru. Manžel začal pracovat jako řidič kamionu, jezdil do zahraničí, doma pobýval nepravidelně. Paní Jiřina pozorovala jeho změny chování a odtazitost. Postupně mezi nimi došlo k odcizení. I když paní Jiřina nechtěla, aby jejich manželství skončilo rozvodem, nakonec podala žádost o rozvod manželství. Paní Jiřina věděla, co jí i dětem

přinese rozvod. Uvědomovala si i důsledky rozvodu, za kterými viděla horší finanční situaci pro jejich děti, ale také především odstěhování otce od rodiny, neboť bydleli v domě u jejich rodičů. Věděla, že děti uvidí otce ještě méně než za trvání manželství.

Právní úprava rozvodu manželství

Paní Jiřina věděla, že než budou rozvedeni, bude rozhodnuto o péči o jejich děti v době po rozvodu manželství. Zároveň věřila, že děti budou svěřeny do její péče, neboť o ně do doby rozvodu pečovala převážně sama.

Dopad rozvodu manželství na rodiče

Paní Jiřina byla po rozvodu manželství zaneprázdněná péčí o devítiletou dceru a sedmiletého syna. Kromě péče o děti musela řešit finanční situaci. V období po rozvodu manželství ráda přijala pomoc rodičů ve formě hlídání dětí.

Důsledky rozvodu manželství, které se projevují ve výchově nezletilých dětí

Paní Jiřina řešila neshody s manželem v době nepřítomnosti dětí. Nechtěla, aby děti zpočátku věděly, co se stalo. Takto řešila i rozvodové záležitosti. Z tohoto pohledu děti nebyly situací v manželství stresovány. Paní Jiřina neměla proto obavy z narušení dalšího vývoje svých dětí. Děti vzhledem ke svému věku tušily, že něco není v pořádku, jakoby čekaly na vysvětlení. Skutečnost, že se budou rozvádět, sdělili rodiče svým dětem společně. Dětem vysvětlili, že už se nemají tak rádi, že bude lepší, když budou žít odděleně. Řekli jim, že budou moci vídat i otce, i když bude žít jinde. Dcera zareagovala pláčem, syn byl zamlklý. Obě děti se stranily kamarádům, nechtěly chodit ven, ve škole byli zamyšlení, nesoustředění a unavení.

Výchova nezletilých dětí po rozvodu manželství

Manželé se dohodli, že bude po rozvodu manželství pečovat o děti paní Jiřina.

Zároveň se dohodli na výši výživného pro děti s tím, že do budoucna bude upravena v závislosti na rostoucích výdajích.

Výhradní péče matky/otce

Paní Jiřina viděla největší dopad na výchovu svých nezletilých dětí po rozvodu manželství v tom, že bude na péči o děti sama, že děti nebudou znát chování otce, manžela, že je nebude učit, jak mají v životě reagovat na danou situaci. Taky se obávala toho, že jí budou děti vidět ustaranou, zaneprázdněnou, s nedostatkem času pro ně samé.

Společná péče obou rodičů

Společná péče je dle paní Jiřiny dobrá, ale u nich nefungovala ani za trvání manželství. Negativní dopad na výchovu svých dětí po rozvodu formou této péče by viděla v nedostatečně pravidelné péči otce z důvodu jeho povolání.

Střídavá péče obou rodičů

Paní Jiřina by neměla nic proti střídavé péči o jejich děti. Negativní dopad této péče o jejich děti by spatřovala v tom, že by otec musel měnit zaměstnání, že by třeba obě děti nechtěli být zároveň u otce a poté zároveň u ní, že by děti měly dva domovy, dva pokoje, možná i dvě školy, protože manžel by musel odejít za prací a odstěhovat se. Jako další zápor by viděla časovou náročnost jak při organizaci tak při realizaci této péče.

Postup ve výchově nezletilých dětí po rozvodu manželství

Paní Jiřina trochu ve výchově svých dětí po rozvodu zvolnila, byla mírnější. Dříve spíše děti trestala, byla na výchovu sama a nechtěla, aby si děti dělaly, co se jim zlíbilo. V souvislosti s rozvodem cítila, že děti potřebují více vysvětlení, více uznání a pochvaly než kárání. Paní Jiřina uvedla, že se celou dobu držela, ale jednou se chybně zachovala

a před dětmi špatně hovořila o otci, že jim ublížil, že na něj dojde, že bude lepší když k němu chodit nebudou, aby neviděly, co dělá, jak se chová.

Oblasti výchovy, kterých se rozvod manželství nejvíce dotýká

Paní Jiřina pozorovala po rozvodu manželství u svých dětí obrovský nezáměr o cokoli. Dcera často plakala, syn mlčel. Nevěděly co bude následovat, nebylo jim jasné jak budou vídat otce. Vše se vyjasnilo, když jim společně s manželem sdělili, jak to bude probíhat a připravili je na nepravdivost návštěv u otce a to vzhledem k jeho zaměstnání. I tak se ale děti k otci nehrnuly. Otec musel dětem vysvětlit, že je má pořád rád jako dřív. Nechtěl, aby došlo k jejich vzájemnému odcizení. Paní Jiřina o syndromu zavržení rodiče věděla. V této souvislosti si uvědomila, že nesmí o otci před dětmi hovořit špatně, ukazovat jim, jak by děti s otcem mohli zacházet. Uvědomila si, že by děti převzaly její názor na otce a úplně by ho zavrhly. Paní Jiřina se ve škole na třídních schůzkách dozvěděla, že obě děti jsou v hodinách unavené, roztěkané, nesoustředěné, obě děti se zhoršily v prospěchu. Učitelé si všimli, že jsou děti smutné, nekomunikativní a podrážděné. Ve třídě syna se děti vzájemně dotazovaly, kam pojedou na dovolenou, syn se rozčílil, že asi nikam, když....(doma mi sdělil, že chtěl říct, když táta s nimi už není).

Kazuistika pana Jaroslava V.

Osobní údaje:

Věk: 43 let

Vzdělání: střední odborné učiliště

Současné povolání: řidič

Sociální situace (zázemí): žije a bydlí ve městě v pronajatém bytě

Manželství a jeho vznik

Pan Jaroslav chtěl založit rodinu, proto se rozhodl, že s paní Jiřinou vstoupí do manželství. Ženil se v 27 letech, za 4 roky se mu narodila dcera, a za další 2 roky syn. Oba manželé byli rádi, že založili rodinu.

Rozvod manželství a jeho důsledky na výchovu nezletilých dětí

Pan Jaroslav byl ženatý 13 let. S příchodem dětí se zhoršila jejich finanční situace. Tuto situaci vyřešil pan Jaroslav změnou povolání, začal jezdit s kamionem. Jezdil do zahraničí, doma pobýval zřídka. Pak se stalo něco, čeho lituje. Zradil svou ženu a rodinu. Sám byl neklidný, podrážděný, doma trávil méně času, se ženou se odcizili. S návrhem paní Jiřiny na rozvod manželství souhlasil. Tušil, že je i děti čeká nepěkné rozvodové období. Uvědomoval si důsledky rozvodu manželství pro jejich děti, to že s nimi nebude trávit společný čas, že se bude muset odstěhovat, že ho děti budou vidět ještě méně než za trvání manželství.

Právní úprava rozvodu manželství

Pan Jaroslav věděl, že bude s rozvodem jejich manželství upravena i péče o jejich děti po rozvodu manželství. Věděl, že sám o ně pečovat nemůže, tak souhlasil s tím, že o děti bude pečovat manželka.

Dopad rozvodu manželství na rodiče

Pan Jaroslav se cítil vinný za vzniklou situaci. Sám se musel s tímto rozhodnutím vyrovnat. Aby dokázal své děti zabezpečit, musel zůstat u tohoto zaměstnání. Od rodiny se musel odstěhovat, neboť bydleli v domě manželčiny rodičů. Pan Jaroslav si proto musel pronajmout a zařídit byt, tak, aby za nim mohly děti docházet na návštěvu.

Důsledky rozvodu manželství, které se projevují ve výchově nezletilých dětí

Pan Jaroslav řešil své neshody s manželkou a později rozvod manželství bez přítomnosti dětí. Sám nevěděl, jak vysvětlit dětem, co se stalo, nechtěl je zneklidnit. Chtěl následky rozvodu řešit opatrně, aby nebyl narušen další vývoj dětí. Sám postřehl, že děti něco vědí, a že by se ho rády na něco zeptaly. Skutečnost o rozvodu manželství sdělili oba rodiče společně. Pan Jaroslav vysvětlil dětem, že už se nemají tak rádi, jako dříve a že bude bydlet jinde. Dcera plakala, syn zmlkl. Obě děti rozvod zasáhl, ztratily zájem o kamarády, nechodily ven, byly zaražené, nesoustředěné a unavené.

Výchova nezletilých dětí po rozvodu manželství

Manželé se dohodli, že bude po rozvodu manželství pečovat o děti paní Jiřina. Dohodli se i na výši výživného a i na případné další úpravě výše výživného.

Výhradní péče matky/otce

Pan Jaroslav spatřoval největší dopad na výchovu svých nezletilých dětí po rozvodu manželství v tom, že děti budou dospívat bez vzoru otce, že jim nebude moci radit jak postupovat v daných životních situacích.

Společná péče obou rodičů

Pan Jaroslav věděl, že vzhledem ke svému povolání se na péči nepodílel ani za trvání manželství. Negativní dopad v případě formy této péče o jejich nezletilé děti by viděl v tom, že by do péče zasahoval minimálně, nemohl by o děti pečovat soustavně vzhledem ke svému povolání.

Střídavá péče obou rodičů

Pan Jaroslav by neměl výhrady proti střídavé péči. Musel by změnit zaměstnání

a pracovat tak, aby o děti mohl pečovat dle rozvrhu. Negativní stránku této péče vidí pan Jaroslav v naplánovaném, organizovaném stěhování svých dětí z jedné domácnosti do druhé, neustálé stěhování všech věcí od školních potřeb, oblečení až po sportovní potřeby a oblíbené hračky, dále by se obával schopnosti dětí se společně rozhodnout a podstoupit přestěhování do druhé domácnosti, schopnost dětí se neustále přizpůsobovat změnám.

Postup ve výchově nezletilých dětí po rozvodu manželství

Pan Jaroslav byl ve výchově svých dětí mírnější, na děti měl málo času, a když byl s nimi, tak si s nimi hrál a jezdil s nimi na kole. Děti netrestal, spíše je chválil a odměňoval. Pan Jaroslav se přiznal, že v souvislosti se svým pocitem viny za vzniklý rozvod jejich manželství, chtěl svým dětem vynahradit to, že s nimi nebude tak často. Pořídil oběma dětem drahé mobilní telefony, hradil jim nemalé částky za volání. Později si ale uvědomil, že ani neprovolají tolik s ním samým, a tak se rozhodl pomalu snižovat hovorné. Uvědomil si, že by si děti zvykly na nemalé útraty za volání, které by se později mohly projevit i v jiných nárocích.

Oblasti výchovy, kterých se rozvod manželství nejvíce dotýká

Pan Jaroslav rovněž jako paní Jiřina pozoroval u svých dětí po rozvodu omezený zájem o mimoškolní aktivity. Dcera byla příliš úzkostlivá, syn byl při návštěvách zaražený. Tato situace přetrvávala i po vysvětlení, jak budou jejich návštěvy u otce probíhat. Děti neprojevovaly příliš velký zájem o návštěvy u pana Jaroslava. Musel se hodně snažit, aby nedošlo k jejich vzájemnému odcizení. O syndromu zavrženého rodiče slyšel, věřil, že ho toto nikdy nepotká. Od manželky se dozvěděl, že došlo ke zhoršení školních výsledků dětí, že děti byly nesoustředěné. Děti rovněž odmítaly komunikovat s vrstevníky a spolužáky. U syna se projevovala zloba, vůči spolužákům se choval neurvale, vše souviselo s odstěhováním pana Jaroslava od rodiny. Se závažnějšími poruchami chování nemuseli u svých dětí bojovat.

3. Kazuistika č. 3

Kazuistiku č. 3 představuje rozvedený pár Michaely a Radka P. Jejich manželství trvalo 16 let. Od rozvodu uplynulo 1,5 roku. Z rozvedeného manželství pochází dcera, 15 let.

Kazuistika paní Michaely P.

Osobní údaje:

Věk: 38 let

Vzdělání: úplné střední odborné

Současné povolání: recepční

Sociální situace (zázemí): žije a bydlí ve městě v bytě s dcerou, 15 let

Manželství a jeho vznik

Manželství považovala paní Michaela jako základ pro vznik rodiny. Z tohoto důvodu se vdávala poměrně mladá ve 20 letech. Ve 23 letech se jí narodila dcera.

Rozvod manželství a jeho důsledky na výchovu nezletilých dětí

Manželství paní Michaely trvalo 16 let. Jejich manželství procházelo několika krizemi, nejzávažnější krize nastoupila po 13 letech manželství. Za příčinu jejich neshod v manželství považovala paní Michaela především rozdílnost povah a také rozdílnost názorů na výchovu jejich dcery. Manžel pracoval jako vedoucí provozu. Své „vůdcovské“ sklony přenášel i do vlastní rodiny. O všem chtěl rozhodovat sám, neuznával názory druhých. Tam, kde bylo třeba ve výchově dcery přitvrdit, tak polevoval a obráceně. Tato situace trvala asi tak 1,5 roku. Poté se paní Michaela rozhodla, že podá žádost o rozvod manželství. Paní Michaela věděla, že rozvod

manželství přináší chvíle plné stresu. Uvědomovala si důsledky rozvodu, za nimiž spatřovala především finanční stránku rodiny, výchovu dospívající dcery a nepřítomnost otce jako pozitivního vzoru výchovy.

Právní úprava rozvodu manželství

Paní Michaela věděla, že bude muset dojít na rozhodnutí ohledně péče o jejich dceru po rozvodu manželství. Věděla však, že dcera chce zůstat v péči u matky.

Dopad rozvodu manželství na rodiče

Paní Michaela si uvědomovala vážnost situace, neboť pečovala o třináctiletou dceru, byla dost pracovně vytížená, jako každá rozvedená matka musela řešit finanční situaci. Občas ráda přijala pomoc své matky, která dohlédla na dceru v době její nepřítomnosti z důvodu směnnosti zaměstnání.

Důsledky rozvodu manželství, které se projevují ve výchově nezletilých dětí

Paní Michaela občas nezabránila tomu, aby jejich dcera byla přítomná neshodám s manželem. Dcera se zpočátku snažila rodiče udobřovat, ale později se uzavřela do sebe. Celou situací byla dost stresována, neboť vzhledem k jejímu věku věděla, co bude následovat. Paní Michaela doufala, že jejich rozvod manželství dceru nějak vážně v dalším vývoji neohrozí a raději se snažila celou záležitost urychlit, domluvit se s manželem na rozvodu a na návštěvách jejich dcery u něj. O skutečnosti rozvodu dcera již věděla, bylo zapotřebí celou situaci dceři vysvětlit, zejména jak to s ní bude po rozvodu, a jak bude vídat otce. Dcera byla z této situace neklidná, přestala komunikovat s oběma rodiči, jednou nepřišla večer domů, rodiče ji našli až pozdě večer u kamarádky, utrhovala se na ně a nechtěla jít domů. Tato situace byla pro všechny hodně bolestivá.

Výchova nezletilých dětí po rozvodu manželství

Manželé se dohodli, že bude dcera po rozvodu manželství v péči matky. Současně se dohodli na výši výživného pro jejich dceru. Otec přislíbil, že bude v budoucnu v rámci svých možností přispívat na mimořádné výdaje související s výchovou jejich dcery.

Výhradní péče matky/otce

Paní Michaela spatřovala největší dopad na výchovu své nezletilé dcery po rozvodu manželství v tom, že bude pečovat o dceru sama, neboť otec má odlišné názory na výchovu a nebude možná domluva, zároveň bude dcera ošizena o otcovský vzor, a také to, že někdy bude dcera pociťovat její nepřítomnost, vzhledem ke směnnosti jejího povolání.

Společná péče obou rodičů

Za největší dopad na výchovu jejich dcery formou společné péče by paní Michaela viděla neschopnost domluvy s manželem ohledně postupů ve výchově. Dcera by tak nevěděla, koho má poslouchat a začala by inklinovat k rodiči, který jí více ulevuje od povinností, který jí více omlouvá a který jí více uplácí.

Střídavá péče obou rodičů

Podobně jako u společné péče by paní Michaela viděla negativní dopad střídavé výchovy na jejich nezletilou dceru. Ještě by spatřovala negativní dopad formy této výchovy v měnícím se prostředí a v možnosti unikát k pohodlnějšímu způsobu života.

Postup ve výchově nezletilých dětí po rozvodu manželství

Paní Michaela přiznala, že se snažila zpočátku ve výchově přitvrdit, aby jejich

dcera neměla pocit, že si po rozvodu bude moci dělat, co bude chtít a to vzhledem k nedostatku času matky na její výchovu a nepřítomnosti otce. Paní Michaela se zpočátku snažila o to, aby dcera neměla moc času na otce, dosti ji zaměstnávala. Svým způsobem věděla a přiznala, že chtěla odstranit otce z výchovy. Nechtěla, aby dcera viděla rozdílné názory na výchovu, kterých by později mohla zneužívat.

Oblasti výchovy, kterých se rozvod manželství nejvíce dotýká

Paní Michaela pozorovala u své dcery po rozvodu manželství snahy unikat z domova, bála se, aby se nepřidala k nějaké partě a proto jí směřovala k různým aktivitám. Dcera paní Michaely neprojevovala velký zájem o návštěvy u otce, ve svém volnu raději unikala ke kamarádům. Paní Michaela připustila, že svým způsobem jednala jako rodič, který chce ovlivňovat výchovu sám, který chce druhého rodiče z výchovy odstranit. Nechtěla dovést svou dceru až k nenávisti vůči otci, jen nechtěla, aby jejich dcera viděla nejednotnost ve výchově. Paní Michaela postupně zjišťovala, že se její dcera chovala jinak než před rozvodem manželství, přestala poslouchat, používala nadávky, utíkala k partě a polevila v učení, což se projevilo na školních výsledcích.

Kazuistika pana Radka P.

Osobní údaje:

Věk: 40 let

Vzdělání: vysokoškolské

Současné povolání: vedoucí provozu

Sociální situace (zázemí): žije a bydlí ve městě v bytě

Manželství a jeho vznik

Pan Radek považoval manželství jako základ pro rodinu. Ženil se velice mlád, ve 22 letech za účelem vybudování společného zázemí pro rodinu. Po třech letech se mu narodila dcera.

Rozvod manželství a jeho důsledky na výchovu nezletilých dětí

Manželství pana Radka trvalo 16 let. I on sám pozoroval, že s manželkou Michaelou mají odlišné povahy a odlišné názory na výchovu jejich dcery. Přiznal, že vůči své dceři uplatňoval autoritativní výchovu, neměl však pocit, že jí někdy nebylo zapotřebí a někdy jí naopak bylo zapotřebí více. Na základě těchto rozdílů docházelo k neshodám v manželství. Tyto neshody byly zakončeny podáním žádosti o rozvod manželství. Uvědomoval si, že nebude dceři nablízku v období dospívání, že jí nebude vzorem, byť dle manželky špatným vzorem.

Právní úprava rozvodu manželství

Pan Radek věděl, že bude nejdříve rozhodnuto o péči o jejich nezletilou dceru po rozvodu manželství a teprve poté bude rozhodnuto o jejich rozvodu. Souhlasil, aby dceru vychovávala manželka.

Dopad rozvodu manželství na rodiče

Pan Radek si plně uvědomoval vzniklou situaci ve vztahu k celé rodině. Sám se musel se situací vyrovnat a také musel řešit bydlení.

Důsledky rozvodu manželství, které se projevují ve výchově nezletilých dětí

Pak Radek připustil, že jejich dcera byla přítomna několika neshodám, které měl s manželkou. Pozoroval, že jí jejich rozvod zasáhl, věřil, že tato situace neovlivní

zásadně její další vývoj. Snažil se alespoň o urychlení rozvodových záležitostí a tím o nastolení klidu do jejich rodiny. S manželkou se domluvil na budoucí podobě návštěv jejich dcery u něj. Poté s tímto návrhem oba rodiče dceru seznámili. Dcera tuto situaci hůře snášela, jednou ji hledali u spolužačky. Byla na ně nazlobená, nechtěla jít domů.

Výchova nezletilých dětí po rozvodu manželství

Manželé se dohodli, že bude dcera po rozvodu manželství vychovávána matkou. Manželé se dohodli i na vyšší výživného pro jejich dceru.

Výhradní péče matky/otce

Pan Radek souhlasil s výhradní péčí matky o jejich nezletilou dceru, ale dopad této formy výchovy spatřoval v chybějícím vzoru otce v průběhu dospívání. Dále viděl negativní stránku této výchovy v nedostatku času matky na výchovu jejich dcery vzhledem ke směnnosti matčina zaměstnání.

Společná péče obou rodičů

Pan Radek by považoval největší dopad na výchovu jejich dcery formou této péče v tom, že by nebyli s manželkou schopni domluvy na jednotné výchově. Dcera by si tak mohla uvědomovat „pohodlnější a výhodnější podmínky“ ve výchově.

Střídavá péče obou rodičů

Podobně by vnímal negativní dopad na výchovu jejich dcery u střídavé výchovy. Dále by viděl náročnost neustálého stěhování všech věcí od matky k němu a náročnost v přizpůsobování se jinému způsobu výchovy u matky a otce.

Postup ve výchově nezletilých dětí po rozvodu manželství

Pan Radek přiznal, že i on sám se snažil dostat dceru na svou stranu, ale ona měla minimum času na jeho telefonáty a návštěvy. V rámci jejích návštěv u něj jí nabízel kapesné, ale vždy si vzala jen část. Nevěděl, zda nesměla, nebo jí to prostě stačilo.

Oblasti výchovy, kterých se rozvod manželství nejvíce dotýká

Pan Radek pozoroval u své dcery po rozvodu manželství únik k partě kamarádů, používání nadávek. Dále vnímal, že nemá zájem o jeho návštěvy nebo její u něj. Věděl o syndromu zavržení rodiče, a pomalu se k zavrženému rodiči přirovnával. Samotného odcizení s dcerou se však velice bál a neustále se snažil s dcerou komunikovat. Od manželky se dozvěděl, že dcera odmítala poslouchat, používala nadávky, unikala k partě kamarádů a hlavně polevila v učení, které se projevilo zhoršením školního prospěchu.

4. Kazuistika č. 4

Kazuistiku č. 4 představuje rozvedený pár Dany a Petra H. Jejich manželství trvalo 18 let. Od rozvodu uplynuly 2 roky. Z rozvedeného manželství pochází synové, 16 a 14 let.

Kazuistika paní Dany H.

Osobní údaje:

Věk: 50 let

Vzdělání: vysokoškolské

Současné povolání: učitelka základní školy

Sociální situace (zázemí): žije a bydlí ve městě v bytě se syny, 16 a 14 let

Manželství a jeho vznik

Paní Dana spojovala manželství se založením rodiny. Vdávala se ve 30 letech, první syn se jí narodil ve 34 letech, druhý syn ve 36 letech.

Rozvod manželství a jeho důsledky na výchovu nezletilých dětí

Manželství paní Dany trvalo 18 let. V průběhu trvání jejího manželství se vyskytlo několik neshod, které se týkaly rozdílného názoru na společné soužití, hospodaření a trávení volného času. Po 18 letech dospěli k názoru, že bude lepší, když se rozvedou. Paní Dana si uvědomovala, že rozvod přinese spoustu změn v dosavadním fungování rodiny. Uvědomovala si důsledky rozvodu manželství na výchovu jejich nezletilých synů, v nichž spatřovala nepřítomnost otce ve výchově jejich synů, finanční stránku rodiny a změnu bydlení pro obě strany.

Právní úprava rozvodu manželství

Paní Dana věděla, že bude rozhodováno o výchově jejich synů v období po rozvodu manželství dříve než o jejich rozvodu. Věděla, že synové chtějí zůstat v péči matky.

Dopad rozvodu manželství na rodiče

Paní Dana o rozvod manželství požádala, ale i tak se s touto situací musela vyrovnat. Musela řešit bydlení pro sebe a své 2 syny, a z tohoto důvodu musela změnit i zaměstnání.

Důsledky rozvodu manželství, které se projevují ve výchově nezletilých dětí

Paní Dana přiznává, že synové byli často přítomni jejich neshod a sporů, které se týkaly každodenního života. Celou situaci snášeli poměrně špatně, hůře rozvod snášel mladší syn. Z tohoto důvodu se rodiče obávali o jeho další vývoj. Paní Dana se s manželem na rozvodu domluvila, domluvili se i na návštěvách synů u otce. Tímto chtěla zmírnit následky rozvodového řízení na jejich syny.

Výchova nezletilých dětí po rozvodu manželství

Manželé se dohodli na výhradní péči matky o jejich nezletilé syny. Posléze se dohodli i na výši výživného pro jejich syny.

Výhradní péče matky/otce

Paní Dana spatřovala největší dopad na výchovu svých nezletilých synů po rozvodu manželství v tom, že bude vychovávat syny sama, neboť otec se rozhodl odejít za zaměstnáním poměrně daleko od nich. Dále vzpomínala chybějícího otce, jeho roli a jeho nezastupitelnou přítomnost v období dospívání chlapců.

Společná péče obou rodičů

Za největší dopad na výchovu jejich synů formou společné péče by paní Dana spatřovala nepravidelnou osobní péči otce o jejich syny z důvodu vzdálenějšího bydliště.

Střídavá péče obou rodičů

Podobně jako u společné péče popisovala paní Dana negativní dopad na výchovu jejich synů v případě střídavé péče. Navíc popisovala časté a časově náročné stěhování do otceva vzdálenějšího bydliště, nutnost přizpůsobování se novému prostředí a hlavně nevýhody návštěvy dvou škol.

Postup ve výchově nezletilých dětí po rozvodu manželství

Paní Dana přiznala, že občas před svými syny pronesla nevhodnou poznámku na adresu otce. Uvědomila si, že by je tímto chováním mohla výrazně ovlivnit do budoucna a raději začala hlídat své chování. Neměla zájem na tom, aby došlo ke vzájemnému odcizení synů s jejich otcem.

Oblasti výchovy, kterých se rozvod manželství nejvíce dotýká

Paní Dana pozorovala u staršího syna nenávist, kterou zmiňoval vůči otci, za to, že se odstěhoval tak daleko. S tímto projevem souvisel jeho nezájem o návštěvu u otce. Paní Dana věděla, o čem je syndrom zavrženého rodiče, ale ne každé odmítání druhého rodiče je podle ní projevem tohoto syndromu. Paní Dana vnímala změny chování svého staršího syna negativně. Syn byl neurvalý vůči otci, i vůči kamarádům, někdy se nevhodně choval i k učitelům. Ve škole se zhoršil, špatně se soustředil. U mladšího syna naopak paní Dana pozorovala zamlklost, stud za to, co se stalo, jednou ho přistihla, jak si chtěl ublížit. Ve škole se nijak neprojevoval, nesouhlas s rozvodem rodičů prožíval vnitřně.

Kazuistika pana Petra H.

Osobní údaje:

Věk: 50 let

Vzdělání: vysokoškolské

Současné povolání: učitel základní školy

Sociální situace (zázemí): prozatím žije v ve městě v pronajatém bytě

Manželství a jeho vznik

Pan Petr si spojoval manželství s rodinou. Z tohoto důvodu se oženil ve věku 30 let. Po 4 letech se mu narodil první syn, po 6 letech druhý syn.

Rozvod manželství a jeho důsledky na výchovu nezletilých dětí

Pan Petr byl ženatý 18 let. Uváděl, že za trvání manželství došlo k několika neshodám, které se týkaly problémů společného soužití, hospodaření a naložení s volným časem. Společně dospěli k názoru, že pro ně bude lepší, když se rozejdou. Pan Petr se na rozvodové řízení netěšil. S manželkou se dohodli na některých změnách, které se celé rodiny dotknou po rozvodu manželství. Pan Petr si uvědomoval důsledky rozvodu manželství na výchovu jejich nezletilých synů, které viděl hlavně ve své nepřítomnosti při výchově z důvodu přestěhování do vzdálenějšího bydliště, dále si uvědomoval finanční stránku celé rodiny po rozvodu manželství.

Právní úprava rozvodu manželství

Pan Petr věděl, že dojde na rozhodování o výchově jejich nezletilých synů po rozvodu manželství. Byl smířen s tím, že oba synové chtějí zůstat u matky.

Dopad rozvodu manželství na rodiče

Pan Petr byl z rozvodu manželství nešťastný. Musel řešit své nové zaměstnání a hledat pronájem bytu.

Důsledky rozvodu manželství, které se projevují ve výchově nezletilých dětí

Pan Petr uvedl, že synové byli mnohokrát přítomni jejich vzájemných neshod, které vznikaly za každodenního fungování. Jejich neshody nesnášely dobře, snažili se rodiče udobřovat. Podle pana Petra měl mladší syn problémy zvyknout si na nové rodinné uspořádání, proto se pan Petr obával jeho dalšího vývoje. S manželkou se snažili o zmírnění následků rozvodu na jejich syny tím, že se na všem domluvili, chtěli, aby se situace v rodině uklidnila. Domluvili se i na návštěvách synů u otce.

Výchova nezletilých dětí po rozvodu manželství

Manželé se dohodli, že synové zůstanou v péči matky. Rovněž se dohodli na vyšší výživného pro oba syny.

Výhradní péče matky/otce

Pan Petr viděl největší dopad na výchovu svých nezletilých synů po rozvodu manželství v tom, že budou vyrůstat a dospívat bez otce, daleko od něj, že jim nebude nápomocen v učení a nebude jim moci radit, jak se zachovat v dané situaci.

Společná péče obou rodičů

Za největší dopad na výchovu svých nezletilých synů v případě společné péče by pan Petr spatřoval jeho vzdálenost od synů, osobní přítomnost rodiče považoval za základ výchovy dítěte.

Střídavá péče obou rodičů

Podobně jako u společné péče by viděl pan Petr negativní dopad na výchovu svých synů v případě této formy péče v jeho vzdáleném bydlišti. Rovněž zmiňoval časté a časově náročné stěhování k otci, provizorní bydlení, přizpůsobování se dvěma prostředím, dvěma školám.

Postup ve výchově nezletilých dětí po rozvodu manželství

Pan Petr přiznal, že před svými syny při návštěvách několikrát utrousil poznámku na adresu matky. Nechtěl syny znepokojovat, viděl, že jim to není příjemné. Báł se, že dojde k jejich vzájemnému odcizení, tak už se raději svých poznámek na adresu matky zdržel.

Oblasti výchovy, kterých se rozvod manželství nejvíce dotýká

Pan Petr věděl o tom, že se jeho starší syn na něj zlobí, že odešel tak daleko. Zpočátku pan Petr bojoval se synovým nezájmem o jeho návštěvy u něj. Hodně se bál, že dojde k jejich vzájemnému odcizení. Synovo chování nepřirazoval k projevům syndromu zavržení rodiče. Pana Petra mrzelo, že se jeho syn nechová vhodně k němu, ke kamarádům a k některým učitelům. Pat Petr věděl o zhoršeném prospěchu svého syna ve škole, pozoroval na něm nesoustředěnost. U mladšího syna reakce na rozvod probíhaly jinak. Byl zamlklý, měl problémy s komunikací, stranil se kamarádům a spolužákům, od manželky se dozvěděl, že se u něj projevíly náznaky sebe poškození, které se naštěstí brzy vytratily. Jeho vnitřní trápení se na jeho školním prospěchu neprojevílo.

5. Kazuistika č. 5

Kazuistiku č. 5 představuje rozvedený pár Renaty a Jiřího K. Jejich manželství trvalo 17 let. Od rozvodu uplynuly 3 roky. Z rozvedeného manželství pochází syn, 15 let.

Kazuistika paní Renaty K.

Osobní údaje:

Věk: 50 let

Vzdělání: úplné střední odborné

Současné zaměstnání: provozní hotelu

Sociální situace (zázemí): žije a bydlí ve městě v bytě, v rámci střídavé péče bydlí společně se synem, 15 let

Manželství a jeho vznik

Paní Renata se vdávala ve 30 letech, chtěla vytvořit zázemí pro rodinu, kterou plánovala. Po 5 letech se jí narodil syn.

Rozvod manželství a jeho důsledky na výchovu nezletilých dětí

Manželství paní Renaty trvalo 17 let. Neshody v jejich manželství se týkaly nesouladu jejich pracovní doby vzhledem k odlišnosti zaměstnání a neshod ohledně společně tráveného času rodiny. Manžel trávil většinu víkendů sám se synem. Paní Renata chtěla situaci řešit, ale nic jiného v jejím oboru neskýtalo pracovní dobu takovou, která by jim pomohla vyřešit problémy v manželství. Paní Renata nechtěla pracovat v jiném oboru. Vzhledem k věku syna se s manželem dohodli na rozvodu manželství. Dohodli jsme se také na střídavé péči o našeho syna. Paní Renata si

uvědomovala důsledky rozvodu na výchovu svého nezletilého syna. Uvědomovala si nutnost častého stěhování syna k otci, nutnost celé rodiny přizpůsobit se novým pravidlům fungování.

Právní úprava rozvodu manželství

Manželé se dohodli na střídavé péči, takže předpokládali, že soud schválí jejich dohodu a upraví výkon jejich rodičovské zodpovědnosti po rozvodu tím, že rozhodne o střídavé péči o jejich syna.

Dopad rozvodu manželství na rodiče

Paní Renata potřebovala nějakou dobu volno, aby si mohla zajistit nové bydlení pro sebe a pro syna, o kterého pečuje střídavě s manželem.

Důsledky rozvodu manželství, které se projevují ve výchově nezletilých dětí

Paní Renata uvedla, že syn trpěl jejich neshodami ohledně mé časté nepřítomnosti z důvodů vykonávaného zaměstnání. Ani tak netrpěl mou nepřítomností, jako neshodami, které vyvolával můj manžel. Obávala se jeho dalšího vývoje, nechtěla, aby se tato situace v rodině v budoucnu podepsala na jeho vztazích v dospělosti. Proto se snažila celou rozvodovou situaci vyřešit co nejdříve.

Výchova nezletilých dětí po rozvodu manželství

Manželé se vzhledem k věku syna a jejich odlišné pracovní doby dohodli na střídavé péči o jejich syna. Dohodli se i na výživném a úhradě nákladů spojených s výchovou a výživou, o které se společně podělili.

Výhradní péče matky

Paní Renata by spatřovala největší dopad na výchovu svého syna v případě, že by o něj pečovala sama, především v nedostatku času na syna o víkendech, kdy syn trávil veškerý čas doma.

Společná péče obou rodičů

Paní Renata by nechtěla společnou péči obou rodičů, neboť ta u nich nefungovala, vzhledem k tomu, že manžel nechtěl pochopit, že ona pečovala o syna více v týdnu, kdy měla volno.

Střídavá péče obou rodičů

Paní Renata naopak byla pro rozvržení střídavé péče, neboť věděla, že ustanou neshody v jejich rodině, že bude upravena péče o jejich syna, tak aby to oběma rodičům vyhovovalo a o péči o jejich nezletilého syna se s manželem střídali.

Postup ve výchově nezletilých dětí po rozvodu manželství

Paní Renata přiznala, že občas utrousila před synem nevhodnou poznámku na otce ve smyslu, že si ho alespoň užije se vším všudy, ne jen při zábavě o víkendech. Viděla, že syn cítil nespravedlnost této poznámky vůči otci. Paní Renata si své jednání uvědomila, a raději takového chování nechala.

Oblasti výchovy, kterých se rozvod manželství nejvíce dotýká

Paní Renata pozorovala u svého syna zklamání z toho, že nemůže žít s oběma rodiči společně v jednom domově. Věděla, že syn jejich rozhodnutí o střídavé péči respektuje. Na jednu stranu byl moc poslušný, uvnitř asi příliš trpěl. Ztrácel zájem komunikovat s kamarády, málo chodil ven, ve škole rovněž moc nekomunikoval, byl

zamlklý, unavený a ospalý. Paní Renata pocítila i zhoršení školních výsledků u jejich syna. Paní Renata nemusela čelit závažnějším poruchám v chování u svého syna v době po rozvodu manželství.

Kazuistika pana Jiřího K.

Osobní údaje:

Věk: 51 let

Vzdělání: úplné střední odborné

Současné zaměstnání: technik

Sociální situace (zázemí): žije a bydlí ve městě v pronajatém bytě, v rámci střídavé péče bydlí společně se synem, 15 let

Manželství a jeho vznik

Pan Jiří se ženil ve 31 letech, po 5 letech se mu narodil syn. Manželství považoval jako základ pro budování zázemí rodiny.

Rozvod manželství a jeho důsledky na výchovu nezletilých dětí

Pan Jiří byl ženatý 17 let. Během jejich manželství docházelo k neshodám ohledně společně stráveného času rodiny. Se synem býval skoro každý víkend sám, manželka pracovala jako provozní hotelu. Nakonec se s manželkou dohodli, že se rozvedou. Vzhledem k tomu, že již bylo synovi 12 let, dohodli se na jeho střídavé péči. Pan Jiří si také uvědomoval důsledky rozvodu manželství, které s sebou nesla forma střídavé péče o jejich syna, zejména časté stěhování od jednoho rodiče k druhému.

Právní úprava rozvodu manželství

Jak uvedla paní Renata, manželé se dohodli na střídavé péči o jejich syna, takže

věřili, že soud jejich dohodu schválí a v tomto smyslu rozhodne.

Dopad rozvodu manželství na rodiče

Pan Jiří rovněž řešil nové bydlení. Prozatím si pronajal byt ve městě, kde střídavě pečuje o svého syna.

Důsledky rozvodu manželství, které se projevují ve výchově

Pan Jiří tvrdil, že syn trpěl nepřítomností matky o víkendech. Nechtěl si připustit tvrzení matky, že by syn více trpěl neshodami, které ohledně její víkendové nepřítomnosti panovaly, než kvůli její samotné nepřítomnosti. Pan Jiří se neobával dalšího vývoje u svého syna.

Výchova nezletilých dětí po rozvodu manželství

Manželé se s ohledem na věk syna a jejich odlišné pracovní doby dohodli na vhodnosti střídavé péče o jejich syna. Dohodli se i na rozdělení nákladů spojených s výchovou a výživou jejich nezletilého syna.

Výhradní péče matky/otce

Pan Jiří ukazoval na největší dopad na výchovu svého syna v případě, že by o něj pečovala matka, hlavně v nedostatku času na péči o syna v době víkendů, kdy matka převážně celé dny pracovala.

Společná péče obou rodičů

Ani pan Jiří nechtěl společnou péči o jejich syna. Stále ukazoval ne spravedlivé rozvržení péče o jejich syna.

Střídavá péče obou rodičů

I pan Jiří se přiklonil k rozvržení střídavé péče. Tvrdil, že to tak bude oběma rodičům lépe vyhovovat, syn bude nadále vychováván oběma rodiči, jen střídavě dle možností svých rodičů.

Postup ve výchově nezletilých dětí po rozvodu manželství

Pan Jiří přiznal, že před synem řešil otázku spravedlnosti péče o něj samého. Posléze si uvědomil, že by syn mohl cítit vinu, za to se v rodině stalo. Dále se pan Jiří přiznal, že se snažil synovi dávat dost vysoké kapesné, kupovat mu drahé věci jako kolo, telefon. Uvědomil si však, že by syn mohl vůči němu mít stále vyšší nároky, a tak ho pomalu upozorňoval na to, že má „vybráno.“

Oblasti výchovy, kterých se rozvod manželství nejvíce dotýká

Pan Jiří rovněž zpozoroval synova prožívání ohledně rozděleného domova. Zároveň viděl, že syn byl se vším smířen. Připadal mu moc ukázněný. Všiml si, že moc nechodí ven, nekomunikuje s kamarády, ztrácel zájem i o kolo a společné výlety s otcem, které pravidelně o víkendech provozovali. Ve škole zjistil, že syn je často ospalý, unavený a nesoustředěný. Bylo mu sděleno, že se syn nepatrně zhoršil ve školním prospěchu. Závažným poruchám v chování ale ani otec nemusel ve výchově svého syna čelit.